

2025.-2050.

AGENDA OTOK HVAR 2050

Izradio: Milan Vranković
FORUM ZA OTOČKI RAZVOJ (FOR)
2025

Sadržaj:

1. Uvod

- 1.1. *Predstavljanje otoka Hvara i ključnih izazova*
- 1.2. *Vizija regenerativnog razvoja do 2050.*
- 1.3. *Globalni trendovi i njihov utjecaj na otoke*
- 1.4. *Metodologija izrade i uključivanje dionika*
- 1.5. *Savjet za otočki razvoj, koncept i vođenje*

2. Opći ciljevi i okvir Agende

- 2.1. *Glavni cilj razvoja otoka*
- 2.2. *Specifični ciljevi po tematskim područjima*
- 2.3. *Povezanost s nacionalnim i EU strategijama*

3. Važnost i doprinos Agende otok Hvar 2050

- 3.1. *Smjernice za regenerativni razvoj i upravljanje resursima*
- 3.2. *Prilagodba klimatskim promjenama i zelena tranzicija*
- 3.3. *Ekonomska diversifikacija i demografska revitalizacija*
- 3.4. *Uloga turizma i kulturne baštine u održivom razvoju*
- 3.5. *Namjena dokumenta i ciljani korisnici*

4. Sektorska analiza i scenariji razvoja

- 4.1. *Analiza trenutnog stanja sektora*
 - 4.1.1. *Turizam i kulturna baština*
 - 4.1.2. *Poljoprivreda i ruralni razvoj*
 - 4.1.3. *Promet i otočka povezanost*
 - 4.1.4. *Kružna ekonomija i raspoloživi resursi*
 - 4.1.5. *Digitalna transformacija*
 - 4.1.6. *Poduzetništvo i obrtništvo*
 - 4.1.7. *Socijalna skrb i demografija*
 - 4.1.8. *Obrazovanje, inovacije i istraživanje*
- 4.2. *Ključni izazovi i prilike za sektore*
- 4.3. *Simulacija tri moguća scenarija razvoja po sektorima*
 - 4.3.1. *Stagnacija*
 - 4.3.2. *Regenerativni razvoj*
 - 4.3.3. *Inovativni model razvoja*

5. Temeljni alati i tehnologije za provedbu Agende

- 5.1. *Agent-Based Modeling (ABM) i analiza utjecaja*

5.2. *Integrirani analitički pristup putem PESTLE i SWOT alata*

5.3. *Ključni indikatori uspjeha i metode praćenja napretka*

6. Strateške preporuke i plan implementacije

6.1. *Prioritetni koraci za sektore kroz vremensku realizaciju ciljeva*

6.2. *Uloga ključnih dionika u provedbi*

7. Praćenje i evaluacija napretka

7.1. *Ključni indikatori uspjeha (Key Performance Indicators - KPIs)*

7.2. *Metode za kontinuirano praćenje i prilagodbu strategije*

7.3. *Upravljanje rizicima i krizne situacije*

8. Zaključak i vizija budućnosti otoka Hvara

8.1. *Sažetak ključnih ciljeva i preporuka*

8.2. *Inspiracija za buduće generacije*

8.3. *Plava zona otoka Hvara: Regenerativni razvojni model*

Zaključak

Anexi

Detaljna PESTLE i SWOT analiza sektora

Primjeri dobre prakse s drugih otoka (Mediteran, EU, globalno)

Pravna i strateška podloga (nacionalna i EU razina)

Grafički prikazi i mape trenutnog stanja i planiranih aktivnosti

Akcijski plan Agende

Shema digitalnog blizanca otoka Hvara i ABM simulacijskog modela

1. Uvod

1.1. Predstavljanje konteksta otoka Hvara i ključnih izazova

Otok Hvar, smješten u srcu Jadrana, s pravom nosi epitet bisera, sa svojom bogatom poviješću, živopisnom kulturom i netaknutim prirodnim ljepotama. Stoljećima oblikovan raznolikim utjecajima, Hvar se ponosi svojom jedinstvenom baštinom i prepoznatljivim krajolikom. No, unatoč svojoj iznimnoj privlačnosti, ovaj dragulj Mediterana suočava se s kompleksnim izazovima koji prijete njegovom dugoročnom prosperitetu i održivosti. Među najistaknutijim problemima su demografski izazovi, koji vode ka smanjenju broja stanovnika i potencijalnom gubitku vitalnosti lokalnih zajednica; prevelika ovisnost o sezonskom turizmu, koja stvara nestabilnost u gospodarstvu i dovodi do preopterećenja resursa u ljetnim mjesecima; sve izraženiji utjecaji klimatskih promjena, koji ugrožavaju krhke ekosustave i tradicionalne poljoprivredne prakse; te sveprisutna degradacija okoliša, koja narušava ljepotu otoka i negativno utječe na kvalitetu života njegovih stanovnika. Ovi međusobno povezani problemi ozbiljno ugrožavaju ne samo ekološku ravnotežu i ekonomsku stabilnost, već i samu srž otočkog identiteta i zajedništva. Stoga, promišljen i dugoročan pristup održivom razvoju postaje imperativ, ne samo za opstanak otoka Hvara, već i za osiguravanje njegove prosperitetne budućnosti za generacije koje dolaze. Nužna je sveobuhvatna strategija koja će odgovoriti na ove izazove i omogućiti harmoničan suživot čovjeka i prirode, štiteći kulturno nasljeđe i istovremeno potičući inovativan i otporan razvoj.

1.2. Vizija i temeljni principi Agende

Agenda otok Hvar 2050 (nadalje Agenda) predstavlja strateški okvir za postizanje održivog, prosperitetnog i uravnoteženog razvoja otoka. Njena vizija je osigurati visoku kvalitetu života, očuvati prirodnu i kulturnu baštinu te poticati gospodarski i socijalni napredak. Temelji se na tri ključna principa:

- **Regenerativnost:** Razvoj mora obnavljati prirodne resurse, revitalizirati ekosustave i smanjivati negativne utjecaje na okoliš, istovremeno podupirući lokalnu zajednicu. To podrazumijeva pristup koji ne samo da čuva prirodu, već je i poboljšava, osiguravajući resurse za buduće generacije.
- **Inkluzivnost:** Razvoj otoka mora uključivati sve stanovnike, posjetitelje i dionike, dajući im jednake prilike za sudjelovanje u donošenju odluka. Aktivno uključivanje zajednice jača socijalnu koheziju, odgovornost i ravnotežu među interesima.
- **Prosperitet:** Potrebno je razviti stabilno i otporno gospodarstvo koje omogućuje visoku kvalitetu života. To uključuje diversifikaciju ekonomskih aktivnosti, smanjenje ovisnosti o sezonskom turizmu i jačanje sektora poput poljoprivrede, inovacija i regenerativnih tehnologija. Ovime se osigurava dugoročni ekonomski rast i otpornost na vanjske šokove.

Agenda pruža smjernice za odgovoran razvoj koji integrira regenerativne prakse, čuva kulturnu i prirodnu baštinu te poboljšava životne uvjete. Fokusira se na zaštitu baštine, diversifikaciju gospodarstva, demografsku obnovu, prilagodbu na klimatske promjene te unapređenje upravljanja resursima i zajednicama.

Kroz sustavnu analizu ovih izazova, Agenda želi osigurati održivu budućnost otoka, ne samo kao turističke destinacije, već kao mjesta koje nudi kvalitetan život, stabilnu ekonomiju i otpornost na globalne promjene.

Agenda Hvar 2050

1.3. Globalni trendovi i njihov utjecaj na otoke

U proteklim desetljećima, globalni trendovi su značajno preoblikovali živote otočnih zajednica, stvarajući kompleksan splet izazova i prilika. Razumijevanje ovih dinamika ključno je za usmjeravanje regenerativnog razvoja otoka Hvara. U nastavku se analiziraju ključni globalni trendovi i njihov specifičan utjecaj na otočni kontekst:

1. Klimatske promjene i njihove implikacije:

- **Porast razine mora:** Otočne zajednice, poput Hvara, izložene su riziku od erozije obale i degradacije ključne infrastrukture uslijed porasta razine mora. Ovaj proces ugrožava obalna područja i zahtijeva hitnu implementaciju prilagodbenih strategija.
- **Promjene u vremenskim obrascima:** Suše, ekstremne plime, intenzivne oluje i promjene u temperaturnim režimima negativno utječu na poljoprivrednu proizvodnju, vodne resurse i bioraznolikost. Ove promjene zahtijevaju inovativne pristupe u upravljanju prirodnim resursima i poljoprivrednim praksama.
- **Prilagodba i regenerativnost:** Za smanjenje utjecaja klimatskih promjena, otočna zajednica mora razviti sveobuhvatne strategije koje uključuju:
 - **Regenerativnu zaštitu obale:** Implementaciju priobalnih ekosustava, korištenje prirodnih barijera poput biljnih nasada, te obnovu i jačanje prirodnih obrambenih mehanizama uz IT modele predikcije porasta razine mora kao i implementaciju postojećih građevinsko mehaničkih sustava zaštite.
 - **Obnovu vodnih resursa:** Uvođenje sustava recikliranja otpadnih voda, akumulacije oborinskih voda, te pametno upravljanje vodnim resursima.

- **Prilagodbu infrastrukture:** Integraciju zelenih krovova, izgradnju energetski učinkovitih objekata, primjenu zelenih tehnologija i obnovljivih izvora energije (solarni paneli, vjetroturbine itd.).
- **Održive energetske sustave:** Promicanje tranzicije prema obnovljivim izvorima energije radi povećanja energetske neovisnosti i otpornosti otoka.

2. Globalizacija i ekonomski pritisci:

- **Sezonska ekonomija i ovisnost o turizmu:** Dominacija turizma kao glavnog gospodarskog sektora dovodi do visoke ovisnosti o sezonskim oscilacijama i globalnim krizama, smanjujući stabilnost lokalnog gospodarstva. Potrebna je diversifikacija ekonomskih aktivnosti kako bi se smanjila ranjivost.
- **Visoki troškovi života i nekretnina:** Turistički pritisak stvara inflaciju na tržištu nekretnina, čineći ih nedostupnima za lokalno stanovništvo. Ovo otežava demografsku obnovu i privlačenje mladih obitelji. Potrebna je aktivna intervencija na tržištu nekretnina radi osiguranja pristupačnog stanovanja. (formiranje registra praznih kuća ili sličan model)
- **Razlika u troškovima života:** Viši troškovi života u usporedbi s kopnom smanjuju kvalitetu života lokalnih zajednica, što ugrožava njihovu ekonomsku održivost. Potrebne su ciljane mjere za ublažavanje ovih razlika.
- **Neisplativost poljoprivrede:** Poljoprivrednici se suočavaju s visokim troškovima proizvodnje, niskom profitabilnošću (posebno u sektoru voća i povrća), te nedostatkom lokalnih tržišta i adekvatne infrastrukture. Potrebno je jačanje poljoprivredne infrastrukture, primjena inovativnih poljoprivrednih praksi, te stvaranje održivih i stabilnih tržišta.
- **Nedostatak brendiranja i kontrole kvalitete:** Lokalni proizvodi često nemaju prepoznatljiv brend ni standardiziranu kvalitetu, što ograničava njihov tržišni potencijal. Potrebno je uložiti u brendiranje, certificiranje i promociju lokalnih proizvoda radi povećanja njihove vrijednosti i konkurentnosti.

3. Tehnološki napredak:

- **Digitalizacija i povezanost:** Razvoj digitalnih tehnologija omogućuje bolju povezanost, digitalnu transformaciju gospodarstva i pristup globalnim tržištima. Ovo otvara nove mogućnosti za razvoj poduzetništva i daljinsko poslovanje.
- **Pametne tehnologije:** Implementacija pametnih sustava u upravljanju resursima, energetici i prometu povećava učinkovitost i smanjuje troškove. Korištenje pametnih rješenja ključno je za optimizaciju otočnih resursa.

4. Demografski izazovi:

- **Starenje populacije:** Pad broja stanovnika i starenje populacije ugrožavaju održivost lokalnih zajednica. Potrebne su mjere za poticanje rađanja i privlačenje mlađe populacije.
- **Migracije i povratak:** Trend povratka mladih osoba/obitelji/profesionalaca na ruralna područja, potaknut fleksibilnim radnim modelima i digitalnim nomadizmom, otvara prilike za revitalizaciju otoka. Potrebno je stvoriti uvjete koji privlače i zadržavaju ovu populaciju.

- **Strani radnici:** Strani radnici predstavljaju ključan odgovor na demografske izazove, ali zahtijevaju integracijske mjere kako bi se održala društvena kohezija. Potrebno je osigurati uvjete za integraciju stranih radnika u lokalnu zajednicu. (programe edukacije hrvatskog jezika i hrvatske kulture)

5. Ekološka svijest i regenerativni razvoj:

- **Rast svijesti o očuvanju okoliša:** Globalni pritisak na smanjenje emisija stakleničkih plinova i očuvanje prirodnih resursa snažno utječe na planiranje razvoja otoka. Potrebno je usvojiti održive razvojne strategije koje poštuju okoliš.
- **Kružno gospodarstvo:** Sve veći interes za modele gospodarenja otpadom, obnovljive izvore energije i održivu poljoprivredu pokazuje put prema regenerativnom razvoju. Implementacija modela kružnog gospodarstva smanjuje pritisak na okoliš i stvara dugoročnu održivost.

Utjecaj na otok Hvar:

Hvar je snažno izložen svim navedenim trendovima, što zahtijeva strateški pristup kako bi se iskoristile prilike i minimizirali rizici. Klimatske promjene predstavljaju realnu prijetnju, no tehnološki napredak i globalna potražnja za regenerativnim turizmom nude mogućnosti za diversifikaciju gospodarstva. Demografski izazovi mogu se ublažiti kroz pametno upravljanje migracijama i osiguravanje uvjeta za povratak mladih stručnjaka i akademski obrazovanih ljudi.. Regenerativni pristup gospodarstvu ključan je za dugoročni održivi razvoj Hvara. Kroz obnovu ekosustava, regenerativnu poljoprivredu i odgovorno upravljanje resursima, može se postići ravnoteža između gospodarskog razvoja i zaštite prirode. Ovo ne samo da smanjuje pritisak na okoliš, već i stvara dodanu vrijednost za lokalnu zajednicu, poboljšavajući kvalitetu života i dugoročnu otpornost otoka. Strategija regenerativnog razvoja treba biti holistička i integrirati sve sektore gospodarstva kako bi se osigurao prosperitetan i održiv razvoj otoka Hvara.

1.4. Metodologija izrade i uključivanje dionika

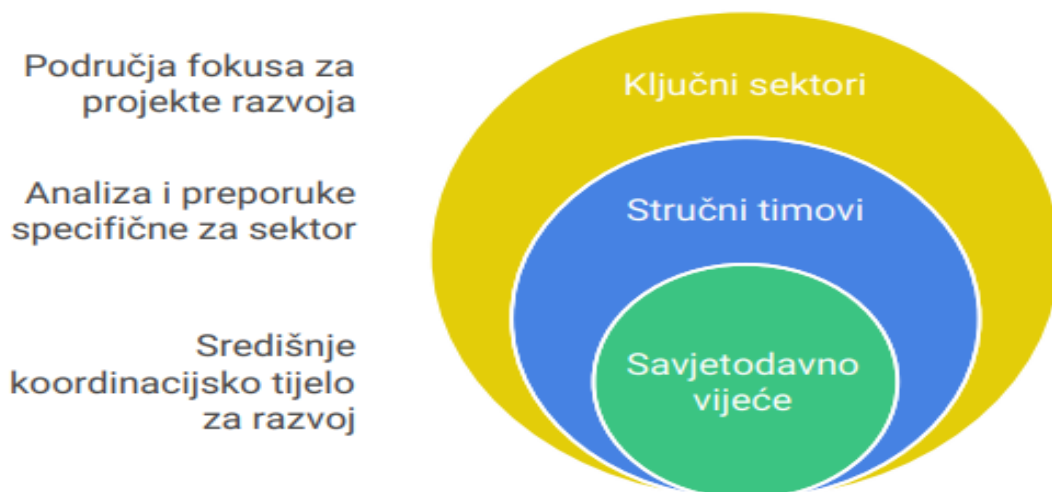
Temeljni pristup izradi Agende je participativna metodologija, koja podrazumijeva aktivno uključivanje svih relevantnih dionika u proces, umjesto isključivo hijerarhijskog pristupa 'od vrha prema dolje'. Ključni elementi metodologije su:

1. **Sveobuhvatna analiza:**
 - **SWOT I PESTLE analiza:** Procjena političkih, ekonomskih, društvenih, tehnoloških, ekoloških i pravnih čimbenika (PESTLE analiza) daje široku sliku konteksta i omogućuje razumijevanje različitih utjecaja na otok, kao i određivanja 4 parametra SWOT analize. (snaga, potencijal, prijetnja, slabost)
 - **Sektorske analize:** Fokusiranje na ključne sektore poput turizma, poljoprivrede, infrastrukture i energetske održivosti i ostale osigurava detaljan uvid u specifične izazove i prilike.
 - **Razumijevanje trenutnog stanja:** Sveobuhvatna analiza služi kao čvrsta podloga za buduće razvojno planiranje.
2. **Usmjerenost na konkretne rezultate:** Metodologija je usmjerena prema ostvarivanju mjerljivih rezultata, a ne samo na prikupljanje podataka. (broj projekata koji proizlaze iz ovih aktivnosti)

3. **Korištenje suvremenih istraživačkih alata:** Iako nisu specifično navedeni, implikacija je da će se koristiti relevantne metode i tehnike za prikupljanje i analizu podataka.
4. **Suradnja i participacija:**
 - **Savjet za otočki razvoj (SOR):** Osnivanje neformalne, ali efikasne strukture koja okuplja različite dionike ključno je za koordinaciju, postavljanje prioriteta i nadzor.
 - **Stručni timovi po sektorima:** Detaljna analiza i predlaganje mjera provodit će se kroz stručne timove, osiguravajući stručnost i specifičan pristup.
 - **Radionice, fokus grupe i javne rasprave:** Osiguravaju direktno sudjelovanje lokalnog stanovništva u procesu.
 - **Digitalne platforme:** Omogućavaju širu participaciju i transparentnost, što je bitno za informiranje i uključivanje svih zainteresiranih.
5. **Financijska izvedivost:**
 - **Potencijalno financiranje iz EU fondova:** Planiranje uključuje traženje financijskih sredstava iz EU fondova i drugih izvora kako bi se osigurala održivost projekata.
 - **Fokus na regenerativnost:** Razvoj infrastrukture, turizma i inovacija u poljoprivredi usmjeren je prema modelu regenerativnosti¹.
6. **Usklađenost s ciljevima:**
 - **Globalni ciljevi razvoja i nacionalne politike:** Planiranje se provodi u skladu s globalnim razvojnim ciljevima i nacionalnim politikama, čime se osigurava integracija Agende u širi kontekst.
 - **Redoviti sastanci i evaluacije:** Osiguravaju prilagodljivost strategije na temelju povratnih informacija i konkretnih rezultata, što je ključno za dugoročnu učinkovitost.

¹ Model regenerativnosti za otoke podrazumijeva pristup razvoju koji obnavlja prirodne resurse, jača otpornost lokalnih zajednica i omogućava dugoročnu održivost. Fokus je na kružnom gospodarstvu, korištenju obnovljivih izvora energije, zaštiti bioraznolikosti te revitalizaciji tradicionalnih praksi prilagođenih suvremenim potrebama. Cilj je stvoriti ekosustave koji podržavaju i prirodu i ljude, uz istovremeno smanjenje negativnog utjecaja na okoliš.

Savjet za otočki razvoj

Za uspješnu izradu i provedbu Agende, od iznimne je važnosti uključivanje svih relevantnih dionika, među kojima su:

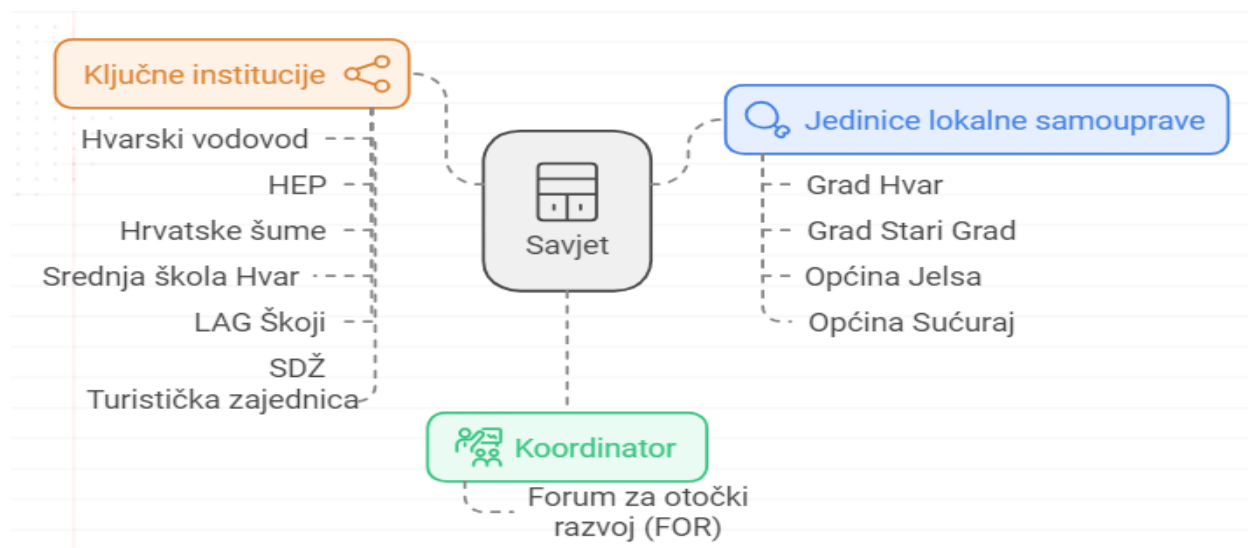
- **Lokalna zajednica:** Stanovništvo otoka ključni je sudionik u procesu, čiji se glas želi čuti kroz razne participativne metode.
- **Privatni sektor:** Uključivanje poduzetnika i poslovnih subjekata osigurava da se uzmu u obzir njihovi interesi i stručnost.
- **Civilno društvo:** Udruge i organizacije civilnog društva doprinose perspektivom i znanjem o specifičnim potrebama i interesima zajednice.
- **Stručnjaci:** Uključivanje stručnjaka u različitim područjima (npr. turizam, poljoprivreda, energetika) osigurava da se planiranje temelji na relevantnim znanjima i najboljim praksama.
- **Akadska zajednica:** Uključivanje istraživača i akademskih institucija donosi znanstvenu utemeljenost u proces izrade Agende.
- **Nacionalni i međunarodni partneri:** Suradnja s relevantnim institucijama i organizacijama osigurava podršku i pristup resursima.

1.5. Savjet za otočki razvoj , koncept i vođenje

Savjet za otočki razvoj (SOR) zamišljen je kao neformalna, no strukturirana platforma s ciljem strateškog planiranja i koordinacije razvoja otoka Hvara. Njegova temeljna svrha je poticanje otočkog razvoja, što podrazumijeva ne samo održivi razvoj, već i aktivnu obnovu prirodnih i društvenih resursa otoka. SOR je koncipiran kao participativno tijelo koje okuplja ključne dionike iz različitih sektora, omogućujući im zajedničko rješavanje specifičnih otočkih izazova i osiguranje dugoročnog prosperiteta zajednice.

Ključni elementi koncepta SOR-a su participativno upravljanje², koje podrazumijeva aktivno sudjelovanje svih relevantnih dionika u procesima planiranja i odlučivanja, zatim sektorska suradnja, koja omogućuje strukturiranu suradnju između različitih sektora, te regenerativni razvoj usmjeren na stvaranje dugoročnih koristi za otočku zajednicu uz obnovu prirodnih i društvenih resursa. Jednako je važno i rješavanje specifičnih otočkih problema, poput prometne povezanosti, demografskog pada, nedostatka resursa i digitalne transformacije.

Struktura SOR-a obuhvaća upravljačka tijela, koja se sastoje od predsjednika Savjeta, predstavnika jedne od jedinica lokalne samouprave (JLS) s otoka Hvara, koordinatora Savjeta, dva predstavnika Foruma za otočki razvoj (FOR) zadužena za koordinaciju rada SOR-a, te voditelja sektorskih radnih skupina koji su odgovorni za vođenje i organizaciju rada pojedinih radnih skupina. Članstvo SOR-a uključuje predstavnike četiri jedinice lokalne samouprave, dva koordinatora iz FOR-a, te predstavnike Hvarskog vodovoda, HEP-a, Hrvatskih šuma, Turističke zajednice, Srednje škole Hvar, LAG Škoji i Splitsko-dalmatinske županije (SDŽ).

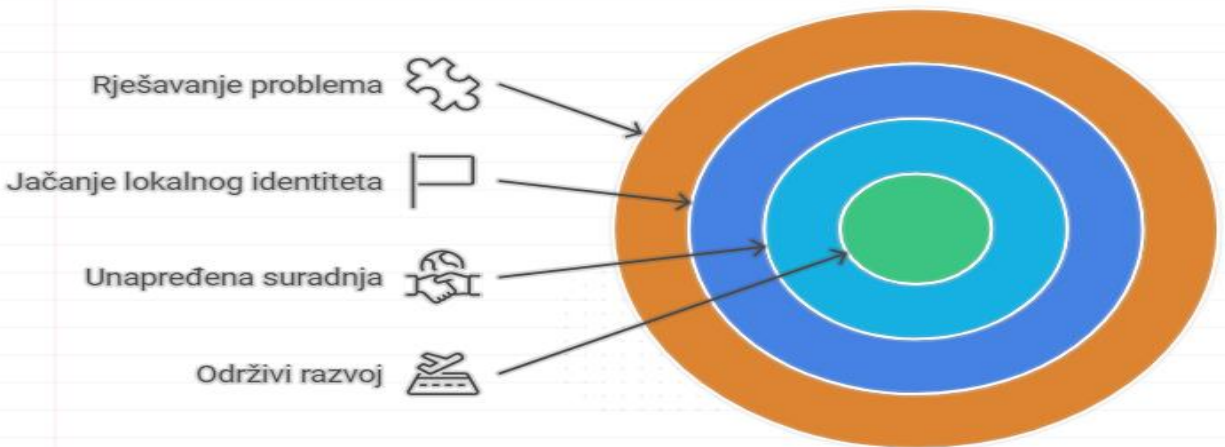

Ciljevi Savjeta

1. **Unapređenje suradnje** između dionika i sektora na otoku.
2. **Poticanje regenerativnog razvoja** u skladu s lokalnim potrebama.
3. **Jačanje lokalnog identiteta i zajedništva** kroz participaciju svih sektora i građana.
4. **Rješavanje specifičnih problema** poput prometne povezanosti, demografskog pada, nedostatka resursa i digitalne transformacije itd.

² Participativno upravljanje je proces donošenja odluka koji uključuje aktivno sudjelovanje svih relevantnih dionika, poput građana, organizacija i institucija. Cilj je osigurati transparentnost, zajedničku odgovornost i bolje prilagođavanje odluka potrebama zajednice.

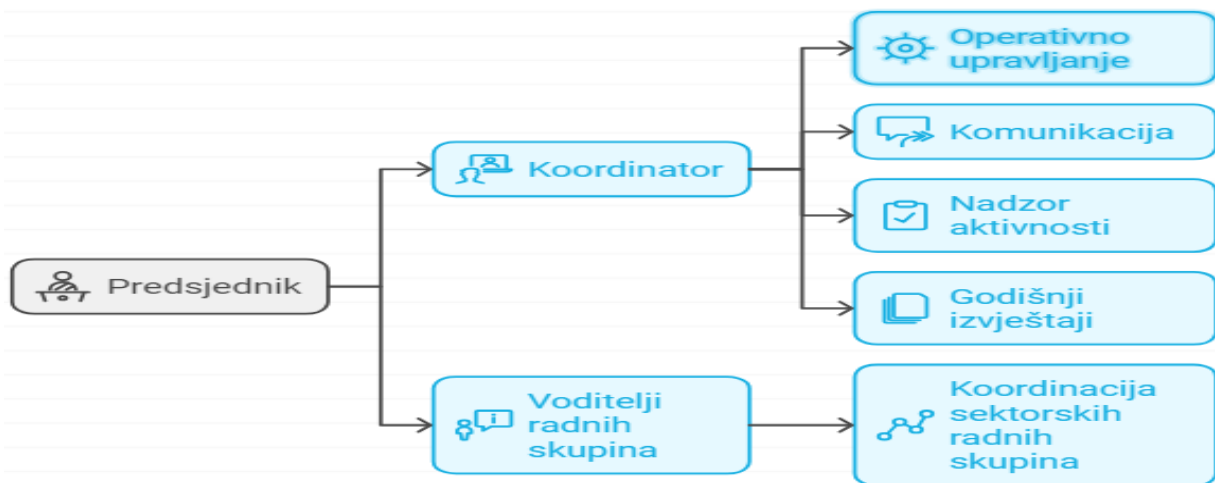
Ciljevi Savjeta za otočki razvoj

Organizacijska struktura Savjeta za otočki razvoj

1. Tijela upravljanja

- Predsjednik Savjeta (JLS):
- Koordinator Savjeta (FOR):
- Voditelji sektorskih radnih skupina

Unutar Savjeta za otočki razvoj, operativni rad se odvija kroz osam sektorskih radnih skupina. Svaka skupina je usmjerena na specifičan aspekt razvoja otoka Hvara, a čine ju stručnjaci, lokalni dionici te predstavnici javnog i privatnog sektora. Svaku skupinu vodi imenovani voditelj.

1. Turizam i kulturna baština

- Cilj: Razvijati regenerativni turizam koji štiti i promovira lokalnu baštinu i identitet.
- Članovi: Predstavnici turističkih zajednica, ugostitelji, muzeji, kulturne i znanstvene ustanove te predstavnici jedinica lokalne samouprave (JLS).

2. Poljoprivreda i ruralni razvoj

- Cilj: Modernizirati poljoprivredu i poticati ruralni razvoj kroz podršku lokalnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG) i inovacije.
- Članovi: Poljoprivredni proizvođači, agronomi, predstavnici zadruga, znanstvene i istraživačke institucije, poljoprivredne udruge na otoku te predstavnici JLS.

3. Promet i otočka povezanost

- Cilj: Unaprijediti prometnu infrastrukturu na otoku te između otoka i kopna.
- Članovi: Stručnjaci za promet, predstavnici prijevoznih tvrtki te predstavnici JLS.

4. Kružna ekonomija i raspoloživi resursi

- Cilj: Potaknuti učinkovito upravljanje otpadom i resursima kroz primjenu principa kružne ekonomije.
- Članovi: Predstavnici ekoloških organizacija, komunalnih poduzeća, stručnjaci za zaštitu okoliša te predstavnici JLS.

5. Digitalna transformacija

- Cilj: Osigurati digitalnu povezanost i poticati uvođenje novih tehnologija na otoku.
- Članovi: IT stručnjaci, predstavnici telekomunikacijskih tvrtki, obrazovnih ustanova te predstavnici JLS.

6. Poduzetništvo i obrtništvo

- Cilj: Poticanje lokalnog poduzetništva i obrtništva s ciljem stvaranja novih radnih mjesta.
- Članovi: Obrtnici, poduzetnici, predstavnici gospodarske komore te predstavnici JLS.

7. Socijalna skrb i demografija

- Cilj: Povećati kvalitetu socijalnih usluga i potaknuti demografsku obnovu otoka.
- Članovi: Predstavnici udruge za socijalnu skrb, demografi, predstavnici zdravstvenih ustanova te predstavnici JLS.

8. Obrazovanje, inovacije i istraživanje

- Cilj: Razvijati obrazovne programe i poticati inovacije za djecu i odrasle te uspostaviti Centar izvrsnosti na otoku Hvaru kao centralno mjesto za obrazovanje potrebnih kadrova.
- Članovi: Predstavnici škola, fakulteta, istraživačkih centara te predstavnici JLS.

Ove radne skupine predstavljaju ključan element u provedbi strategije regenerativnog razvoja otoka Hvara, omogućujući fokusirano djelovanje i suradnju dionika u postizanju zajedničkih ciljeva.

Model rada i djelovanja temelji se na principima suradnje, regenerativnog razvoja i participativnosti. Sastanci se održavaju kvartalno na razini cijelog Savjeta, te mjesečno unutar radnih skupina. Komunikacija se odvija interno putem digitalnih alata i eksterno putem medija, javnih tribina i društvenih mreža. Godišnji plan rada definira ciljeve i aktivnosti, a redovita evaluacija prati ostvarene ciljeve i omogućuje prilagodbu strategije.

Potencijalni izazovi u provedbi SOR-a uključuju nisku uključenost zajednice, nedostatak resursa, nedostatak koordinacije i održavanje kontinuiteta rada. Rješenja se vide u promociji aktivnosti i uključivanju građana, traženju financijskih partnera i korištenju EU fondova, uspostavljanju sustava redovite i transparentne komunikacije te postavljanju jasnih ciljeva i strukture odgovornosti.

Zaključno, Savjet za otočki razvoj zamišljen je kao ključni instrument za poticanje sveobuhvatnog i održivog razvoja otoka Hvara. Njegova struktura, participativni pristup i fokus na suradnju trebali bi osigurati efikasno rješavanje otočkih izazova i dugoročni prosperitet zajednice. Iako je Savjet trenutno u konceptnoj fazi, njegovo osnivanje predstavlja važan korak prema regenerativnom razvoju Hvara.

2. Opći ciljevi i okvir Agende

2.1. Definicija općeg cilja razvoja otoka do 2050. godine

Opći cilj dokumenta Agende je uspostaviti dugoročni okvir za razvoj otoka Hvara, koji će odgovarati specifičnim izazovima i potrebama lokalne zajednice gdje će se kroz lokalne inicijative i inicijative civilnog sektora dobiti kvalitetne outpute za izradu Agende. Ovaj plan nije samo vizija budućnosti, već praktičan alat za donošenje strateških odluka

koje će oblikovati život na Hvaru u narednim desetljećima. Temeljna svrha Agende je oblikovati regenerativan, prosperitetan i uravnotežen razvoj otoka, s naglaskom na očuvanje prirodne i kulturne baštine te poboljšanje kvalitete života svih stanovnika. Dokument se temelji na detaljnoj analizi trenutnog stanja otoka te projekciji razvoja do 2050. godine, uz posebnu pažnju usmjerenu na ključne sektore koji čine osnovu razvoja otoka.

2.2. Specifični ciljevi prema sektorskim područjima

Agenda definira specifične ciljeve koji će omogućiti postizanje regenerativnog razvoja otoka kroz različite sektore. Svaki sektor ima svoje izazove, ali i potencijale za rast i napredak, a specifični ciljevi obuhvaćaju sljedeća područja:

Gospodarski razvoj putem regenerativnog modela – Osigurati održiv i regenerativan gospodarski razvoj koji obnavlja lokalne resurse, stvara nova radna mjesta, diversificira ekonomiju i unapređuje kvalitetu života svih stanovnika. Cilj uključuje poticanje inovacija, razvoj regenerativnih industrija poput obnovljive energije, regenerativne poljoprivrede i ekoturizma te smanjenje ovisnosti o sezonskom turizmu kroz cjelogodišnje gospodarske aktivnosti.

Zaštita prirodne i kulturne baštine – Kroz regenerativni pristup, odgovorno upravljati prirodnim i kulturnim resursima otoka, obnavljati ekosustave i jačati identitet Hvara. Cilj je promovirati regenerativni turizam koji podržava ekološku ravnotežu, revitalizira kulturnu baštinu i uključuje lokalnu zajednicu u procese očuvanja i razvoja. Time se osigurava dugoročna prepoznatljivost, atraktivnost i otpornost Hvara na izazove budućnosti.

Demografska revitalizacija – Poboljšati demografsku situaciju otoka, s naglaskom na stambenu politiku, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu. Cilj je zadržati postojeće stanovnike i privući nove obitelji, kroz poboljšanje životnih uvjeta, poticanje mladih na ostanak te razvoj socijalnih usluga i infrastrukture. Isto tako ciljanim aktivnostima doprinijeti socijalnoj inkluziji stranih radnika na otok Hvar. (učenje hrvatskog jezika i kulture)

Prilagodba klimatskim promjenama – Uključiti mjere prilagodbe klimatskim promjenama, promovirati regenerativno upravljanje prirodnim resursima i razviti kružnu ekonomiju u gospodarenju vodom i otpadom. Cilj je smanjiti utjecaj klimatskih promjena na otok, obnoviti degradirane ekosustave te poboljšati otpornost zajednice i okoliša na globalne promjene, istovremeno osiguravajući dugoročnu dobrobit za stanovnike i prirodu kroz ekološki prihvatljive aktivnosti.

Transparentno i uključivo upravljanje – Osigurati implementaciju suvremenih modela upravljanja (eng: *governance*), koji uključuju administrativnu digitalizaciju, aktivno sudjelovanje zajednice i učinkovitu koordinaciju među svim dionicima. Cilj je unaprijediti upravljanje resursima i procesima na otoku kroz transparentnost, uključivost i učinkovitost u donošenju odluka te provedbi razvojnih politika, omogućujući regenerativni i Scenarij ravnoteže.

2.3. Povezanost s nacionalnim i EU strategijama

Agenda će se razvijati u skladu s važećim zakonodavnim i strateškim okvirom na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini. Ovaj dokument neće djelovati izolirano već će se oslanjati na ključne strateške dokumente i planove, pružajući konkretan okvir za njihovu implementaciju na razini otoka.

Na nacionalnoj razini, temeljni zakon za razvoj otoka je **Zakon o otocima** (NN 116/18, 73/20), koji definira specifične mjere za regenerativni razvoj hrvatskih otoka, uključujući njihove demografske, ekonomske, okolišne i infrastrukturne izazove. Zakon uvodi koncept *pametnih otoka*, koji podrazumijeva uvođenje digitalnih tehnologija i regenerativnih rješenja u svim sektorima otočkog života. Uz to, važan je i **Nacionalni plan razvoja otoka** koji naglašava potrebu za diversifikacijom gospodarstva, jačanjem povezanosti otoka s kopnom te očuvanjem prirodne i kulturne baštine.

Na razini Splitsko-dalmatinske županije, **Strategija razvoja Splitsko-dalmatinske županije** uključuje mjere usmjerene na revitalizaciju otoka, jačanje turizma, poljoprivrede i inovacija te razvoj održive infrastrukture. Agenda će osigurati usklađenost sa županijskim prioritetima, posebno kroz projekte povezane s energetsom tranzicijom, zelenom ekonomijom i jačanjem socijalne kohezije.

Na lokalnoj razini, jedinice lokalne samouprave (**JLS**) na otoku Hvaru imaju vlastite razvojne strategije koje identificiraju ključne prioritete u područjima poput turizma, komunalne infrastrukture i obrazovanja. Agenda će integrirati ove lokalne ciljeve u širi strateški okvir, osiguravajući njihovu sinergiju s regionalnim i nacionalnim politikama.

Na europskoj razini, Agenda će u potpunosti biti usklađena s ključnim dokumentima poput **EU strategije za otoke**, koja je dio Zelenog plana EU-a (*European Green Deal*), i inicijative Čista energija za EU otoke (*Clean Energy for EU Islands Initiative*). Ove strategije potiču energetska tranziciju, smanjenje emisija stakleničkih plinova i regenerativni razvoj otočnih zajednica kroz implementaciju inovativnih tehnologija i potporu lokalnim zajednicama. Također, relevantan je i **Pakt za otoke** (*Pact of Islands*), kojim se otočne zajednice potiču na izradu vlastitih akcijskih planova za energetska održivost.

Agenda će se oslanjati i na ciljeve **UN-ove Agende 2030** i njezinih 17 ciljeva regenerativnog razvoja (SDG), posebno u područjima kao što su borba protiv klimatskih promjena, očuvanje okoliša, ekonomska jednakost i socijalna uključenost.

Integracija ovih strategija na različitim razinama omogućit će Agendi da djeluje kao koordinacijski mehanizam, povezujući lokalne inicijative s većim strateškim ciljevima i osiguravajući optimalno korištenje dostupnih financijskih i stručnih resursa.

Na mediteranskoj razini, relevantne su **Strategija održivog razvoja Mediterana** i **Plavi plan za Mediteran** (*Blue Economy for the Mediterranean*), koje koordinira Mediteranska komisija za regenerativni razvoj (*Mediterranean Commission on Sustainable Development*). Ovi dokumenti ističu važnost zaštite biološke raznolikosti, regenerativnog upravljanja morskim resursima i prilagodbe klimatskim promjenama. Agenda će se uskladiti s ovim

strategijama kroz mjere kao što su promocija regenerativnog turizma, očuvanje morskog ekosustava i implementacija kružne ekonomije.

Agenda će također primjenjivati u obzir preporuke **EU strategije za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR)**, koja se fokusira na regenerativni turizam, povezanost regija, očuvanje okoliša i razvoj plave ekonomije.

U okviru Agende, primjenjivati će se globalni primjeri uspješnih **regenerativnih strategija**, koji bi služili kao temelj za oblikovanje razvoja otoka Hvara.. Regenerativni modeli, implementirani u različitim regijama, pokazali su kako integracija ekološke obnove, gospodarske otpornosti i društvene dobrobiti može potaknuti transformativne promjene.

Primjeri poput obnove koraljnih grebena u Pacifiku, regenerativne poljoprivrede u Australiji i ekoturizma na Baliu ističu prednosti ovog pristupa: revitalizaciju ekosustava, otpornost na klimatske promjene i unaprjeđenje lokalnih gospodarstava. Na temelju ovih iskustava, Hvar će vlastitu strategiju regenerativnog razvoja prilagođenu otočkim specifičnostima, s fokusom na obnovu prirodnih resursa, diversifikaciju ekonomije i društvenu inkluzivnost. Cilj je postati model regenerativnog razvoja za Jadransko-jonsku regiju.

Povezanost s ovim strategijama omogućit će Agendi da integrira globalne i regionalne ciljeve u lokalni kontekst. Uspostavom **Savjeta za otočki razvoj**, koji bi uključivao predstavnike lokalne zajednice, stručne timove i regionalne partnere, osigurala bi se učinkovita implementacija projekata i praćenje napretka, čineći otok Hvar uzorom regenerativnog otočkog razvoja.

3. Važnost i doprinos Agende

3.1. Postavljanje smjernica za razvoj

Agenda igra ključnu ulogu u oblikovanju dugoročne strategije razvoja otoka. Kroz ovaj dokument, lokalne vlasti, investitori i zajednica mogu definirati smjernice i ciljeve nužne za postizanje razvoja. Jasno postavljene smjernice omogućuju usklađene napore u različitim sektorima, osiguravajući da razvoj doprinosi očuvanju prirodne baštine i ekosustava otoka, te njegovoj dugoročnoj održivosti.

3.2. Integracija regenerativnosti i prilagodba klimatskim promjenama

Regenerativni razvoj predstavlja ključnu odrednicu Agende. Integrirajući regenerativne prakse u ključne sektore poput turizma, poljoprivrede, energetske infrastrukture i upravljanja resursima, dokument nudi smjernice koje osiguravaju obnovu ekosustava i očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka. S obzirom na rastuće klimatske promjene, Agenda implementira regenerativne pristupe kao što su zelene tehnologije, regenerativna poljoprivreda i kružna ekonomija, čime se poboljšava otpornost otoka i njegova sposobnost za obnavljanje prirodnih resursa.

3.3. **Ekonomska stabilnost i demografska revitalizacija**

Dokument postavlja temelje za diversifikaciju gospodarstva Hvara, smanjujući njegovu ovisnost o sezonskom turizmu i potičući razvoj regenerativnih sektora poput obnovljivih izvora energije, digitalne transformacije i lokalnog poduzetništva. Ovim pristupom smanjuje se sezonalnost gospodarstva, čime se osigurava stabilnost i privlačenje novih investicija. U kontekstu demografske revitalizacije, Agenda uključuje mjere za poboljšanje obrazovnih, stambenih i

zdravstvenih usluga, omogućujući zadržavanje mladih obitelji i privlačenje novih stanovnika, čime se stvara pozitivna dinamika rasta zajednice.

3.4. Turistički i infrastrukturni razvoj na otoku

Agenda prepoznaje ključnu ulogu turizma u gospodarskoj strukturi Hvara, ali također naglašava potrebu za njegovim regenerativnim razvojem koji omogućuje dugoročnu održivost. Regenerativni pristup turizmu uključuje korištenje lokalnih resursa na način koji obogaćuje zajednicu, produžuje turističku sezonu i diversificira ponudu, čime se smanjuje sezonalnost i povećava stabilnost lokalne ekonomije. Implementacija **koncepta difuznih hotela/smještaja** koji integriraju ekološke i kulturne vrijednosti, omogućava gostima da iskuse autentičan Hvar, istovremeno smanjujući pritisak na lokalnu infrastrukturu i okoliš. Daljnja ulaganja u **regenerativnu infrastrukturu** – poput korištenja obnovljivih izvora energije, energetski učinkovitih zgrada, pametnih prometnih sustava i digitalnih rješenja – čine otok energetski neovisnim i ekološki odgovornim. Ove mjere omogućuju veću povezanost, bolji pristup uslugama i smanjuju negativne utjecaje na okoliš. Također, razvoj komunalnih i turističkih objekata temeljenih na regenerativnim principima doprinosi samoodrživosti otoka i privlači posjetitelje koji traže održive destinacije. Regenerativni turizam i infrastruktura tako postavljaju temelje za dugoročni prosperitet otoka Hvara, podupirući kvalitetu života stanovnika i regenerativni rast turističkog sektora.

3.5. Bolje upravljanje demografskim izazovima i razvoj poduzetništva

Agenda prepoznaje važnost demografske ravnoteže i kvalitetnog života za sve generacije na otoku Hvaru. Kroz mjere koje potiču povratak mladih obitelji, kao i podršku starijem stanovništvu, otok nastoji osigurati dugoročnu stabilnost zajednice. Inicijative usmjerene na poboljšanje obrazovnih, zdravstvenih i stambenih uvjeta omogućuju očuvanje i revitalizaciju lokalne populacije, dok istovremeno stvaraju uvjete za kvalitetan život svih generacija.

Razvoj **lokalnog poduzetništva**, temeljenog na inovacijama i **digitalnoj transformaciji**, čini ključnu komponentu regenerativnog modela. Hvar se usmjerava na poticanje malih i srednjih poduzeća kroz pristup modernim tehnologijama i ekološki odgovorne poslovne prakse. Uključivanjem **freelancera, IT stručnjaka i stranih radnika**, otok stvara nove mogućnosti za zaposlenje i digitalnu ekonomiju. Korištenjem globalnog talenta i poticanjem mobilnosti radne snage, Hvar može privući međunarodne stručnjake, dok istovremeno doprinosi **inkluziji stranih radnika** u društvo i gospodarstvo otoka.

Razvoj **digitalnih usluga**, od online platformi za turizam do tehnoloških start-upova, ne samo da diversificira gospodarstvo, već također omogućava **remote rad** i privlačenje mladih profesionalaca iz drugih dijelova svijeta, što može ublažiti demografske izazove. Inkluzija stranih radnika i integracija globalnih stručnjaka u lokalnu zajednicu također doprinosi društvenoj koheziji i razmjeni znanja, čineći Hvar boljim primjerom regenerativnog razvoja i samoodrživosti.

Ovaj pristup čini Hvar modelom regenerativnog razvoja koji uključuje sve dionike, od lokalnih poduzetnika i freelancera do globalnih stručnjaka, čime se stvara održiv ekosustav u kojem se svi mogu ravnopravno razvijati i doprinositi prosperitetu otoka.

3.6. Namjena dokumenta i ciljani korisnici

Agenda je osmišljena kako bi poslužila kao ključni vodič za širok spektar dionika uključenih u razvoj otoka Hvara, s ciljem poticanja regenerativnog razvoja kroz koordinaciju aktivnosti i suradnje. Ciljani korisnici ovog dokumenta uključuju lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, poljoprivredna gospodarstva, turističke i kulturne ustanove, komunalne tvrtke, civilni sektor te mikro, mala i srednja poduzeća. Svaka od tih skupina može koristiti smjernice Agende za donošenje strateških odluka i implementaciju projekata koji osiguravaju razvoj otoka Hvara do 2050. godine. Kroz suradnju među različitim sektorima, ovaj dokument omogućava usklađivanje interesa i resursa, čime se doprinosi racionalnijem i učinkovitijem upravljanju otočkim razvojem. Jednostavan pristup omogućuje svakom od dionika da poduzme odgovorne korake prema očuvanju prirodnih i kulturnih resursa, unapređenju društvene i ekonomske stabilnosti, te stvaranju uvjeta za dugoročnu otpornost otoka Hvara.

Dokument također pruža okvir za integraciju novih tehnologija, socijalnih inovacija i regenerativnih poslovnih praksi, potičući sve korisnike na suradnju i zajedničko oblikovanje budućnosti otoka, stvarajući tako temelj za regenerativnu plavu zonu koja može poslužiti kao primjer i za druge regije.

4. Analiza trenutnog stanja

4.1. Pregled ekonomskog, društvenog, okolišnog i infrastrukturnog stanja

Ekonomska situacija na otoku Hvaru uvelike ovisi o turizmu, koji čini glavni izvor prihoda. Sezonalnost turizma uzrokuje oscilacije u ekonomskoj aktivnosti, smanjujući prihode izvan turističke sezone. Gospodarstvo je nedovoljno diversificirano, a sektori poput poljoprivrede (samo 15 % SG polja obrađeno) i malog poduzetništva nisu dovoljno razvijeni. Iskorištenost poljoprivrednih resursa je niska, a profitabilnost u proizvodnji povrća je problematična. Također, lokalni proizvodi nisu dovoljno brendirani, čime se smanjuje konkurentnost. Visoki troškovi života i skupe nekretnine otežavaju cjelogodišnje stanovanje i povećavaju troškove života, što negativno utječe na kvalitetu života i privlačenje novih stanovnika. Administrativna fragmentacija i nedostatak koordinacije među dionicima otežavaju razvoj jedinstvene

strategije za otok. Potrebno je diversificirati gospodarstvo, razvijajući sektore poput malog poduzetništva, digitalnih tehnologija i obnovljivih izvora energije, uz unapređenje infrastrukture i poduzetničkog okruženja.

Demografska slika otoka Hvara također odražava negativne trendove. Broj stanovnika, osobito među mladim dobnim skupinama, kontinuirano opada, što je rezultat migracije mladih u potrazi za boljim obrazovnim i poslovnim prilikama. Odlazak mladih uzrokuje starenje stanovništva, što dodatno komplicira pružanje socijalnih usluga i smanjuje dinamiku zajednice. U tom kontekstu, socijalna infrastruktura, uključujući obrazovne ustanove, zdravstvene usluge i stambene kapacitete, nije dovoljna da zadovolji potrebe sve manjeg broja stanovnika, što stvara dodatne izazove u svakodnevnom životu.

Hvar se suočava i s problemima u očuvanju svog **okoliša**. Otok je poznat po svojoj izuzetnoj prirodnoj ljepoti, no brzo širenje urbanizacije, prekomjerno korištenje prirodnih resursa te zagađenje mora i zraka prijete bioraznolikosti i prirodnim ekosustavima. Iako postoje naponi u očuvanju okoliša, mnoge aktivnosti na otoku nisu usklađene s principima održivosti, što može imati dugoročne negativne posljedice na ekološki ravnotežu.

Infrastrukturni izazovi također predstavljaju značajnu prepreku razvoju otoka. Iako osnovne komunalne usluge, poput vodoopskrbe, odvodnje i električne energije, postoje, mnogi dijelovi Hvara nemaju moderniziranu infrastrukturu koja bi podržala regenerativni razvoj (vodovod i loše ceste na istočni dio otoka). Prometna povezanost s kopnom i unutar otoka nije dovoljno razvijena, što otežava pristup različitim uslugama i ometa razvoj turizma i gospodarstva. Također, pristup digitalnim uslugama, iako se poboljšava, još uvijek nije ravnomjerno raspoređen, što stvara digitalni jaz. Stoga postoji hitna potreba za ulaganjem u obnovljive izvore energije, održivo upravljanje otpadom i unapređenje telekomunikacijskih mreža kako bi otok mogao ostvariti održiv i ravnotežan razvoj.

Potencijalni sektorski projekti (do 5 projekata po sektoru):

- **Turizam i kulturna baština**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Poljoprivreda i ruralni razvoj**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Promet i otočka povezanost**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Kružna ekonomija i raspoloživi resursi**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Digitalna transformacija**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Poduzetništvo i obrtništvo**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Socijalna skrb i demografija**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:

Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

- **Obrazovanje, inovacije i istraživanje**

Projektna aktivnost (naziv) :
Potencijalni partneri i vodeći partner:
Kratki opis projekta:
Zamišljene aktivnosti:
Indikator uspješnosti:
Benefit projekta za otok:
Izvor financiranja:
Odgovorna osoba projekta:

4.2. Identifikacija ključnih problema i prilika

4.2.1. Ključni problemi

Otok Hvar suočava se s kompleksnim izazovima koji ugrožavaju njegov održivi razvoj, a proizlaze iz nekoliko međusobno povezanih problema:

- **Ekonomska ranjivost uslijed prekomjerne sezonalnosti:** Dominacija turizma u ekonomskoj strukturi stvara izraženu sezonalnost, što rezultira značajnom ekonomskom nestabilnošću. Fluktuacija radnih mjesta tijekom godine, uz smanjenje aktivnosti izvan ljetne sezone, potiče migraciju mladih, umanjuje kvalitetu života i koči razvoj diverzificiranijih gospodarskih grana.
- **Demografska kriza i starenje populacije:** Migracija mladih, potaknuta nedostatkom cjelogodišnjih poslovnih prilika, uzrokuje smanjenje radne snage i negativan prirodni prirast. Starenje stanovništva stvara pritisak na ionako opterećen obrazovni, zdravstveni i socijalni sustav, što dodatno otežava održavanje vitalnih javnih usluga.
- **Negativni utjecaji brze urbanizacije i degradacija okoliša:** Nekontrolirani rast turizma i urbanizacija prijete prirodnim resursima, bioraznolikosti i kulturnoj baštini. Neodrživo gospodarenje resursima dovodi do degradacije ekosustava i smanjenja atraktivnosti otoka kao turističke destinacije, dok izostanak integralnog prostornog planiranja negativno utječe na kvalitetu života.
- **Neadekvatna prometna i komunalna infrastruktura:** Neusklađenost prometne povezanosti, nedostatak parkirališnih mjesta i loše stanje prometnica otežavaju svakodnevno funkcioniranje stanovnika, ali i usporavaju razvoj turizma te smanjuju konkurentnost otoka.

4.2.2. Ključne razvojne prilike

Unatoč izraženim izazovima, otok Hvar posjeduje značajne prilike za ostvarivanje održivog razvoja, primjenom regenerativnog pristupa u različitim sektorima:

- **Diverzifikacija gospodarstva:** Smanjenje ovisnosti o turizmu moguće je kroz poticanje razvoja sektora obnovljivih izvora energije (solarna energija, geotermalna energija), poljoprivrede (ekološka poljoprivreda, prerada autohtonih proizvoda) i digitalnih usluga (informatičke tehnologije, digitalni marketing). Subvencije i poticaji za mala i srednja poduzeća mogu osnažiti lokalnu ekonomiju i stvarati nova radna mjesta.
- **Razvoj turizma:** Promjena paradigme u turizmu prema održivom i regenerativnom modelu može produljiti turističku sezonu, privući specifične turističke segmente (ekoturizam, kulturni turizam), smanjiti negativan utjecaj na okoliš te poticati očuvanje kulturne baštine. Ključni elementi su: održivo gospodarenje resursima, valorizacija lokalnih proizvoda, edukacija turista i uključivanje lokalne zajednice.
- **Investicije u zelene tehnologije i pametna rješenja:** Razvoj infrastrukture koja se temelji na obnovljivim izvorima energije, implementacija koncepta pametnih gradova, te regenerativno upravljanje otpadom (recikliranje, kompostiranje) mogu povećati učinkovitost javnih usluga, smanjiti ekološki otisak i podići kvalitetu života.
- **Digitalna transformacija i obrazovne inicijative:** Razvoj digitalnih usluga i infrastrukture (brzi internet, e-uprava) omogućuje bolji pristup tržištima i stvara nove poslovne prilike, dok obrazovne inicijative za prekvalifikaciju i stjecanje novih vještina mogu potaknuti zapošljivost i smanjiti migraciju mladih.
- **Privlačenje i zadržavanje mladih obitelji:** Stvaranje stimulativnog okruženja za mlade obitelji kroz razvoj obrazovnih, zdravstvenih i stambenih usluga, uz model stvaranje **registra praznih nekretnina** za iznajmljivanje, može pozitivno utjecati na demografsku strukturu otoka i oživjeti lokalne zajednice.

4.3. Simulacija tri moguća scenarija razvoja po sektoru

U svrhu uspješne provedbe Agende, ključno je uspostaviti metodologiju simulacije i analize različitih scenarija razvoja. Ova metodologija se temelji na sustavnom praćenju ključnih parametara koji omogućuju objektivnu procjenu napretka i usmjeravaju donošenje odluka na temelju čvrstih podataka i dugoročnih prognoza.

Analiza parametara poput **gospodarskog rasta, demografskih kretanja, infrastrukturnog razvoja, energetske održivosti, turističkog sektora i angažmana lokalne zajednice** osigurava detaljan uvid u potencijalne putanje razvoja otoka.

Za potrebe simulacije predlažu se tri scenarija:

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo"

Ovaj scenarij simulira situaciju u kojoj sustav ne doživljava značajne promjene ili napredak, već se zadržava u postojećem stanju. Ključna je karakteristika **stabilnost**, gdje se procesi i strukture održavaju bez značajnih odstupanja. Ovaj scenarij karakterizira **inertnost**, odnosno spora ili nikakva reakcija na vanjske promjene i ograničena sposobnost

prilagodbe. Očekuje se **nizak ili nikakav rast**, što znači da se sustav zadržava na postojećoj razini performansi uz minimalan ili nikakav napredak ključnih indikatora. U ovom scenariju, sustav se oslanja na **postojeće resurse** i strategije, bez potrage za novim pristupima ili inovacijama. Dugotrajna stagnacija može dovesti do **potencijalne regresije**, odnosno blagog nazadovanja. Sve u svemu, ovaj scenarij karakterizira **predvidljivost** uz ponavljanje ustaljenih obrazaca s niskom razinom nepredvidivosti. Rezultat ovog scenarija je da sustav ostaje nepromijenjen, bez značajnog napretka, s potencijalom za dugoročno nazadovanje ako se vanjski uvjeti promijene.

2. Scenarij ravnoteže: "Održivi razvoj i diverzifikacija"

Ovaj scenarij simulira umjeren, stabilan i uravnotežen razvoj, uz naglasak na diversifikaciji i održivosti. Karakterizira ga **uravnotežen pristup**, gdje se teži postizanju napretka u različitim područjima izbjegavajući ekstreme. **Održivost** je ključna komponenta, s uključenim ekološkim, socijalnim i ekonomskim aspektima u planiranje i razvoj. **Diversifikacija** je važna jer se smanjuje ovisnost o jednom području kroz razvoj raznolikosti resursa, procesa i strategija. **Postupno unapređenje** je pristup gdje se kontinuirano radi na optimizaciji postojećih rješenja i implementaciji novih. Ovaj scenarij karakterizira **adaptabilnost**, odnosno sposobnost prilagodbe promjenjivim uvjetima uz zadržavanje stabilnosti. **Planiranje** je ključno, s fokusom na razvoj dugoročnih planova s ciljem stabilnog i održivog razvoja. Rezultat ovog scenarija je umjeren i stabilan rast uz uravnotežen razvoj različitih aspekata sustava, s većom otpornosti na vanjske šokove.

3. Scenarij rasta: "Pametan i inovativan model"

Ovaj scenarij simulira dinamičan, ubrzan i transformativni razvoj, temeljen na inovacijama, pametnim rješenjima i proaktivnom pristupu. **Ubrzani razvoj** je ključna značajka, s ciljem postizanja brzog napretka u različitim područjima korištenjem inovativnih pristupa. **Inovacije** su u fokusu, gdje se potiče primjena novih ideja, tehnologija i rješenja s ciljem unapređenja performansi. **Optimizacija resursa** je pristup gdje se inteligentno koriste postojeći resursi uz potragu za učinkovitijim i održivijim rješenjima. Ovaj scenarij karakterizira **proaktivnost**, odnosno prepoznavanje prilika i izazova te aktivno djelovanje prema postizanju ciljeva. **Preuzimanje rizika** je sastavni dio ovog scenarija, s spremnošću na preuzimanje kontroliranih rizika s ciljem postizanja značajnijeg napretka. **Transformacija** je cilj gdje se mijenjaju postojeći sustavi i modeli prema naprednim i pametnim rješenjima. Rezultat ovog scenarija je dinamičan i ubrzan rast, uz značajan napredak u različitim područjima, ali uz veći stupanj neizvjesnosti i potencijalnih rizika.

Razvojni scenariji za otok Hvar

Turizam i kulturna baština

Turizam na otoku Hvaru već dugo čini okosnicu lokalnog gospodarstva, no suočava se s izazovima sezonalnosti, prekomjernog oslanjanja na masovni turizam i negativnim utjecajem na okoliš. Dominacija turističke sezone od lipnja do kolovoza stvara pritisak na infrastrukturu, a kvalitetna ponuda van glavne sezone je ograničena. Osim toga, prekomjerno opterećenje kulturnih i prirodnih resursa može dovesti do njihova propadanja i smanjenja interesa za održiviji turizam.

Međutim, postoje značajni potencijali za razvoj turizma koji će bolje integrirati prirodne i kulturne resurse otoka, čime bi se stvorila cjelogodišnja turistička ponuda. Razvoj kulturnog, zdravstvenog i sportskog turizma mogao bi diversificirati ponudu i smanjiti ovisnost o sezoni. Osnajivanje turističke ponude kroz obnovu kulturne baštine i edukaciju o održivim praksama u turizmu može pomoći u očuvanju autentičnosti otoka.

Povezivanje turizma s poljoprivredom kroz agroturizam i ponudu lokalnih proizvoda također nudi dodatne mogućnosti za razvoj ruralnog područja. S obzirom na tradiciju poljoprivrede i lokalnih proizvoda poput vina i maslinovog ulja, ruralni turizam može pomoći u revitalizaciji malih sela i stvoriti nove prilike za mlade obitelji da se nastane i bave poljoprivredom.

Investicije u održivu infrastrukturu, kao i korištenje pametnih tehnologija za upravljanje turističkim resursima, mogli bi unaprijediti cjelokupnu turističku iskustvo, smanjujući pritisak na okoliš i omogućujući bolje upravljanje turističkom ponudom tijekom cijele godine. Ovakav pristup omogućit će daljnji razvoj turizma, ali i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa otoka Hvara, stvarajući model održivog razvoja koji bi mogao poslužiti kao primjer drugim destinacijama.

Opći okvir za simulacije: (Sve simulacije promatramo kroz nekoliko ključnih dimenzija)

- **Sezonalnost:** Trajanje i intenzitet turističke sezone.
- **Vrsta turizma:** Dominantni oblici turizma (masovni, kulturni, zdravstveni, sportski, ruralni).
- **Kulturna baština:** Stanje i upravljanje kulturnom baštinom.
- **Održivost:** Utjecaj turizma na okoliš i primjena održivih praksi.
- **Lokalno gospodarstvo:** Diversifikacija i uključivanje lokalnog stanovništva.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Korištenje tehnologija i investicije u infrastrukturu

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja nastavak postojećih trendova, s minimalnim promjenama u upravljanju turizmom. Dominantan je masovni turizam u špici sezone, s nedovoljnim ulaganjima u kulturu i održivost.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Izrazito naglašena sezona od lipnja do kolovoza, s vrlo niskom popunjenošću izvan tog razdoblja.
 - **Vrsta turizma:** Dominira masovni turizam, s naglaskom na sunce i more. Kulturni turizam je marginaliziran i nije dovoljno promoviran.
 - **Kulturna baština:** Kulturna baština je zanemarena, s minimalnim investicijama u obnovu i zaštitu. Propada zbog neadekvatnog održavanja i prekomjernog korištenja.
 - **Održivost:** Visok pritisak na okoliš, prekomjerna potrošnja vode i energije, stvaranje velikih količina otpada. Nedostatak mjera za kontrolu utjecaja na okoliš. Održivost se ignorira.
 - **Lokalno gospodarstvo:** Ovisnost o sezonskom radu u turizmu, s ograničenim mogućnostima za stalno zapošljavanje i razvoj drugih gospodarskih grana.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Infrastruktura je nedovoljno razvijena i preopterećena tijekom špice sezone. Nedostaje pametnih tehnologija za upravljanje turizmom.
 - **Ishod:** Postupno propadanje kulturne baštine, nezadovoljstvo lokalnog stanovništva i pad kvalitete turističkog iskustva. Povećana ovisnost o masovnom turizmu i ranjivost na promjene u turističkim trendovima.

2. Scenarij ravnoteže: "Održivi razvoj i diverzifikacija"

- **Opis:** U ovom scenariju, fokus je na razvoju cjelogodišnjeg turizma uz očuvanje kulturne i prirodne baštine. Naglasak je na diversifikaciji turističke ponude i održivim praksama.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Produljenje turističke sezone kroz privlačenje turista tijekom cijele godine. Smanjuje se pritisak na infrastrukturu i resurse tijekom ljeta.
 - **Vrsta turizma:** Razvoj kulturnog, zdravstvenog i sportskog turizma kao alternativa masovnom turizmu. Promocija lokalnih proizvoda i agroturizma.

- **Kulturna baština:** Aktivna zaštita i obnova kulturne baštine, uz podršku lokalnih, nacionalnih i međunarodnih projekata. Edukacija lokalnog stanovništva o važnosti baštine. Primjena regenerativnih principa u očuvanju baštine.
- **Održivost:** Promicanje održivih praksi u turizmu, uključujući smanjenje potrošnje resursa, recikliranje i korištenje obnovljivih izvora energije. Poticanje ekološki prihvatljivog ponašanja turista.
- **Lokalno gospodarstvo:** Diversifikacija gospodarstva kroz poticanje agroturizma, proizvodnje lokalnih proizvoda i razvoj malih poduzeća. Kreiranje stalnih radnih mjesta u turizmu i povezanim sektorima.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Investicije u održivu infrastrukturu i tehnologije koje olakšavaju upravljanje turističkim resursima. Korištenje tehnologija za kontrolu potrošnje i optimizaciju korištenja resursa.
- **Ishod:** Pобоljšanje kvalitete turističkog iskustva, povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva, očuvanje kulturne baštine i smanjenje utjecaja turizma na okoliš.

3. Scenarij rasta: "Pametan i inovativan turizam"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja najnapredniji pristup turizmu, s naglaskom na integraciju tehnologije, inovacije i održivost. Fokus je na stvaranju prepoznatljivog brenda otoka kroz kulturu, inovacije i održive prakse.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Cjelogodišnji turizam, s ravnomjernom popunjenošću kapaciteta tijekom cijele godine.
 - **Vrsta turizma:** Razvoj pametnog turizma, koji integrira digitalne platforme i tehnologije za unapređenje iskustva posjetitelja. Razvoj visokokvalitetnog kulturnog turizma i posebnih interesnih turističkih proizvoda.
 - **Kulturna baština:** Kulturna baština postaje osnova brendiranja otoka, uz inovativne pristupe u prezentaciji i interpretaciji baštine. Međunarodna suradnja na razvoju kulturno-inovativnih sadržaja.
 - **Održivost:** Regenerativne prakse u turizmu koje ne samo da smanjuju negativan utjecaj, već i aktivno doprinose obnovi okoliša i resursa. Upotreba tehnologije za efikasno upravljanje resursima.
 - **Lokalno gospodarstvo:** Razvoj poduzetništva i inovacija u turizmu i povezanim sektorima. Podrška mladim poduzetnicima i razvoj modela difuznog smještaja u ruralnim područjima, što povezuje turizam s održivim korištenjem resursa.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Implementacija pametnih tehnologija za upravljanje turističkim resursima i unapređenje iskustva posjetitelja. Razvoj digitalnih platformi za informiranje i vođenje turista.

- **Ishod:** Stvaranje prepoznatljivog turističkog brenda temeljenog na kulturi, inovacijama i održivosti. Povećanje konkurentnosti otoka na turističkom tržištu, održiv gospodarski rast i očuvanje okoliša i baštine za buduće generacije.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

Poljoprivreda i ruralni razvoj na otoku Hvaru suočavaju se s nizom izazova, ali imaju i značajan potencijal za regenerativni razvoj. Tradicionalna poljoprivreda, koja se temelji na vinogradarstvu, maslinarstvu i lavandi, suočava se s problemima poput depopulacije, klimatskih promjena i nedostatka mladih radnika. Ovisnost o starijoj populaciji i ograničena radna snaga čine održavanje proizvodnje teško, dok ekološki pristupi poljoprivredi nisu dovoljno razvijeni. Međutim, postoji prostor za inovacije i održivi razvoj. Implementacija tehnologija poput precizne poljoprivrede, pametnih sustava navodnjavanja i biotehnoloških rješenja može pomoći poljoprivredi da postane otpornija na klimatske promjene. Također, otok ima potencijal za razvoj brendova poput ekološkog maslinovog ulja i vina, koji bi mogli imati dodatnu vrijednost kroz certifikate geografskog podrijetla.

Sinergija poljoprivrede i turizma, posebno kroz agroturizam, može stvoriti dodatne izvore prihoda za poljoprivrednike i obogatiti turističku ponudu. Ruralni turizam i lokalni proizvodi mogu značajno doprinosti održivom razvoju otoka. Osim toga, ulaganje u edukaciju mladih i povezivanje s istraživačkim institucijama omogućit će daljnji razvoj inovativnih poljoprivrednih praksi.

Iako trenutna situacija zahtijeva strateška ulaganja i promjene, Hvar ima potencijal postati model održivog razvoja kroz integraciju ekoloških i regenerativnih pristupa u poljoprivredu i ruralni turizam.

Opći okvir za simulacije:

- **Sezonalnost:** Utjecaj sezonalnosti na poljoprivrednu proizvodnju i aktivnosti.
- **Vrsta poljoprivrede:** Dominantni oblici poljoprivrede (tradicionalna, ekološka, regenerativna, tehnološki napredna).
- **Kulturna baština:** Utjecaj i očuvanje tradicionalnih poljoprivrednih praksi i krajobraza.
- **Održivost:** Utjecaj poljoprivrede na okoliš i primjena održivih praksi.
- **Lokalno gospodarstvo:** Diversifikacija i integracija s ostalim sektorima (turizam, obrtništvo).
- **Infrastruktura i tehnologija:** Korištenje tehnologija i investicije u infrastrukturu.

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja nastavak postojećih trendova u poljoprivredi, s marginalizacijom i depopulacijom ruralnih područja. Dominira tradicionalna poljoprivreda bez modernizacije i diversifikacije.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Poljoprivredna proizvodnja koncentrirana na određena razdoblja u godini, s ograničenom cjelogodišnjom aktivnošću.

- **Vrsta poljoprivrede:** Dominira tradicionalna monokultura (vinova loza, maslina, lavanda) s niskom razinom inovacija i diverzifikacije. Oslanjanje na konvencionalne metode bez ekoloških principa.
- **Kulturna baština:** Tradicionalni poljoprivredni krajolik se polako gubi zbog zapuštanja i nedostatka brige. Tradicionalne metode se ne prenose na mlađe generacije.
- **Održivost:** Prekomjerna upotreba kemijskih sredstava u poljoprivredi, erozija tla, gubitak bioraznolikosti. Visoka ovisnost o resursima bez strategije za očuvanje.
- **Lokalno gospodarstvo:** Depopulacija ruralnih područja, odlazak mladih, niska profitabilnost poljoprivredne proizvodnje. Ovisnost o starijoj populaciji.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Nedostatak investicija u modernizaciju infrastrukture, limitirana primjena tehnologija. Neefikasni sustavi navodnjavanja i distribucije.
- **Ishod:** Kontinuirani pad poljoprivredne proizvodnje, propadanje ruralnih područja, gubitak kulturnog nasljeđa i negativan utjecaj na okoliš. Povećana ranjivost poljoprivrednog sektora na klimatske promjene.

2. Scenarij ravnoteže: "Oživljavanje i ekološka proizvodnja"

- **Opis:** U ovom scenariju fokus je na revitalizaciji poljoprivrede kroz ekološku proizvodnju, promociju lokalnih proizvoda i razvoj agroturizma. Cilj je stvoriti održivu ravnotežu između poljoprivrede, okoliša i lokalne zajednice putem regenerativnosti.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Produljenje sezone kroz raznoliku ponudu poljoprivrednih proizvoda i razvoj agroturizma.
 - **Vrsta poljoprivrede:** Preusmjeravanje prema ekološkoj proizvodnji, s naglaskom na certificirane ekološke proizvode. Diversifikacija proizvodnje i uzgoj autohtonih sorti.
 - **Kulturna baština:** Očuvanje i obnova tradicionalnih poljoprivrednih praksi i krajolika kroz edukaciju i promociju. Aktivno sudjelovanje lokalne zajednice u očuvanju.
 - **Održivost:** Promicanje ekološki prihvatljivih poljoprivrednih praksi, smanjenje upotrebe kemijskih sredstava, poboljšanje kvalitete tla. Primjena regenerativnih metoda poljoprivrede.
 - **Lokalno gospodarstvo:** Podrška poljoprivrednicima kroz subvencije i poticaje za ekološku proizvodnju. Razvoj agroturizma kao dodatnog izvora prihoda. Povratak mladih obitelji u ruralna područja.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Ulaganja u osnovnu infrastrukturu za obradu i skladištenje ekoloških proizvoda. Poticanje korištenja tehnologija za učinkovito upravljanje resursima (navodnjavanje).
 - **Ishod:** Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje, povećanje prihoda poljoprivrednika, poboljšanje stanja okoliša i jačanje lokalne zajednice. Održiva poljoprivredna praksa i turizam koji doprinose kvaliteti života.

3. Scenarij rasta: "Tehnološki napredak i regeneracija"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja najnapredniji pristup poljoprivredi, s fokusom na primjenu tehnologije, inovacije i regenerativnih praksi. Cilj je stvoriti visokokvalitetnu poljoprivrednu proizvodnju s jakim brendom i visokom konkurentnošću.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Cjelogodišnja poljoprivredna aktivnost kroz primjenu tehnologije i inovativnih pristupa uzgoju.
 - **Vrsta poljoprivrede:** Primjena precizne poljoprivrede (dronovi, senzori), biotehnoška rješenja, razvoj otpornih sorti. Prelazak na regenerativne metode poljoprivrede.
 - **Kulturna baština:** Integracija tradicionalnih praksi s novim tehnologijama za stvaranje jedinstvenog identiteta. Podrška očuvanju genetske raznolikosti autohtonih sorti.
 - **Održivost:** Regenerativne poljoprivredne prakse koje obnavljaju tlo, povećavaju biološku raznolikost i smanjuju ugljični otisak. Cjelovito upravljanje resursima i kružno gospodarstvo.
 - **Lokalno gospodarstvo:** Stvaranje jakog brenda "Eko Hvar" za plasman proizvoda na domaćem i inozemnom tržištu. Uspostava geografskog podrijetla za ulje i vino. Suradnja s istraživačkim institucijama i fakultetima.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Implementacija naprednih tehnologija za praćenje usjeva, navodnjavanje i obradu. Ulaganje u istraživanje i razvoj novih poljoprivrednih praksi. Korištenje pametnih sustava za logistiku.
 - **Ishod:** Visokoproduktivna i održiva poljoprivreda, prepoznatljiv brend "Eko Hvar" s visokom tržišnom vrijednošću, snažno lokalno gospodarstvo, očuvan okoliš i vitalna ruralna područja. Postavljanje Hvara kao modela za modernu i regenerativnu poljoprivredu.

Promet i otočka povezanost

Otok Hvar suočava se s izazovima u prometnoj povezanosti, koji predstavljaju značajnu prepreku za održivi razvoj i kvalitetu života na otoku. Iako postoji dovoljan broj trajekata koji povezuju otok s kopnom, usluge trajektnih linija često su spore, što uzrokuje velike gužve, posebno tijekom turističke sezone. Osim toga, cesta D116, koja je ključna za povezanost s kopnom i promet unutar otoka, zahtijeva značajna ulaganja u modernizaciju i poboljšanje sigurnosti, čime bi se smanjila prometna opterećenost, ali i poboljšala kvaliteta života lokalnog stanovništva i turista.

Infrastruktura na otoku također pati od nedostatka biciklističkih staza uz postojeće ceste, čime se ograničava mogućnost održivog prijevoza, poput biciklizma i pješaćenja. Loše održavanje pješačkih staza dodatno otežava kretanje, osobito u ruralnim dijelovima otoka, čime se smanjuje kvaliteta života i sigurnost. Kako bi se unaprijedila povezanost otoka, nužno je uložiti u razvoj mreže biciklističkih staza i obnovu pješačkih staza koje povezuju naselja i ključne turističke destinacije.

Također, nedostatak komercijalne zračne luke na otoku Hvaru čini ga ovisnim o okolnim zračnim lukama, što povećava troškove i vrijeme putovanja za turiste i stanovništvo. Unatoč tome, razvoj manjih zračnih luka ili helidroma mogao bi otvoriti nove mogućnosti za povezanost s međunarodnim destinacijama, smanjujući opterećenje na trajektnim linijama i poboljšavajući pristup otoku.

Osim toga, skupe taksi usluge i ograničene autobusne veze između naselja čine prometnu povezanost unutar otoka složenijom i skupljom, osobito za lokalno stanovništvo. Razvoj javnog prijevoza i usluga dijeljenja električnih vozila mogao bi značajno poboljšati mobilnost, smanjujući prometnu gužvu i emisije CO₂, uz niže troškove prijevoza za stanovnike i posjetitelje.

Za budućnost, potrebno je ulagati u integrirani prometni sustav koji uključuje modernizaciju infrastrukture, širenje održivih opcija prijevoza, te povećanje povezanosti s vanjskim svijetom. Razvoj pametnog sustava za optimizaciju kretanja unutar otoka, uključujući zelene trajekte i električna vozila, mogao bi značajno poboljšati kvalitetu otočkog života i turizma, istovremeno smanjujući negativni utjecaj na okoliš.

Opći okvir za simulacije:

- **Sezonalnost:** Utjecaj sezonalnosti na prometnu opterećenost i dostupnost.
- **Vrsta prometa:** Dominantni oblici prometa (trajektni, cestovni, zračni, pješački, biciklistički).
- **Kulturna baština:** Utjecaj prometa na kulturni krajolik i povijesne staze.
- **Održivost:** Utjecaj prometa na okoliš i primjena održivih praksi.
- **Lokalno gospodarstvo:** Utjecaj prometa na dostupnost usluga i turizam.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Korištenje tehnologija i investicije u prometnu infrastrukturu.

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja nastavak postojećih trendova u prometu, s oslanjanjem na postojeću infrastrukturu i neadekvatnim odgovorom na rastuće potrebe.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Izrazito opterećenje prometne infrastrukture tijekom turističke sezone, s ograničenim kapacitetima i velikim gužvama.
 - **Vrsta prometa:** Dominantan je cestovni promet i trajektni promet, s nedovoljnim razvojem održivih alternativa. Zanemarivanje pješačkog i biciklističkog prometa.
 - **Kulturna baština:** Promet dodatno opterećuje povijesne centre, uzrokujući buku i zagađenje. Neadekvatna zaštita povijesnih staza.
 - **Održivost:** Visoka razina emisija štetnih plinova, buka i zagađenje okoliša zbog prekomjernog korištenja motornih vozila i sporih trajekata. Nedostatak poticaja za održive alternative.
 - **Lokalno gospodarstvo:** Loša povezanost otežava pristup uslugama i tržištima za lokalno stanovništvo. Skupe taksi usluge i ograničen javni prijevoz.

- **Infrastruktura i tehnologija:** Nedostatak ulaganja u održavanje i modernizaciju prometne infrastrukture. Nedostatak pametnih tehnologija za upravljanje prometom.
- **Ishod:** Povećane prometne gužve, nezadovoljstvo lokalnog stanovništva i turista, negativan utjecaj na okoliš i kulturni krajolik, ograničen gospodarski razvoj.

2. Scenarij ravnoteže: "Optimizacija i održive alternative"

- **Opis:** U ovom scenariju fokus je na optimizaciji postojećeg prometa i razvoju održivih alternativa, s ciljem smanjenja gužvi i poboljšanja povezanosti.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Optimizacija trajektnih i katamaranskih linija tijekom cijele godine, s boljom raspodjelom prometnog opterećenja.
 - **Vrsta prometa:** Razvoj biciklističke infrastrukture (staze, sustav dijeljenja bicikala) i sustava dijeljenja električnih vozila. Poboljšanje cestovne infrastrukture s naglaskom na sigurnost.
 - **Kulturna baština:** Razvoj biciklističkih i pješačkih staza koje povezuju kulturne znamenitosti, uz očuvanje i revitalizaciju starih staza.
 - **Održivost:** Poticanje korištenja električnih vozila i bicikala, smanjenje emisija štetnih plinova i buke.
 - **Lokalno gospodarstvo:** Poboljšana povezanost između naselja, lakši pristup uslugama i turističkim destinacijama. Razvoj turizma koji je usmjeren prema pješacima i biciklistima.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Ulaganja u cestovnu infrastrukturu, biciklističke staze i punionice za električna vozila. Pametna rješenja za optimizaciju javnog prijevoza.
 - **Ishod:** Smanjenje prometnih gužvi, poboljšanje kvalitete zraka i smanjenje buke, unapređenje povezanosti i mobilnosti stanovnika i turista. Održiv i inkluzivan prometni sustav.

3. Scenarij rasta: "Pametna i regenerativna promet"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja najnapredniji pristup prometu, s naglaskom na implementaciju pametnih tehnologija i regenerativnih principa, s ciljem stvaranja učinkovitog, održivog i inovativnog prometnog sustava.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Cjelogodišnja učinkovitost i optimalno korištenje prometnih resursa, neovisno o sezoni.
 - **Vrsta prometa:** Uvođenje zelenih trajekata i katamarana na električni pogon, razvoj autonomnih vozila i sustava dijeljenja mobilnosti. Integracija različitih vidova prometa.
 - **Kulturna baština:** Uvođenje električnog javnog prijevoza u povijesnim centrima, uz očuvanje pješačkih zona i tradicionalnih staza. Regenerativne prakse u izgradnji i održavanju prometne infrastrukture.

- **Održivost:** Regenerativne prakse u prometu, s ciljem neutralizacije ugljičnog otiska i aktivnog doprinosa obnovi okoliša. Energija iz obnovljivih izvora za napajanje prometa.
- **Lokalno gospodarstvo:** Stvaranje inovativnih radnih mjesta u sektoru prometa i mobilnosti. Povećana dostupnost otoka, bolja turistička ponuda i poboljšanje kvalitete života.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Implementacija pametnog prometnog sustava koji optimizira kretanje i smanjuje zastoje. Razvoj digitalnih platformi za upravljanje prometom i dijeljenje mobilnosti.
- **Ishod:** Učinkovit, siguran i ekološki prihvatljiv prometni sustav. Pozicioniranje otoka Hvara kao predvodnika u pametnom i održivom prometu. Poboljšanje turističke atraktivnosti i kvalitete života lokalnog stanovništva.

Kružna ekonomija i raspoloživi resursi (voda i otpad)

Otok Hvar suočava se s brojnim izazovima u području upravljanja okolišem i resursima, koji imaju značajan utjecaj na kvalitetu života lokalnog stanovništva, ali i na održivi razvoj turizma i poljoprivrede. Nedovoljna vodoprivredna infrastruktura u starogradskom polju za navodnjavanje i problemi s kloriranjem vode otežavaju održivo korištenje vodnih resursa u poljoprivredi, što ima dugoročne posljedice za proizvodnju i kvalitetu poljoprivrednih proizvoda. Korištenje izvora vode poput Garmice i Libore za poljoprivredne svrhe također je ograničeno zbog potrebe za kloriranjem, što dodatno opterećuje resurse.

Osim problema s vodom, širenje invazivnih vrsta i pretjerana uporaba pesticida predstavljaju ozbiljan ekološki problem koji prijete biološkoj raznolikosti otoka. Zbog ovih problema, važno je uvesti strategije za kontrolu invazivnih vrsta i prelazak na ekološki prihvatljivije metode zaštite usjeva.

U području gospodarenja otpadom, otok se suočava s nedostatkom zajedničke strategije za učinkovito upravljanje otpadom. Neadekvatni sustavi za prikupljanje i reciklažu otpada uzrokuju ekološke probleme i zagađenje okoliša, dok se implementacija suvremenih rješenja susreće s poteškoćama. Na otoku je prisutna i podijeljena odgovornost između različitih komunalnih poduzeća svake općine, što otežava koordinaciju i razvoj zajedničkih rješenja za bolje gospodarenje otpadom i reciklažu.

Unatoč obilju sunca, nedostatak razvoja zelenih izvora energije dodatno opterećuje okoliš i resurse. Otok Hvar ima velik potencijal za razvoj solarnih elektrana i drugih obnovljivih izvora energije, no trenutna infrastruktura i nedovoljna komunikacija među komunalnim poduzećima otežavaju koordinaciju i realizaciju održivih energetske rješenja.

Za budućnost, otok mora razviti holistički pristup u gospodarenju okolišem, što uključuje modernizaciju vodoprivredne infrastrukture, prelazak na ekološke metode u poljoprivredi, integrirane sustave gospodarenja otpadom te ulaganje u obnovljive izvore energije. Ključni korak bit će usklađivanje politika svih općina na otoku u svrhu implementacije zajedničkih ekoloških strategija koje će omogućiti dugoročni ekonomski, društveni i okolišni prosperitet.

Opći okvir za simulacije:

- **Sezonalnost:** Trajanje i intenzitet turističke sezone i njezin utjecaj na potrošnju resursa.
- **Vodeni resursi:** Upravljanje vodom, uključujući navodnjavanje, vodoopskrbu i pročišćavanje otpadnih voda.

- **Gospodarenje otpadom:** Sustavi prikupljanja, recikliranja i obrade otpada.
- **Energija:** Korištenje obnovljivih izvora energije i energetska učinkovitost.
- **Kružna ekonomija:** Primjena principa kružne ekonomije u svim aspektima upravljanja resursima.
- **Tehnologija i inovacije:** Korištenje tehnologija i inovacija za poboljšanje učinkovitosti.
- **Suradnja i politika:** Koordinacija među gradovima/općinama i zajednička ekološka politika.

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo (bez kružne ekonomije)"

- **Opis:** Nastavak postojećih praksi, s minimalnim promjenama u upravljanju vodom, otpadom i energijom. Kružna ekonomija se zanemaruje.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Naglašena sezona s prekomjernom potrošnjom vode i stvaranjem otpada.
 - **Vodeni resursi:** Neefikasno korištenje vode, curenje iz vodovodne mreže, ograničeno navodnjavanje u poljoprivredi zbog problema s kloriranjem. Neadekvatno pročišćavanje otpadnih voda.
 - **Gospodarenje otpadom:** Neadekvatno prikupljanje i odvajanje otpada, većina otpada završava na odlagalištu, onečišćenje okoliša. Otpadna voda se ispušta u more bez ponovne uporabe.
 - **Energija:** Ovisnost o fosilnim gorivima, zanemarivanje potencijala obnovljivih izvora.
 - **Kružna ekonomija:** Ne postoji primjena principa kružne ekonomije. Resursi se koriste linearno (uzmi-napravi/iskoristi-baci).
 - **Tehnologija i inovacije:** Nedovoljna primjena tehnologije za praćenje potrošnje i optimizaciju upravljanja resursima.
 - **Suradnja i politika:** Nema koordinacije među općinama, različite politike i prakse gospodarenja otpadom.
 - **Ishod:** Pritisak na vodne resurse, onečišćenje okoliša, kontinuirano gomilanje otpada, propadanje okoliša. Neodrživost sustava.

2. Scenarij ravnoteže: "Održivi razvoj s elementima kružne ekonomije"

- **Opis:** Uvođenje osnovnih praksi kružne ekonomije, fokus na štednji resursa i recikliranju, uz poboljšanje infrastrukture.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Umjereno smanjenje pritiska tijekom sezone kroz mjere štednje i efikasnije korištenje resursa.
 - **Vodeni resursi:** Uvođenje sustava za prikupljanje kišnice za poljoprivredu, promocija štednje vode, djelomična modernizacija vodoprivredne infrastrukture.
 - **Gospodarenje otpadom:** Uvođenje sustava za odvojeno prikupljanje otpada, recikliranje i kompostiranje. Smanjenje količine otpada koji završava na odlagalištu.

- **Energija:** Poticanje korištenja solarnih panela na manjim objektima. Energetska učinkovitost u pojedinim kućanstvima i zgradama.
- **Kružna ekonomija:** Usvajanje principa smanjenja otpada, ponovne upotrebe i recikliranja. Edukacija stanovništva o važnosti kružne ekonomije.
- **Tehnologija i inovacije:** Upotreba jednostavnijih tehnologija za praćenje potrošnje resursa i optimizaciju procesa.
- **Suradnja i politika:** Suradnja između gradova/općina na nekim projektima, ali još uvijek s ograničenim zajedničkim strategijama.
- **Ishod:** Pобоljšanje gospodarenja otpadom i vodnim resursima, smanjenje onečišćenja, veća svjesnost o održivosti. Ipak, još uvijek je prisutno linearno razmišljanje u nekim segmentima.

3. Scenarij rasta: "Regenerativni pristup i napredna kružna ekonomija"

- **Opis:** Potpuna primjena principa kružne ekonomije, s fokusom na regeneraciju resursa, pametne tehnologije i inovativna rješenja.
- **Simulacija:**
 - **Sezonalnost:** Stabilna potrošnja resursa tijekom cijele godine, uz optimizaciju sustava za upravljanje turističkim pritiskom.
 - **Vodeni resursi:** Pametni sustavi za praćenje potrošnje vode, modernizirana vodovodna mreža, tehnologije za recikliranje sive vode i korištenje u poljoprivredi. Napredne tehnologije za pročišćavanje otpadnih voda s ciljem ponovne uporabe.
 - **Gospodarenje otpadom:** Biotehnološka postrojenja za obradu otpada (uključujući otpadnu vodu) uz proizvodnju bioenergije i recikliranih materijala. Razvoj inovativnih proizvoda iz recikliranih materijala i otpada (mulj, kompost za poljoprivrednu ekološku proizvodnju). Zatvoreni krug reciklaže.
 - **Energija:** Potpuni prelazak na obnovljive izvore energije (solarna, vjetroelektrane, geotermalna energija), integracija pametne mreže. Energetska neovisnost.
 - **Kružna ekonomija:** Potpuna primjena principa kružne ekonomije, s fokusom na regeneraciju resursa.
 - **Tehnologija i inovacije:** Korištenje naprednih tehnologija za upravljanje resursima (IoT, senzori, analiza podataka, AI), pametni gradski sustavi.
 - **Suradnja i politika:** Potpuna usklađenost politika svih općina, zajedničke strategije za održivo upravljanje resursima i razvoj.
 - **Ishod:** Otok postaje model održivosti s regenerativnim upravljanjem resursima. Smanjenje pritiska na okoliš, poboljšanje kvalitete života, poticanje inovacija i stvaranje gospodarske vrijednosti iz otpada.

Digitalna otočka transformacija

Digitalna transformacija na otoku Hvaru suočava se s izazovima povezanim s infrastrukturom, pristupom novim tehnologijama i digitalnim vještinama, ali također nosi značajan potencijal za poboljšanje kvalitete života, razvoj novih poslovnih modela i jačanje konkurentnosti otoka. Trenutno, pristup internetu i digitalnim uslugama nije ravnomjerno distribuiran po otoku, s nekim ruralnim područjima i naseljima koja imaju ograničen pristup brzim internet vezama, što otežava svakodnevnu komunikaciju, poslovanje i pristup e-uslugama.

Nadalje, digitalna pismenost među stanovništvom varira, a mnogi stariji ljudi nemaju dovoljno vještina za učinkovitu upotrebu digitalnih alata, što stvara prepreke za njihovu uključivost u modernizirani tržišni ekosustav. Također, administrativni procesi u mnogim područjima još uvijek se obavljaju analogno, što usporava učinkovitost javnih usluga i smanjuje transparentnost.

Kako bi se otok prilagodio suvremenim potrebama, potrebno je ulagati u brži internet, a posebice u infrastrukturu za digitalizaciju javnih usluga. Kroz inicijative za edukaciju i osposobljavanje, stanovnicima bi trebalo omogućiti bolje razumijevanje i pristup novim tehnologijama, kako bi se pospješila njihova uključenost u digitalno gospodarstvo. Također, razvoj digitalnih platformi za promociju lokalnih proizvoda i usluga može pomoći povezivanju potrošača s proizvođačima, dok bi razvoj internetskih trgovina i usluga mogao diversificirati gospodarstvo otoka.

Za dugoročnu viziju, otok Hvar trebao bi težiti ka pametnoj otočkoj transformaciji, gdje bi tehnologija i inovacije postale ključni faktori za održivi razvoj. Razvoj pametnih gradova (smart cities), sustava za simulacije (ABM) i uspostava digitalnih biznasa otoka Hvara (LDT) mogao bi uključivati sustave za učinkovito upravljanje resursima, prometom i turizmom, dok bi se tehnološki habovi mogli uspostaviti za mlade poduzetnike i inovatore, čime bi se povećala konkurentnost otoka na globalnom tržištu.

Kroz integraciju novih tehnologija i digitalnih rješenja, Hvar bi mogao postati model za druge jadranske otoke u smislu digitalne transformacije, čime bi se osigurao dugoročan gospodarski i društveni razvoj, ali i jačala povezanost otoka s globalnim tržištima.

Opći okvir za simulacije:

- **Infrastruktura:** Dostupnost i kvaliteta internetske veze, razvoj digitalne infrastrukture.
- **Digitalna pismenost:** Razina digitalnih vještina među stanovništvom i edukacijski programi.
- **E-uprava:** Digitalizacija javnih usluga i administrativnih procesa.
- **Digitalno gospodarstvo:** Razvoj e-trgovine, digitalnih platformi i podrška poduzetništvu.
- **Tehnologija i inovacije:** Primjena pametnih tehnologija i poticanje inovacija.
- **Održivost:** Utjecaj digitalizacije na okoliš i primjena održivih praksi u digitalnom sektoru.

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo u digitalizaciji"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja nastavak postojećih trendova, s minimalnim ulaganjima u digitalnu infrastrukturu i edukaciju. Ograničen pristup internetu i digitalnim uslugama ostaje problem, a digitalna pismenost ne napreduje.
- **Simulacija:**
 - **Infrastruktura:** Ograničen i neujednačen pristup brzim internet vezama na cijelom otoku, posebno u ruralnim područjima. Minimalna ulaganja u razvoj digitalne infrastrukture.
 - **Digitalna pismenost:** Niska razina digitalne pismenosti, posebno među starijim stanovništvom. Nedostatak organiziranih edukacija i programa osposobljavanja.
 - **E-uprava:** Većina administrativnih procesa ostaje analogna, što rezultira neučinkovitim i sporim javnim uslugama. Nedostatak digitalnih platformi za građane.
 - **Digitalno gospodarstvo:** Ograničen razvoj e-trgovine i digitalnih platformi. Lokalni poduzetnici suočavaju se s preprekama u digitalnoj transformaciji svog poslovanja.
 - **Tehnologija i inovacije:** Nedostatak ulaganja u pametne tehnologije i poticanje inovacija. Minimalna primjena digitalnih rješenja u lokalnoj zajednici.
 - **Održivost:** Utjecaj digitalizacije na okoliš se ne razmatra, a održive prakse nisu uključene u razvoj digitalnog sektora.
 - **Ishod:** Produbljivanje digitalnog jaza, isključenost dijela stanovništva iz digitalnog gospodarstva, neučinkovite javne usluge i propuštene prilike za razvoj.

2. Scenarij ravnoteže: "Uravnotežena digitalna transformacija"

- **Opis:** U ovom scenariju, fokus je na poboljšanju digitalne infrastrukture, edukaciji stanovništva i digitalizaciji javnih usluga, s ciljem ravnomjernog razvoja cijelog otoka.
- **Simulacija:**
 - **Infrastruktura:** Osiguranje brzog interneta za sve dijelove otoka, s posebnim naglaskom na ruralna područja. Ulaganja u razvoj digitalne infrastrukture, uključujući javne Wi-Fi zone.
 - **Digitalna pismenost:** Provođenje edukacija i programa osposobljavanja za sve dobne skupine, s ciljem povećanja digitalne pismenosti. Poticanje cjeloživotnog učenja i razvoja digitalnih vještina.
 - **E-uprava:** Digitalizacija javnih usluga i administrativnih procesa, uključujući online pristup obrascima, dokumentima i uslugama. Razvoj digitalnih platformi za komunikaciju s građanima.
 - **Digitalno gospodarstvo:** Razvoj platformi za e-trgovinu i promociju lokalnih proizvoda i usluga. Podrška lokalnim poduzetnicima u digitalizaciji poslovanja i korištenju digitalnih tehnologija.

- **Tehnologija i inovacije:** Uvođenje jednostavnih pametnih tehnologija za poboljšanje kvalitete života i učinkovitost javnih usluga. Podrška inovacijskim projektima u digitalnom sektoru.
- **Održivost:** Primjena osnovnih održivih praksi u digitalnom sektoru, poput korištenja energetski učinkovite opreme.
- **Ishod:** Poboļšan pristup internetu i digitalnim uslugama za sve stanovnike, povećana digitalna pismenost, učinkovitije javne usluge i poticaj za razvoj lokalnog digitalnog gospodarstva.

3. Scenarij rasta: "Pametna otočka transformacija"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja najnapredniji pristup digitalnoj transformaciji, s fokusom na integraciju pametnih tehnologija, inovacije i održivost, s ciljem stvaranja pametnog otoka.
- **Simulacija:**
 - **Infrastruktura:** Napredna digitalna infrastruktura koja uključuje 5G mrežu i IoT (Internet of Things) uređaje. Razvoj pametnih senzora za prikupljanje podataka i upravljanje resursima.
 - **Digitalna pismenost:** Visoka razina digitalne pismenosti i poticanje inovacija kroz obrazovne programe i tehnološke habove. Naglasak na razvoju naprednih digitalnih vještina i poduzetništva.
 - **E-uprava:** Potpuna digitalizacija svih javnih usluga, korištenjem umjetne inteligencije (AI) i analitike podataka za optimizaciju procesa. Digitalne platforme koje omogućuju transparentnost i participaciju građana.
 - **Digitalno gospodarstvo:** Razvijeno digitalno gospodarstvo s jakim ekosustavom e-trgovine, digitalnih platformi i tehnoloških startupova. Povezivanje lokalnih proizvođača s globalnim tržištima kroz digitalne kanale.
 - **Tehnologija i inovacije:** Razvoj pametnih gradskih (smart island) sustava za upravljanje resursima, prometom, turizmom i okolišem. Podrška tehnološkim habovima i inovacijskim centrima za mlade poduzetnike i inovatore.
 - **Održivost:** Implementacija regenerativnih principa u digitalnoj infrastrukturi, uključujući upotrebu obnovljivih izvora energije i tehnologija za smanjenje potrošnje energije i emisija.
 - **Ishod:** Hvar postaje model pametnog otoka s učinkovitim sustavima upravljanja, snažnim digitalnim gospodarstvom, visokom razinom digitalne pismenosti i održivom digitalnom infrastrukturom. Otok postaje inovacijski centar, atraktivan za mlade talente i digitalne nomade.

Mikro, malo, srednje i veliko poduzetništvo i obrtništvo

Mikro, malo, srednje i veliko poduzetništvo na otoku Hvaru suočava se s izazovima i potencijalima za razvoj. Trenutno, otok ovisi o turizmu kao glavnom sektoru, dok ostali sektori gospodarstva nisu dovoljno razvijeni. Mikro i mala poduzeća

dominiraju, ali njihova održivost i rast često su ograničeni niskim ulaganjima u infrastrukturu, inovacije i pristup tržištima. Sektor obrtnika također igra ključnu ulogu u očuvanju lokalne tradicije i obrtničke proizvodnje, ali je suočen s niskim prihodom i slabom konkurentnošću na tržištu.

Unatoč tim izazovima, otok Hvar ima potencijal za diversifikaciju gospodarstva kroz poticanje poduzetništva u različitim sektorima, uključujući poljoprivredu, ICT, kreativne industrije, te usluge vezane uz ekološki turizam i ruralni razvoj. Potrebno je uložiti u infrastrukturu koja će omogućiti lakši pristup tržištima i povezanost s globalnim poslovnim mrežama. To uključuje poboljšanje internetske povezanosti i usluga, te pružanje povoljnijih uvjeta za poslovanje, poput smanjenja administrativnih barijera i lakšeg pristupa financijskim sredstvima, subvencijama i poticajima.

S obzirom na globalne promjene i nove radne modele, otok Hvar ima priliku postati atraktivna destinacija za remote rad i freelancere, zahvaljujući svom prirodnom okruženju i poboljšanjima u digitalnoj infrastrukturi. Razvoj coworking prostora, zajedničkih radnih prostora i tehnoloških centara mogao bi privući međunarodne freelancere i strane radnike koji žele raditi na daljinu. Također, povećanje mogućnosti za boravak stranih radnika na otoku kroz povoljnije uvjete za dugoročne boravke moglo bi doprinijeti povećanju radne snage i inovacija na otoku.

Za uspješan razvoj poduzetništva na Hvaru, nužno je poticati obrazovanje i obuku za mlade poduzetnike, kao i stvarati ekosustave koji podržavaju startupe i tehnološke inovacije. Povezivanje lokalnih poduzetnika s globalnim tržištima putem digitalnih platformi omogućilo bi im širu tržišnu prisutnost, dok bi razvoj specijaliziranih sektora poput ekoturizma ili poljoprivrede mogao privući investitore i povećati konkurentnost otoka.

Nadalje, ključni faktor za razvoj poduzetništva na otoku bit će i poticanje razvoja infrastrukture koja podržava remote rad, kao i stvaranje povoljnog poslovnog okruženja za freelancere i tehnološke stručnjake. Razvijanje digitalnih i fizičkih prostora za rad, stvaranje povoljnijih uvjeta za boravak radne snage, te unaprjeđenje lokalnih usluga bit će temelj za jačanje mikro, malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva na Hvaru.

Opći okvir za simulacije:

- **Struktura poduzetništva:** Udio mikro, malih, srednjih i velikih poduzeća, te obrtništva.
- **Sektori gospodarstva:** Dominantni sektori (turizam, poljoprivreda, ICT, kreativne industrije, itd.).
- **Financiranje i poticaji:** Dostupnost financijskih sredstava, subvencija i poticaja.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Kvaliteta digitalne i fizičke infrastrukture.
- **Obrazovanje i inovacije:** Razina obrazovanja poduzetnika i podrška inovacijama.
- **Povezivanje s tržištima:** Prisutnost na lokalnim, nacionalnim i globalnim tržištima.
- **Regenerativnost:** Primjena regenerativnih poslovnih modela.

1. Scenarij stagnacije: "Održavanje statusa quo"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja nastavak postojećih trendova, gdje dominira turizam, s ograničenim razvojem ostalih sektora. Mikro i mala poduzeća su pretežita, ali suočena s ograničenim rastom i visokom ovisnošću o turističkoj sezoni. Obrtništvo je u opadanju.

- **Simulacija:**
 - **Struktura poduzetništva:** Dominiraju mikro i mala poduzeća u uslužnom sektoru, povezana s turizmom. Obrtništvo je marginalizirano. Nedostaje srednjih i velikih poduzeća.
 - **Sektori gospodarstva:** Turizam ostaje dominantan sektor, s minimalnim razvojem poljoprivrede, ICT sektora i drugih industrija.
 - **Financiranje i poticaji:** Ograničen pristup financiranju i poticajima za poduzetnike. Postojeći poticaji uglavnom usmjereni na turizam.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Nedovoljno razvijena digitalna infrastruktura, posebno u ruralnim područjima. Fizička infrastruktura je preopterećena tijekom turističke sezone.
 - **Obrazovanje i inovacije:** Nedostatak specijaliziranih programa obrazovanja i obuke za poduzetnike. Niska razina inovacija.
 - **Povezivanje s tržištima:** Ograničena prisutnost na globalnim tržištima. Lokalni poduzetnici su pretežno vezani uz lokalno tržište i sezonsku prodaju.
 - **Regenerativnost:** Nedostatak regenerativnih praksi i cirkularne ekonomije. Poslovanje ima negativan utjecaj na okoliš.
 - **Ishod:** Nastavak visoke sezonalnosti u poslovanju, niska stopa zaposlenosti izvan sezone, ograničen rast mikro i malih poduzeća. Obrtništvo izumire. Ovisnost o turizmu. Ekonomska stagnacija.

2. Scenarij ravnoteže: "Diversifikacija i umjereni rast"

- **Opis:** Ovaj scenarij uključuje aktivno poticanje poduzetništva u različitim sektorima, uz diversifikaciju gospodarstva i poticanje zapošljavanja izvan turističke sezone. Naglasak je na razvoju malih i srednjih poduzeća i revitalizaciji obrtništva.
- **Simulacija:**
 - **Struktura poduzetništva:** Rast broja malih i srednjih poduzeća, uz revitalizaciju obrtništva i diversifikaciju u više sektora. I dalje dominantan sektor turizma, ali uz smanjenje ovisnosti.
 - **Sektori gospodarstva:** Poticanje razvoja poljoprivrede, ICT sektora, kreativnih industrija i usluga vezanih uz ekološki turizam.
 - **Financiranje i poticaji:** Povećana dostupnost financijskih sredstava, subvencija i poticaja za poduzetnike u sektorima izvan turizma. Subvencije za sezonsko zapošljavanje i održavanje radnih mjesta izvan sezone.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Pобољшanje digitalne infrastrukture u svim dijelovima otoka. Ulaganje u fizičku infrastrukturu koja podržava različite gospodarske sektore.

- **Obrazovanje i inovacije:** Poticanje programa obrazovanja i obuke za poduzetnike, posebice u novim sektorima. Podrška inovacijama kroz inkubatore i akcelerate.
- **Povezivanje s tržištima:** Pобољшanje prisutnosti na nacionalnim tržištima i početak povezivanja s regionalnim tržištima. Razvoj platformi za prodaju lokalnih proizvoda online.
- **Regenerativnost:** Početak primjene održivih praksi i ekološki prihvatljivih poslovnih modela. Razvoj lokalnih lanaca opskrbe.
- **Ishod:** Povećana zaposlenost izvan sezone, umjeren gospodarski rast, revitalizacija obrtništva i diversifikacija gospodarstva. Smanjena ovisnost o turizmu.

3. Scenarij rasta: "Inovacije, tehnologija i regenerativnost"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja napredni pristup razvoju poduzetništva, s naglaskom na tehnološke inovacije, privlačenje stranih investicija, brendiranje otoka kao poslovnog inkubatora i primjenu regenerativnih modela u svim sektorima.
- **Simulacija:**
 - **Struktura poduzetništva:** Razvoj tehnoloških startupa, uz podršku međunarodnih investitora. Uravnotežena struktura poduzeća s jakim udjelom malih, srednjih i tehnološki orijentiranih tvrtki.
 - **Sektori gospodarstva:** Dominiraju ICT sektor, digitalne platforme, kreativne industrije i ekološki održivi sektor turizma i poljoprivrede.
 - **Financiranje i poticaji:** Pristup međunarodnim investicijskim fondovima, državnim poticajima i poticajima EU. Razvoj fondova rizičnog kapitala.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Vrhunska digitalna infrastruktura s brzim internetom u svim dijelovima otoka. Razvoj pametnih tehnologija za upravljanje resursima i poslovanjem.
 - **Obrazovanje i inovacije:** Stvaranje snažnog ekosustava za startupe, tehnološke inkubatore i akcelerate. Snažna suradnja s obrazovnim institucijama i znanstvenim centrima.
 - **Povezivanje s tržištima:** Izravan pristup globalnim tržištima kroz digitalne platforme. Snažna prisutnost na međunarodnim tržištima.
 - **Regenerativnost:** Primjena regenerativnih poslovnih modela u svim sektorima, uključujući cirkularnu ekonomiju, smanjenje otpada i obnovljive izvore energije.
 - **Ishod:** Značajan gospodarski rast, visoka stopa zaposlenosti tijekom cijele godine, snažan razvoj tehnološkog poduzetništva. Otok je prepoznat kao inovacijski centar. Regenerativno gospodarstvo s pozitivnim utjecajem na okoliš.

Socijalna skrb i demografski trendovi na otoku Hvaru suočavaju se s nekoliko izazova koji utječu na kvalitetu života i održivost zajednice. Jedan od ključnih problema je manjak specijalista i loša primarna zdravstvena zaštita, što negativno utječe na zdravlje stanovništva, posebno u ruralnim područjima. Nedostatak medicinskog osoblja, ali i specijaliziranih zdravstvenih usluga, znači da stanovnici, a osobito stariji ljudi, često moraju putovati na kopno za osnovnu medicinsku pomoć. Ovaj problem postaje još izraženiji u ljetnim mjesecima kada broj turista znatno raste, što stvara dodatni pritisak na zdravstveni sustav. Osiguravanje boljeg pristupa zdravstvenim uslugama i privlačenje specijalista predstavlja ključnu potrebu za poboljšanje kvalitete života.

Socijalna skrb također predstavlja izazov zbog starenja stanovništva, što povećava potrebu za uslugama za starije osobe, uključujući domove za starije i pomoć u kući. Trenutno postoji manjak resursa i infrastrukture za adekvatnu skrb starijima, što dovodi do preopterećenja postojećih usluga i nezadovoljstva korisnika. Potrebno je razviti integrirane socijalne usluge koje će pružati kvalitetnu skrb starijim osobama, ali i olakšati život mladim obiteljima i djeci. Ojačanje socijalnih usluga, uz ulaganje u infrastrukturu i podršku lokalnim inicijativama, može značajno poboljšati demografske trendove i socijalnu koheziju.

Za rješavanje ovih izazova, nužno je osigurati bolju povezanost otoka s vanjskim zdravstvenim institucijama, kao i ulagati u stvaranje lokalnih resursa za zdravstvenu skrb. Podrška za obiteljski život, pružanje subvencija za brigu o starijima te razvoj socijalnih programa na otoku mogu pomoći u smanjenju demografske depopulacije i poticanju održivog razvoja zajednice.

Opći okvir za simulacije:

- **Zdravstvena skrb:** Dostupnost i kvaliteta primarne i specijalizirane zdravstvene zaštite.
- **Socijalna skrb:** Usluge za starije osobe, djecu, obitelji i druge ranjive skupine.
- **Demografija:** Migracijski trendovi, dobna struktura stanovništva i broj novorođenih.
- **Lokalna zajednica:** Socijalna kohezija, međugeneracijska solidarnost i volonterstvo.
- **Ekonomski razvoj:** Utjecaj ekonomskih prilika na migracije i demografske trendove.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Korištenje tehnologije u socijalnoj skrbi i povezanost s vanjskim institucijama.

1. Scenarij stagnacije: "Opadanje i stagnacija"

- **Opis:** Ovaj scenarij nastavlja postojeće negativne trendove, s lošom zdravstvenom zaštitom, nedovoljnom socijalnom skrbi i iseljavanjem mladih.
- **Simulacija:**
 - **Zdravstvena skrb:** Nedostatak liječnika i specijalista, preopterećena primarna zdravstvena zaštita, dugi redovi čekanja na preglede. Nedostatak specijaliziranih usluga, što zahtijeva česta putovanja na kopno za liječenje.
 - **Socijalna skrb:** Nedovoljno domova za starije osobe, nedostupna pomoć u kući, nedostatak usluga za djecu i mlade. Starija populacija prepuštena sama sebi, s osjećajem izoliranosti.

- **Demografija:** Iseljavanje mladih zbog nedostatka prilika, niska stopa nataliteta i ubrzano starenje stanovništva. Smanjenje broja stanovnika i dominacija starije populacije.
- **Lokalna zajednica:** Smanjena socijalna kohezija, nedostatak međugeneracijske solidarnosti i nisko volonterstvo. Osjećaj apatije i besperspektivnosti.
- **Ekonomski razvoj:** Nedostatak raznolikosti u gospodarstvu, ovisnost o sezonskom turizmu, niske plaće i nedostatak prilika za mlade.
- **Infrastruktura i tehnologija:** Nedovoljna povezanost s vanjskim zdravstvenim ustanovama, ograničeno korištenje tehnologija u socijalnoj skrbi. Zastarjela infrastruktura, posebno u ruralnim područjima.
- **Ishod:** Daljnje pogoršanje zdravstvenog stanja stanovništva, pad kvalitete socijalne skrbi, ubrzano izumiranje sela i otoka. Povećana ovisnost o pomoći s kopna.

2. Scenarij ravnoteže: "Stabilizacija i oporavak"

- **Opis:** Ovaj scenarij fokusira se na poboljšanje zdravstvene i socijalne skrbi, poticanje povratka mladih i razvoj lokalnih resursa.
- **Simulacija:**
 - **Zdravstvena skrb:** Povećanje broja liječnika i medicinskog osoblja kroz poticaje, unapređenje opreme u zdravstvenim ustanovama i osiguranje redovitih specijalističkih pregleda na otoku. Razvijanje telemedicinskih rješenja za brzi pristup medicinskim savjetima.
 - **Socijalna skrb:** Razvoj domova za starije osobe i dnevnih centara, osiguranje pomoći u kući, otvaranje vrtića i podrška obiteljima s djecom. Poticaji za volonterstvo i lokalne inicijative.
 - **Demografija:** Subvencije za stanovanje i obrazovanje mladih obitelji, programi za poticanje povratka mladih stručnjaka i stvaranje novih radnih mjesta. Postupno zaustavljanje iseljavanja i blagi rast broja stanovnika.
 - **Lokalna zajednica:** Jačanje socijalne kohezije kroz lokalne projekte, međugeneracijske radionice i kulturne manifestacije. Povećano volonterstvo i solidarnost među mještanima.
 - **Ekonomski razvoj:** Podrška razvoju lokalnog gospodarstva, poticanje malih poduzeća i obrtništva, razvoj agroturizma i diverzifikacija ponude.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Povećanje povezanosti s vanjskim zdravstvenim ustanovama, razvoj internetske infrastrukture, korištenje tehnologija u socijalnoj skrbi za praćenje stanja korisnika.
 - **Ishod:** Poboljšanje zdravlja stanovništva, dostupnija socijalna skrb, smanjenje iseljavanja mladih, jačanje lokalne zajednice i uspostavljanje demografske ravnoteže.

3. Scenarij rasta: "Regenerativno i pametno društvo"

- **Opis:** U ovom scenariju, naglasak je na inovativnim rješenjima, tehnologiji i regenerativnom pristupu u socijalnoj skrbi i demografiji.
- **Simulacija:**
 - **Zdravstvena skrb:** Pametni sustavi za praćenje zdravlja, telemedicina, mobilne zdravstvene jedinice i personalizirana skrb. Prediktivna medicina i korištenje umjetne inteligencije u dijagnostici i liječenju.
 - **Socijalna skrb:** Pametne platforme za povezivanje korisnika i pružatelja usluga, zajednice usmjerene na međugeneracijsku solidarnost, programi podrške za starije osobe u vlastitom domu i centri za aktivno starenje. Razvoj holističkih programa s individualiziranim pristupom korisniku.
 - **Demografija:** Subvencije za rad od kuće i digitalno poduzetništvo, poticaji za mlade obitelji da se nasele na otok, stvaranje atraktivnog životnog okruženja s kvalitetnom infrastrukturom i uslugama. Poticanje imigracije mladih obrazovanih ljudi.
 - **Lokalna zajednica:** Razvoj međugeneracijskih zajednica koje aktivno sudjeluju u društvenom životu otoka, snažan volonterski pokret i poticanje solidarnosti. Aktivna participacija građana u planiranju i upravljanju lokalnim resursima.
 - **Ekonomski razvoj:** Razvoj inovativnih poduzeća, podrška lokalnim poduzetnicima, poticanje kružnog gospodarstva i društvenog poduzetništva. Suradnja s vanjskim institucijama na znanstvenim i istraživačkim projektima.
 - **Infrastruktura i tehnologija:** Ulaganje u pametnu infrastrukturu, razvoj digitalnih platformi za socijalne usluge, osiguranje brze i pouzdane internetske veze i korištenje tehnologija za praćenje i unapređenje kvalitete života.
 - **Ishod:** Stvaranje snažne, zdrave i vitalne zajednice, privlačenje novih stanovnika, primjena regenerativnih principa u društvenom razvoju i osiguranje dugoročne održivosti otoka.

Obrazovanje, inovacije i istraživanje

Obrazovanje, inovacije i istraživanje na otoku Hvaru suočavaju se s izazovima koji uključuju nedostatak visokoškolskih ustanova, zbog čega mladi ljudi često napuštaju otok kako bi nastavili svoje školovanje na kopnu. Osim toga, postoji potreba za jačanjem inovacija i istraživanja, kako bi se otok uključio u globalne trendove održivosti i digitalne transformacije.

Kako bi se osigurao kvalitetan razvoj ljudskih resursa, nužno je osnovati centar za izvrsnost na otoku, koji bi služio kao edukacijski i inovativni hub za otočke dionike. Takav centar mogao bi nuditi specijalizirane tečajeve i programe usavršavanja za mlade i odrasle, s fokusom na održive prakse u poljoprivredi, turizmu, energiji i drugim ključnim industrijama. Osim toga, poticanje suradnje s visokim učilištima na kopnu moglo bi omogućiti lakši pristup obrazovanju, kao i poticati istraživačke projekte koji bi koristili lokalnoj zajednici.

Ovakav centar ne bi služio samo kao obrazovni resurs, nego i kao inkubator za nove ideje i poduzetništvo, čime bi Hvar postao prepoznatljiv centar za inovacije i održivost. S obzirom na specifične izazove otoka, takav pristup omogućio bi bolji odgovor na demografske i ekonomske izazove, uz istovremeno jačanje lokalnog gospodarstva i privlačenje investicija.

Opći okvir za simulacije:

Sve simulacije promatramo kroz nekoliko ključnih dimenzija:

- **Obrazovanje:** Razina i dostupnost obrazovanja, uključujući visoko obrazovanje i cjeloživotno učenje.
- **Inovacije:** Razvoj i primjena novih ideja, tehnologija i praksi u ključnim sektorima.
- **Istraživanje:** Poticanje znanstvenog istraživanja i razvoja, suradnja s istraživačkim institucijama.
- **Ljudski resursi:** Zadržavanje i privlačenje talentiranih pojedinaca, razvoj lokalne radne snage.
- **Poduzetništvo:** Poticanje poduzetništva i stvaranje novih radnih mjesta.
- **Održivost:** Integracija održivih praksi u obrazovanje, inovacije i istraživanje.
- **Međunarodna suradnja:** Uključivanje u globalne mreže i projekte.
- **Tehnologija:** Korištenje tehnologije za unapređenje obrazovanja, inovacija i istraživanja.

1. Scenarij stagnacije: "Marginalizacija obrazovanja, inovacija i istraživanja"

- **Opis:** Ovaj scenarij predstavlja nastavak postojećih trendova, gdje obrazovanje, inovacije i istraživanje ostaju zanemareni. Nedostatak ulaganja i strateške vizije vodi do stagnacije i iseljavanja mladih.
- **Simulacija:**
 - **Obrazovanje:** Nedostatak visokoškolskih ustanova na otoku, ograničene mogućnosti za stručno usavršavanje i cjeloživotno učenje. Iseljavanje mladih zbog nedostatka obrazovnih prilika.
 - **Inovacije:** Sporadične i nepovezane inicijative bez sustavne podrške. Oslanjanje na tradicionalne metode u poljoprivredi i turizmu, s minimalnim prihvaćanjem novih tehnologija.
 - **Istraživanje:** Nedostatak istraživačkih projekata i suradnje s istraživačkim institucijama. Znanstvena istraživanja se zanemaruju ili su rijetka, bez financijske i logističke podrške.
 - **Ljudski resursi:** Odjev mozgov, s malim brojem visokoobrazovanih ljudi koji ostaju na otoku. Nedovoljno razvijene vještine kod lokalne radne snage.
 - **Poduzetništvo:** Ograničeno poduzetništvo i nedostatak inovativnih ideja za razvoj novih poslovnih prilika.
 - **Održivost:** Nedostatak integracije održivih praksi u obrazovanje, inovacije i istraživanje. Zanemarivanje okolišnih i socijalnih aspekata u razvoju.
 - **Međunarodna suradnja:** Nedostatak povezivanja s međunarodnim mrežama i projektima. Otok izoliran od globalnih tokova znanja i inovacija.

- **Tehnologija:** Minimalna upotreba tehnologije za unapređenje obrazovanja, inovacija i istraživanja. Nedostatak digitalnih vještina i pristupa suvremenim tehnologijama.
- **Ishod:** Odljev mozgova, stagnacija gospodarstva, zaostajanje u tehnološkom razvoju, niska kvaliteta obrazovanja i radne snage, smanjena konkurentnost otoka.

2. Scenarij ravnoteže: "Temelji za održivi razvoj kroz obrazovanje i inovacije"

- **Opis:** U ovom scenariju, Hvar prepoznaje važnost ulaganja u obrazovanje, inovacije i istraživanje. Postavljaju se temelji za održivi razvoj kroz lokalne inicijative i suradnju s nacionalnim i međunarodnim institucijama.
- **Simulacija:**
 - **Obrazovanje:** Osnivanje lokalnog centra za izvrsnost koji nudi specijalizirane tečajeve i programe usavršavanja. Suradnja s visokoškolskim ustanovama na kopnu radi lakšeg pristupa obrazovanju.
 - **Inovacije:** Poticanje inovacija kroz inkubatore i programe podrške poduzetništvu. Fokus na održive prakse u poljoprivredi, turizmu, energiji i drugim ključnim industrijama.
 - **Istraživanje:** Podrška istraživačkim projektima koji koriste lokalnoj zajednici. Osnivanje istraživačkih timova koji rade na rješavanju specifičnih problema otoka.
 - **Ljudski resursi:** Zadržavanje mladih kroz pružanje mogućnosti za obrazovanje i zapošljavanje na otoku. Poboljšanje vještina lokalne radne snage kroz programe stručnog usavršavanja.
 - **Poduzetništvo:** Poticanje poduzetništva kroz mentorstvo i financijsku podršku. Razvoj novih poslovnih ideja koje su u skladu s održivim razvojem.
 - **Održivost:** Integracija održivih praksi u sve aspekte obrazovanja, inovacija i istraživanja. Promicanje ekološki prihvatljivih rješenja i tehnologija.
 - **Međunarodna suradnja:** Uspostavljanje suradnje s međunarodnim institucijama i projektima radi razmjene znanja i iskustava.
 - **Tehnologija:** Korištenje tehnologije za unapređenje obrazovanja i razmjenu informacija. Podrška za digitalizaciju poslovanja i primjenu pametnih tehnologija.
 - **Ishod:** Poboljšanje obrazovnih prilika, poticanje inovacija i poduzetništva, jačanje lokalnog gospodarstva i razvoj održivih praksi. Bolja konkurentnost otoka i zadržavanje mladih.

3. Scenarij rasta: "Hvar kao međunarodni centar za inovacije i održivost"

- **Opis:** U ovom scenariju, Hvar postaje međunarodno priznati centar za inovacije i održivost. Otok privlači vodeće stručnjake, investitore i mlade talente, razvijajući industrije temeljem regenerativnih tehnologija i znanja.
- **Simulacija:**

- **Obrazovanje:** Osnivanje renomiranog sveučilišnog centra za održivi razvoj i regenerativne tehnologije, koji privlači studente i istraživače iz cijelog svijeta.
- **Inovacije:** Razvoj inovativnih tehnologija i rješenja temeljenih na regenerativnim metodama. Otok postaje testni poligon za nove tehnologije i poslovne modele u održivom turizmu, poljoprivredi i energiji.
- **Istraživanje:** Poticanje znanstvenih istraživanja u područjima regenerativne poljoprivrede, održive energije i turizma. Suradnja s vodećim istraživačkim centrima u svijetu.
- **Ljudski resursi:** Privlačenje visokoobrazovanih stručnjaka i mladih talenata iz cijelog svijeta. Razvoj lokalne radne snage kroz vrhunske programe stručnog usavršavanja.
- **Poduzetništvo:** Razvoj snažne poduzetničke kulture i ekosustava, koji potiče stvaranje inovativnih startupa i privlači investicije.
- **Održivost:** Primjena regenerativnih praksi u svim sektorima, s ciljem ne samo smanjenja negativnog utjecaja, već i aktivne obnove okoliša i resursa. Otok postaje primjer održivog razvoja na svjetskoj razini.
- **Međunarodna suradnja:** Aktivno sudjelovanje u međunarodnim mrežama i projektima, te razvoj partnerskih odnosa s vodećim institucijama i organizacijama.
- **Tehnologija:** Integracija naprednih tehnologija, uključujući umjetnu inteligenciju, IoT i blockchain, za unapređenje svih sektora gospodarstva i društva. Razvoj digitalnih platformi za inovaciju i suradnju.
- **Ishod:** Hvar postaje prepoznatljiv centar izvrsnosti u održivom razvoju i regenerativnim tehnologijama. Otok ostvaruje značajan gospodarski rast, uz očuvanje i poboljšanje prirodnih resursa i kvalitete života. Privlačenje investicija, talenata i posjetitelja iz cijelog svijeta.

5. Alati za praćenje i evaluaciju

5.1. Uloga digitalnih blizanaca i Agent-Based Modeling (ABM)

Za učinkovitu implementaciju i praćenje realizacije Agende, ključno je koristiti napredne tehnologije koje omogućuju analizu i simulaciju predloženih scenarija. U tu svrhu, digitalni blizanci (Local Digital Twins, LDT) i Agent-Based Modeling (ABM) predstavljaju moćne alate koji transformiraju način na koji JLS planiraju i upravljaju svojim razvojem.

Digitalni blizanci (LDT) za pametnije upravljanje:

LDT je virtualni model otoka Hvara koji precizno replicira njegove fizičke, infrastrukturne, ekološke i ekonomske aspekte. LDT je dinamičan alat koji se kontinuirano ažurira podacima iz stvarnog svijeta, omogućujući JLS-u da prati stanje u realnom vremenu i stvori "živu" sliku otoka. Integracijom podataka o promjenama u infrastrukturi (npr. cestovna

mreža, vodovod, elektroenergetski sustav), okolišu (npr. kvaliteta zraka i mora, šumske površine), gospodarstvu (npr. turistički promet, zaposlenost) i demografiji (npr. broj stanovnika, dobna struktura), LDT postaje moćan alat za razumijevanje kompleksnih međuovisnosti i dinamika unutar otoka.

Konkretno koristi LDT-a za JLS u planiranju razvojnih politika:

- **Bolje planiranje infrastrukturnih projekata:** LDT omogućuje simulaciju utjecaja novih infrastrukturnih projekata (npr. izgradnja nove prometnice, sustava za navodnjavanje, solarnih elektrana) prije njihove realizacije. JLS može analizirati kako će novi projekti utjecati na promet, potrošnju energije, kvalitetu života i okoliš, te donositi odluke utemeljene na podacima, a ne na pretpostavkama. Primjerice, simulacija izgradnje nove obilaznice može pokazati smanjenje gužvi u centru grada, ali i potencijalno povećanje prometa u određenim dijelovima otoka.
- **Optimizacija upravljanja resursima:** LDT omogućuje JLS-u da prati potrošnju ključnih resursa (npr. voda, električna energija) u realnom vremenu. Analizom tih podataka, JLS može identificirati područja gdje se resursi troše neracionalno i implementirati mjere za njihovu optimizaciju. Primjerice, u turističkoj sezoni, LDT može pokazati gdje je najveća potrošnja vode i potaknuti JLS da uvede mjere za racionalniju potrošnju.
- **Poboljšanje upravljanja okolišem:** LDT omogućuje praćenje ključnih pokazatelja okoliša (npr. kvaliteta zraka i mora, razine buke, bioraznolikost). Kroz simulacije, JLS može analizirati utjecaj različitih aktivnosti (npr. turizam, poljoprivreda) na okoliš i razvijati strategije za njegovo očuvanje. Primjerice, simulacija utjecaja povećanog turističkog prometa na kvalitetu mora može potaknuti JLS da uvede strože mjere za sprječavanje zagađenja.
- **Predviđanje utjecaja različitih politika:** Korištenjem LDT-a, JLS može simulirati "što-ako" scenarije i predvidjeti dugoročne učinke različitih politika i inicijativa, poput implementacije obnovljivih izvora energije, promjena u turističkoj ponudi, poticanja lokalnog gospodarstva, demografske politike. Na primjer, JLS može simulirati utjecaj subvencija za ugradnju solarnih panela na smanjenje emisija CO₂ i energetske samodostatnost otoka.
- **Ubrzanje procesa odlučivanja:** LDT pruža JLS-u jasan i vizualan pregled trenutnog stanja i projekcije budućeg razvoja. To olakšava proces odlučivanja, omogućuje bržu reakciju na promjene i smanjuje rizik od donošenja pogrešnih odluka.
- **Bolja komunikacija s građanima:** LDT može biti koristan alat za transparentnu komunikaciju s građanima o razvojnim planovima. Vizualizacijom podataka i simulacija, JLS može lakše objasniti svoje odluke i uključiti građane u proces planiranja.

Agent-Based Modeling (ABM) za razumijevanje ponašanja:

ABM je komplementaran alat LDT-u, koji omogućuje simuliranje ponašanja pojedinačnih aktera (npr. stanovnika, turista, poduzetnika) unutar sustava. ABM modelira kako ti akteri interagiraju jedni s drugima i sa svojim okolišem, te tako pomaže JLS-u razumjeti kako njihovi postupci utječu na cjelokupni razvoj otoka. Na primjer, ABM može simulirati kako će se turisti ponašati u sezoni, kako će se lokalni poduzetnici prilagoditi promjenama u turističkoj ponudi, kako će stanovnici koristiti javni prijevoz.

Primjer konkretne primjene LDT i ABM-a:

Zamislimo da JLS želi riješiti problem prometnih gužvi tijekom ljetne sezone.

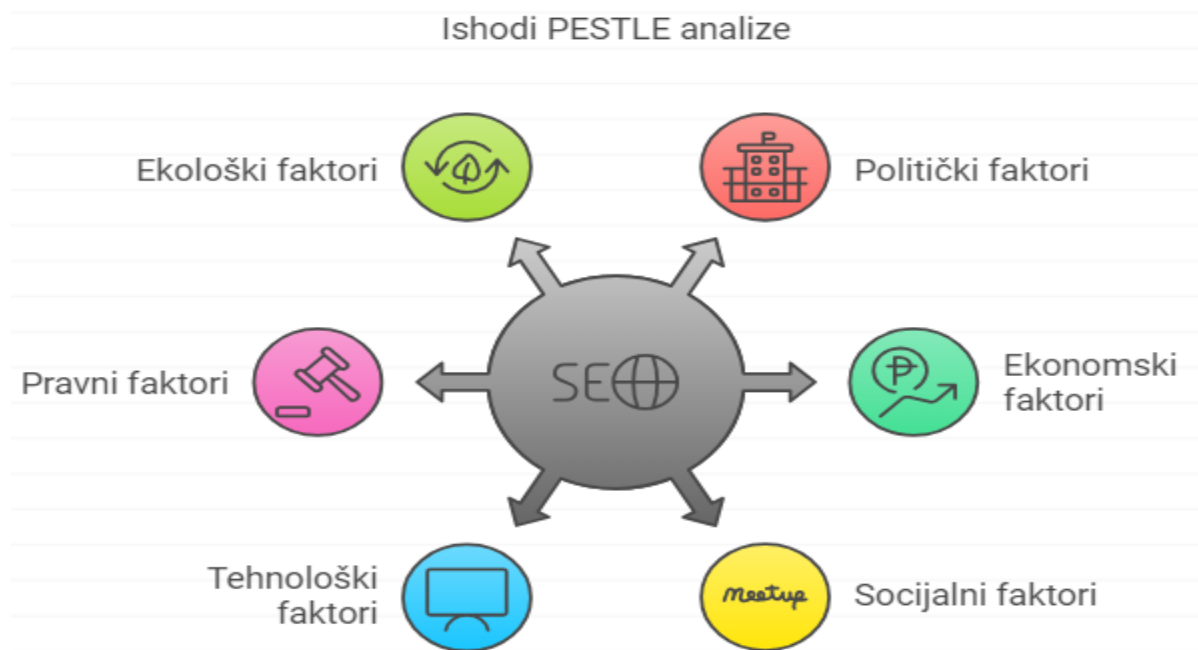
1. **LDT:** Prvo, koristeći LDT, JLS može analizirati gustoću prometa u različitim dijelovima otoka i u različito doba dana. LDT može identificirati "uska grla" u prometnoj mreži i simulirati kako bi izgradnja novog parkirališta ili uvođenje javnog prijevoza utjecalo na protok prometa.
2. **ABM:** Zatim, koristeći ABM, JLS može modelirati ponašanje turista. ABM može simulirati kako će turisti birati prijevozno sredstvo, gdje će parkirati, koje će atrakcije posjetiti, i tako pomoći JLS-u da predvidi kako će promjene u prometnoj infrastrukturi utjecati na njihovo ponašanje.
3. **Integracija:** Kombinacijom podataka iz LDT-a i ABM-a, JLS može donositi informirane odluke. Može, primjerice, odlučiti izgraditi parkiralište izvan centra grada, uvesti autobusni prijevoz do najpopularnijih destinacija i promovirati korištenje bicikala. Simulacije će pokazati kako će kombinacija tih mjera utjecati na smanjenje gužvi i poboljšanje kvalitete života.

Unapređenje upravljanja otocima s digitalnim blizancima i ABM-om

5.2. Integrirani analitički pristup putem PESTLE i SWOT alata

Agenda otok Hvar 2050. godine koristi sveobuhvatan analitički pristup za oblikovanje strategija usmjerenih na postizanje scenarija ravnoteže. Ovaj pristup uključuje integraciju PESTLE i SWOT analiza, koje zajedno omogućuju detaljnu procjenu kako vanjskih utjecaja, tako i unutarnjih kapaciteta i ranjivosti, specifičnih za svaki ključni sektor

PESTLE analiza sektora

PESTLE analiza (Politički, Ekonomski, Socijalni, Tehnološki, Pravni i Ekološki faktori) služi kao temelj za razumijevanje makroekonomskog i društvenog okruženja u kojem djeluje otok Hvar. Ova analiza omogućuje identificiranje dugoročnih izazova i prilika, ključnih za informirano strateško odlučivanje. Konkretna primjena PESTLE analize u kontekstu otoka Hvara uključuje:

- **Politički faktori:**
 - **Primjena:** Detaljna analiza utjecaja lokalnih i nacionalnih politika, kao i direktiva Europske unije, na sektor turizma (npr. regulativa o sezonskom iznajmljivanju, poticaji za održivi turizam), energetiku (npr. poticaji za obnovljive izvore energije, energetska učinkovitost), poljoprivredu (npr. zajednička poljoprivredna politika EU, programi potpora za ekološku poljoprivredu) te povezana područja (npr. zaštita kulturne baštine).
 - **Konkretni aspekti:** Praćenje zakonodavnih promjena, analiza mogućnosti financiranja iz EU fondova i nacionalnih programa, te procjena političke stabilnosti.
- **Ekonomski faktori:**
 - **Primjena:** Analiza makroekonomskih trendova (npr. inflacija, kamatne stope), ulaganja i potencijala za rast u ključnim sektorima, s naglaskom na zelenu energiju (npr. solarna energija, vjetroelektrane), održivu poljoprivredu (npr. ekološka proizvodnja, autohtone sorte) i digitalnu transformaciju (npr. e-turizam, pametni gradovi).

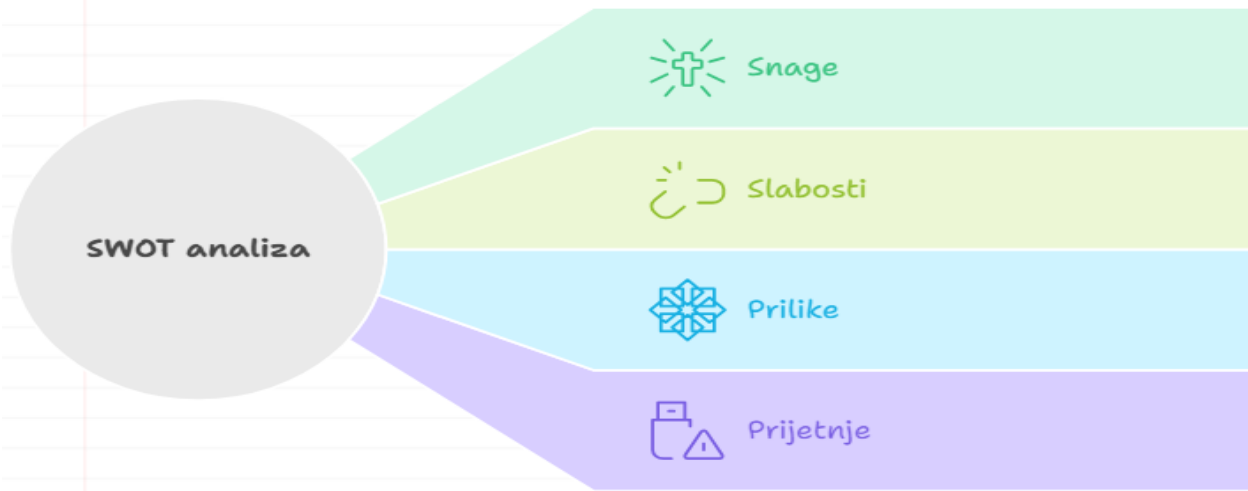
- **Konkretni aspekti:** Analiza turističkih prihoda i njihove volatilnosti, analiza troškova života, procjena dostupnosti financiranja za male i srednje poduzetnike.
- **Socijalni faktori:**
 - **Primjena:** Detaljna procjena demografskih kretanja (npr. starenje stanovništva, iseljavanje mladih), migracija, potreba za socijalnim uslugama (npr. zdravstvena skrb, domovi za starije), obrazovanjem (npr. cjeloživotno učenje, programi stručnog osposobljavanja) te utjecaj na kvalitetu života stanovnika (npr. dostupnost stanovanja, ravnoteža između rada i života).
 - **Konkretni aspekti:** Istraživanje javnog mnijenja, analiza društvene kohezije, procjena socioekonomskih nejednakosti.
- **Tehnološki faktori:**
 - **Primjena:** Identifikacija i procjena potencijala za implementaciju inovativnih tehnologija u svrhu unapređenja javnih usluga i gospodarskog razvoja. To uključuje digitalne blizance otoka za simulaciju i planiranje, pametne sustave upravljanja (npr. prometom, otpadom, energijom), primjenu zelenih tehnologija (npr. sustavi za pročišćavanje otpadnih voda, električna mobilnost) i tehnologija za unapređenje turističke ponude.
 - **Konkretni aspekti:** Procjena spremnosti na implementaciju tehnoloških rješenja, analiza troškova i koristi novih tehnologija, procjena potrebnih vještina radne snage.
- **Pravni faktori:**
 - **Primjena:** Analiza pravnih okvira i zakonskih regulativa vezanih uz zaštitu okoliša (npr. očuvanje bioraznolikosti, upravljanje zaštićenim područjima), gospodarenje resursima (npr. upravljanje vodnim resursima, otpadom), turizam (npr. standardi kvalitete usluge, građevinske dozvole) i održivost (npr. planiranje prostora, okolišne dozvole).
 - **Konkretni aspekti:** Analiza usklađenosti lokalnih propisa s nacionalnim i EU regulativom, procjena učinkovitosti postojećih propisa, identifikacija pravnih prepreka za razvoj.
- **Ekološki faktori:**
 - **Primjena:** Fokus na klimatske promjene (npr. porast razine mora, suše, ekstremne vremenske pojave), očuvanje prirodnih resursa (npr. bioraznolikost, kvalitetu zraka i vode) i implementaciju kružne ekonomije (npr. smanjenje otpada, recikliranje).
 - **Konkretni aspekti:** Procjena ranjivosti otoka na klimatske promjene, analiza ekološkog otiska turizma, procjena učinkovitosti mjera zaštite okoliša.

SWOT analiza sektora

SWOT analiza (Snage, Slabosti, Prilike, Prijetnje) omogućuje procjenu unutarnjih kapaciteta i ranjivosti ključnih sektora, te identifikaciju vanjskih mogućnosti i prijetnji koje utječu na razvoj otoka. Konkretna primjena SWOT analize u kontekstu otoka Hvara uključuje:

- **Snage:**
 - **Primjena:** Prepoznati i maksimizirati prednosti otoka, uključujući: bogatu kulturnu i prirodnu baštinu (npr. povijesne znamenitosti, netaknuta priroda), jedinstveni identitet otoka (npr. gastronomska ponuda, tradicija), postojeći turistički brend (npr. poznata turistička destinacija) te potencijal za obnovljive izvore energije (npr. solarna energija, vjetar).
 - **Konkretni aspekti:** Analiza turističkih preferencija i trendova, procjena potencijala za razvoj kulturne baštine kao turističke atrakcije, procjena potencijala za korištenje obnovljivih izvora energije.
- **Slabosti:**
 - **Primjena:** Prepoznati i adresirati interne nedostatke, uključujući: oslanjanje na sezonski turizam (npr. niska popunjenost tijekom zime), ograničenu modernu infrastrukturu (npr. cestovna povezanost, javni prijevoz), nedostatak stručne radne snage (npr. kvalificirani turistički djelatnici, IT stručnjaci) i demografske izazove (npr. starenje stanovništva, iseljavanje).
 - **Konkretni aspekti:** Analiza fluktuacije turističkog prometa, procjena kvalitete infrastrukturnih resursa, analizu obrazovnog sustava i potreba za kvalificiranom radnom snagom.
- **Prilike:**
 - **Primjena:** Iskoristiti vanjske mogućnosti za rast i razvoj, uključujući: ulaganja u održive tehnologije (npr. solarna energija, sustavi za pročišćavanje otpadnih voda), zelenu energiju (npr. poticaji za obnovljive izvore), digitalizaciju (npr. e-turizam, pametni gradovi) i razvoj novih oblika turizma (npr. zdravstveni turizam, kulturni turizam, sportski turizam).
 - **Konkretni aspekti:** Praćenje trendova u turizmu, procjena potražnje za novim turističkim proizvodima, analiza mogućnosti financiranja projekata.
- **Prijetnje:**
 - **Primjena:** Prepoznati i ublažiti vanjske prijetnje, uključujući: klimatske promjene (npr. ekstremne vremenske pojave, porast razine mora), rizik od prekomjernog turizma (npr. preopterećenost kapaciteta, negativni utjecaj na okoliš), demografski pad (npr. nedostatak radne snage, starenje stanovništva) te nedovoljno financiranje za velike infrastrukturne projekte (npr. razvoj javnog prijevoza, vodoopskrbe).
 - **Konkretni aspekti:** Procjena ranjivosti na klimatske promjene, analizu utjecaja turizma na okoliš, projekcije demografskih kretanja, analizu dostupnosti financijskih sredstava.

Otkrivanje dinamike sektora kroz SWOT analizu

Integrirani pristup za održivi razvoj

Kombinacijom PESTLE i SWOT analiza, Agenda pruža sveobuhvatno razumijevanje izazova i prilika za svaki sektor, omogućavajući donošenje odluka temeljenih na podacima. Integracija ovih alata osigurava strateški okvir koji je dinamičan i fleksibilan, prilagođavajući se promjenjivim uvjetima i osiguravajući fokusirano i odgovorno upravljanje razvojem otoka Hvara do 2050. godine, s ciljem postizanja održivog i uravnoteženog razvoja. Ovaj integrirani pristup omogućuje proaktivno upravljanje vanjskim utjecajima i maksimiziranje potencijala otoka za dugoročni prosperitet.

5.3. Ključni indikatori uspjeha i metode praćenja napretka

Za ostvarenje vizije prosperitetnog i održivog Hvara, ključno je sustavno praćenje napretka Agende putem precizno definiranih **ključnih indikatora uspjeha (KPI-jeva)**. Ovi indikatori djelovat će kao mjerila uspješnosti u svim ključnim sektorima otoka – turizmu, poljoprivredi, infrastrukturi, energetske učinkovitosti i upravljanju demografskim promjenama. Praćenjem ovih indikatora osiguravamo da razvoj Hvara ne samo da donosi **ekonomski rast**, već i **poboljšava kvalitetu života** te **štiti prirodne resurse** za buduće generacije.

Definirani KPI-jevi omogućit će **transparentnu i objektivnu evaluaciju** napretka, usmjeravajući nas prema ostvarenju dugoročne održivosti i prosperiteta Hvara. Sustavno praćenje pomoću ovih indikatora osigurat će da se ciljevi Agende ostvaruju u skladu s dugoročnom vizijom otoka, štiteći njegov jedinstveni karakter i bogatstvo.

Metode praćenja napretka: Osiguravanje prilagodljivog i učinkovitog razvoja

Praćenje napretka Agende provodit će se putem **redovitih izvještaja i evaluacija**, baziranih na podacima prikupljenim digitalnim blizancima otoka, ABM-om (Agent-Based Modeling) i drugim relevantnim izvorima podataka. Ova napredna metodologija omogućit će nam precizno analiziranje promjena u ključnim parametrima kao što su **ekonomski rast**, **kvaliteta života**, **demografska stabilnost** i **otpornost na klimatske promjene**.

Kroz sustavnu analizu ovih podataka, moći ćemo identificirati trendove, prepoznati izazove i na vrijeme prilagoditi strategije i mjere Agende. Ova fleksibilnost i sposobnost prilagodbe u realnom vremenu osigurat će da razvoj Hvara bude **usuglašen s dinamičnim okruženjem** i da se **maksimalno iskoriste sve prilike za napredak**. Na ovaj način, osiguravamo da Agenda doprinosi **poboljšanju konkurentnosti otoka, privlačenju investicija, otvaranju novih radnih mjesta i jačanju zajednice**.

Ukratko, definirani KPI-jevi i metode praćenja osiguravaju da Agenda ne samo da je plan razvoja, već i dinamičan alat koji kontinuirano poboljšava kvalitetu života na Hvaru, štiti njegov okoliš i stvara temelj za **svijetlu i prosperitetnu budućnost otoka**.

6. Strateške preporuke i plan implementacije

6.1. Prioritetni koraci za sektore kroz rokove realizacije

6.1.1. Turizam i kulturna baština

Razvoj turizma na Hvaru mora se temeljiti na **regenerativnom modelu** koji nadilazi održivost, teži aktivnom doprinosu ekosustavu i lokalnoj zajednici, uz očuvanje i obogaćivanje kulturne baštine. Ključne strateške smjernice uključuju diversifikaciju turističkih proizvoda i usluga, značajno smanjenje sezonalnosti kroz **razvoj cjelogodišnjeg turizma**, integraciju pametnih tehnologija za unaprjeđenje korisničkog iskustva i upravljanja destinacijom, te sustavno promoviranje ekološki odgovornog turizma. Razvoj kulture i baštine bazirat će se na restauraciji i reinterpetaciji povijesnih objekata, digitalizaciji i inovativnoj prezentaciji kulturne baštine, te kontinuiranoj edukaciji svih dionika, od lokalnog stanovništva do turista, o važnosti lokalne tradicije i prirodnog okoliša. Sve aktivnosti će se provoditi u koordinaciji s lokalnim zajednicama, javnim sektorom, turističkom industrijom i velikim hotelskim lancima, s ciljem izgradnje integrirane i održive turističke destinacije..

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Uspostaviti mrežu tematskih kulturnih i eko-turističkih ruta**, koje povezuju obnovljene kulturne spomenike i zaštićene prirodne lokalitete, s naglaskom na autentično iskustvo i interaktivne sadržaje.
- **Razviti interaktivnu digitalnu platformu** za promociju i prodaju lokalnih agro-turističkih proizvoda i usluga, s implementacijom online rezervacijskog sustava.
- **Poticati razvoj i diversifikaciju smještajnih kapaciteta**, uz fokus na ekološki prihvatljiv smještaj, obnovu tradicionalnih objekata za turizam i razvoj difuznog turizma u ruralnim područjima. **Potrebno je postaviti mjerljive ciljeve** za broj novih smještajnih jedinica i postotak rasta ekološki prihvatljivih opcija.
- **Razviti plan upravljanja posjetiteljima** u ključnim atrakcijama kako bi se smanjio pritisak na najposjećenija mjesta i zaštitila kulturna i prirodna baština.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Implementirati cjeloviti model cjelogodišnjeg turizma** s naglaskom na razvoj **tematskih turističkih proizvoda** (kulturni, sportski, zdravstveni, eno-gastronomski, avanturistički) koji privlače različite profile gostiju tijekom cijele godine.

- **Uspostaviti Centar za interpretaciju baštine** kao ključnu platformu za obnovu, zaštitu, promociju i edukaciju o bogatoj kulturnoj baštini otoka, koristeći EU i druge međunarodne fondove.
- **Razviti programe edukacije i suradnje s lokalnom zajednicom** radi promicanja regenerativnih turističkih praksi, uključujući i **stipendije za mlade** u sektoru turizma i baštine.
- **Uspostaviti sustav praćenja i evaluacije** utjecaja turizma na okoliš i zajednicu, kako bi se osigurala kontinuirana prilagodba strategija i programa.

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Implementirati pametnu destinacijsku platformu** koja integrira IoT senzore, umjetnu inteligenciju i analitiku podataka za optimizaciju upravljanja turističkom infrastrukturom, praćenje kretanja turista, predviđanje potražnje i promociju regenerativnih turističkih iskustava.
- **Izgraditi snažan i prepoznatljiv brend Hvara** kao vodeće regenerativne turističke destinacije u Europi, baziran na inovacijama, kulturno-povijesnoj autentičnosti, ekološkoj odgovornosti i visokoj kvaliteti usluge.
- **Uspostaviti mrežu suradnje s drugim sličnim destinacijama** radi razmjene znanja, najboljih praksi i zajedničkog djelovanja na promicanju održivog i regenerativnog turizma.
- **Razviti i implementirati sustav certificiranja** regenerativnih turističkih proizvoda i usluga na Hvaru.

6.1.2. Poljoprivreda i ruralni razvoj

Poljoprivreda na Hvaru mora postati **ključni pokretač regenerativnog razvoja**, integrirajući ekološki održive prakse, inovativne tehnologije i socijalnu uključenost lokalne zajednice. Fokus je na **poticanju bioraznolikosti**, povećanju ekološke proizvodnje autohtonih proizvoda, razvoju raznolikih oblika agroturizma te **primjeni naprednih tehnologija** za učinkovito korištenje resursa i smanjenje utjecaja klimatskih promjena. Cilj je izgraditi **otporan i samoodrživ poljoprivredni sektor** koji osigurava kvalitetnu hranu, stvara nova radna mjesta i aktivno doprinosi očuvanju krajolika i kulturne baštine otoka. Razvoj će se temeljiti na principima **kružnog gospodarstva**, gdje se otpad minimizira, a resursi maksimalno iskorištavaju.

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Povećati udio ekološki certificirane proizvodnje** maslinovog ulja, vina i autohtonog mediteranskog bilja za **20 %** u odnosu na 2024. godinu, uz edukaciju i podršku poljoprivrednicima u procesu certifikacije.
- **Uspostaviti platformu za kratke lance opskrbe** koja povezuje lokalne proizvođače s ugostiteljskim objektima, trgovinama i izravnim potrošačima, s ciljem smanjenja posrednika i povećanja prihoda poljoprivrednika.
- **Implementirati program poticaja za povratak mladih obitelji** u ruralna područja, uključujući **financijske olakšice** za pokretanje poljoprivrednih gospodarstava i **osiguravanje pristupa zemljištu** i infrastrukturi.
- **Osnovati Agro Hub** koji će služiti kao centralno mjesto za otkup, preradu i distribuciju lokalnih proizvoda.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Poticati diversifikaciju poljoprivredne proizvodnje** uvođenjem **otpornih i visoko-profitabilnih** kultura, te poticati korištenje **inovativnih tehnologija** kao što su hidroponika, akvaponika i vertikalna poljoprivreda, uz fokus na održivo korištenje vode i energije.
- **Razviti integrirani model agroturizma** koji uključuje smještaj na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, edukativne radionice o tradicionalnim poljoprivrednim praksama, te gastronomske doživljaje temeljene na lokalnim proizvodima i receptima.
- **Uspostaviti sustav certificiranja i brendiranja** lokalnih proizvoda pod markom "Eko Hvar", s naglaskom na **kvalitetu, autentičnost i sljedivost**, te aktivno promovirati proizvode na domaćem i međunarodnom tržištu.
- **Uspostaviti mrežu suradnje s poljoprivrednim zadrugama** i drugim oblicima udruživanja, kako bi se ojačala pozicija lokalnih proizvođača na tržištu i omogućila razmjena znanja i iskustava.

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Integrirati napredne tehnologije** (IoT senzori, dronovi, satelitsko praćenje, precizno navodnjavanje, automatizirani sustavi) u poljoprivrednu proizvodnju na Hvaru, s ciljem optimizacije korištenja resursa, smanjenja gubitaka, povećanja prinosa i otpornosti na klimatske promjene, uz primjenu **poljoprivrede 4.0**.
- **Pozicionirati otok Hvar kao regionalni Centar izvrsnosti** za ekološku i regenerativnu poljoprivredu, nudeći edukacijske programe, demonstracijska poljoprivredna gospodarstva i centre za istraživanje i razvoj novih održivih praksi u suradnji sa Sveučilišno istraživačkim institucijama.
- **Uspostaviti sustav cjelovitog upravljanja poljoprivrednim zemljištem** koji uključuje revitalizaciju napuštenih površina, konzervaciju plodnog tla, primjenu agroekoloških mjera i poticanje bioraznolikosti.
- **Razviti ekološku certifikaciju otoka Hvar**, koja ima europsku prepoznatljivost kao dokaz kvalitete, autentičnosti i održivosti.

6.1.3. Promet i otočka povezanost

Prometni sustav Hvara mora postati **okosnica održivog razvoja** otoka, integrirajući **inovativne i ekološki prihvatljive tehnologije** kako bi se osigurala učinkovita, sigurna i pouzdana povezanost s kopnom i okolnim otocima. Cilj je **smanjiti prometne gužve**, potaknuti korištenje **alternativnih načina prijevoza** te stvoriti **inteligentni prometni sustav** koji optimizira protok putnika i tereta. Razvoj prometne infrastrukture temeljit će se na principima **energetske učinkovitosti, smanjenja emisija i očuvanja okoliša**, uzimajući u obzir potrebe lokalnog stanovništva i posjetitelja. Fokus je na **integraciji svih načina prijevoza** u jedinstveni sustav koji omogućava jednostavan i fleksibilan pristup svim dijelovima otoka.

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Optimizirati postojeće trajektne i katamaranske linije**, povećanjem frekvencije i prilagodbom rasporeda potrebama,

- **Izgraditi dodatnih 20 km biciklističkih staza** koje povezuju ključne turističke destinacije i ruralna područja, te osigurati **javne punionice za električne bicikle i skutere** na strateškim lokacijama.
- **Izraditi studiju izvedivosti za uvođenje električnih autobusa** u javni gradski prijevoz, s ciljem zamjene postojećih dizelskih autobusa ekološki prihvatljivijim rješenjem.
- **Poboljšati pješačku infrastrukturu** u gradskim središtima i duž obale, osiguravajući sigurne i pristupačne pješačke staze.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Postupno zamijeniti postojeće dizelske trajekte električnim ili hibridnim plovilima**, uz osiguranje potrebne infrastrukture za punjenje u lukama. (**pilot projekt sa Jadrolinijom za otok Hvar**)
- **Razviti i implementirati integrirani pametni prometni sustav** koji uključuje praćenje prometa u realnom vremenu, dinamičko upravljanje prometnim tokovima, obavještanje putnika o stanju u prometu i integraciju s aplikacijama za javni prijevoz. (LDT)
- **Uspostaviti sustav dijeljenih električnih automobila i skutera**, s ciljem smanjenja broja privatnih automobila na otoku i promoviranja održive mobilnosti.
- **Izgraditi dodatne punionice za električna vozila** duž prometnica i u turističkim središtima, kako bi se olakšalo korištenje električnih automobila i drugih električnih vozila.

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Integrirati autonomna vozila u sustav javnog prijevoza** na otoku, s posebnim naglaskom na područja s manjom gustoćom naseljenosti i za prijevoz tereta, uz osiguranje sigurnosti i pouzdanosti sustava.
- **Razviti održive prometne koridore** koji povezuju Hvar s ostalim dalmatinskim otocima i kopnom, korištenjem novih tehnologija i modela suradnje između različitih prijevoznika, s naglaskom na intermodalni prijevoz (kombinacija broda, autobusa, aviona i vlaka).
- **Uspostaviti platformu za dijeljenje podataka o prometu** koja omogućava putnicima da planiraju putovanja na jednostavan i efikasan način, s ciljem maksimalne optimizacije korištenja različitih načina prijevoza. (LDT)
- **Uspostaviti sustav za inteligentno upravljanje parkiranjem** koji se temelji na senzorima i digitalnim platformama, smanjujući time prometne gužve i traženje parkirnog mjesta.

6.1.4. Kružna ekonomija i raspoloživi resursi (voda i otpad)

Hvar će predvoditi u usvajanju **principa kružne ekonomije**, prelazeći s linearnog modela "uzmi-iskoristi-baci" na **regenerativni sustav** koji maksimalno iskorištava resurse, minimizira otpad i smanjuje ekološki otisak. Cilj je **stvoriti otok bez otpada**, s naglaskom na **prevenciju nastanka otpada**, recikliranje, kompostiranje i **iskorištavanje otpada za proizvodnju energije**. Sustav gospodarenja vodom bit će temeljen na **efikasnom korištenju**, prikupljanju kišnice i **smanjenju gubitaka** kroz napredne tehnologije i pametne sustave. Ovaj pristup ne samo da će smanjiti negativan utjecaj na okoliš, već će stvoriti **nove gospodarske prilike i potaknuti inovacije**, uzimajući u obzir specifičnosti otočkog okruženja i potrebe lokalne zajednice.

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Uvesti odvojeno prikupljanje otpada "od vrata do vrata"** za sve kućanstva i gospodarske subjekte, uz osiguravanje dovoljnog broja spremnika i redovito odvoženje otpada.
- **Implementirati edukacijske kampanje za podizanje svijesti** o važnosti odvajanja otpada i recikliranja, s posebnim naglaskom na mlade i turiste.
- **Instalirati sustave za prikupljanje kišnice** na javnim zgradama i poticati kućanstva na ugradnju sustava za prikupljanje kišnice kroz financijske poticaje i subvencije.
- **Uvesti sustav za pametno praćenje potrošnje vode** u javnim zgradama i turističkim objektima, s ciljem identificiranja i smanjenja gubitaka vode.
- **Postaviti javne pitke fontane** u turističkim središtima i duž šetnica, kako bi se smanjila potrošnja plastičnih boca.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Izgraditi regionalno biotehnoško postrojenje** za obradu organskog otpada i proizvodnju bioplina i komposta, uz primjenu naprednih tehnologija za anaerobnu digestiju i kompostiranje.
- **Razviti sustav za recikliranje građevinskog otpada** i uspostaviti Centar za prikupljanje i obradu građevinskog materijala na otoku.
- **Implementirati napredni sustav za pametno praćenje potrošnje energije i vode**, s ciljem optimizacije potrošnje, smanjenja gubitaka i osiguranja boljeg upravljanja resursima.
- **Razviti lokalnu mrežu za razmjenu i ponovnu uporabu** različitih materijala i proizvoda, s ciljem promoviranja cirkularnog gospodarstva.
- **Uvesti sustav za ponovnu uporabu pročišćene otpadne vode** u poljoprivredi i hortikulturi, uz primjenu naprednih tehnologija za pročišćavanje. (Starogradsko polje)

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Postati regionalni centar izvrsnosti za kružno gospodarstvo**, s ciljem razmjene znanja i iskustava s drugim otocima i regijama, i primjenom novih tehnologija za obradu otpada i proizvodnju energije.
- **Implementirati sustav za proizvodnju sintetičkih goriva** iz otpada (power-to-gas), s ciljem smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima i smanjenja emisija stakleničkih plinova.
- **Razviti lokalni brand "Hvar reciklirano"** za proizvode koji su izrađeni od recikliranih materijala, s ciljem promocije održive proizvodnje i potrošnje.
- **Uspostaviti sustav za razmjenu resursa između različitih gospodarskih sektora** (industrija, poljoprivreda, turizam) kako bi se maksimalno iskoristili resursi i smanjio otpad.
- **Integrirati pametne senzore i analitiku podataka** u sve faze upravljanja resursima, s ciljem osiguranja optimalne učinkovitosti i smanjenja negativnog utjecaja na okoliš.

6.1.5. Digitalna otočka transformacija

Hvar će **predvoditi u digitalnoj transformaciji** s ciljem stvaranja **inteligentnog i povezanog otoka**, gdje se digitalne tehnologije koriste za **unapređenje kvalitete života**, poticanje **održivog gospodarskog rasta** i optimizaciju upravljanja resursima. Digitalizacija će **povezati sve sektore**, od turizma i poljoprivrede do javnih usluga i lokalne samouprave, omogućujući **efikasnije poslovanje, transparentniju komunikaciju i sudjelovanje građana u kreiranju budućnosti otoka**. Cilj je **stvoriti digitalno okruženje** koje potiče inovacije, obrazovanje i **regenerativni razvoj**, čime će Hvar postati **uzor za druge otoke** u korištenju digitalne tehnologije za postizanje održivosti.

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Osigurati širokopolasni pristup internetu** (optički kabel ili 5G) u svim naseljima i javnim prostorima na otoku, uz postizanje minimalne brzine preuzimanja i slanja podataka od 100 Mbps.
- **Digitalizirati sve ključne javne usluge** (e-uprava) i omogućiti građanima pristup tim uslugama putem web-portala i mobilne aplikacije, uključujući e-prijave, e-dozvole, e-plaćanja i pristup registru građana.
- **Provesti sveobuhvatne edukacijske programe** za digitalnu pismenost za sve dobne skupine, s posebnim fokusom na starije građane i ranjive skupine, uključujući informatičke tečajeve, radionice i mentorske programe.
- **Pokrenuti programe podrške za digitalno poduzetništvo**, uključujući inkubatore, akcelerate, mentorstvo i financijske poticaje za razvoj digitalnih startupa i inovativnih poslovnih modela.
- **Razviti interaktivnu digitalnu kartu otoka**, koja će sadržavati informacije o turističkim atrakcijama, smještaju, lokalnim proizvodima, javnim uslugama i biciklističkim stazama.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Implementirati integrirani sustav za pametno upravljanje resursima** (energija, voda, otpad) s ciljem smanjenja potrošnje, optimizacije korištenja i primjene pametnih senzora i analitike podataka za praćenje potrošnje i otkrivanje gubitaka.
- **Razviti sustav za pametno upravljanje prometom** temeljen na prikupljanju podataka u realnom vremenu, dinamičkom upravljanju parkiralištima, javnim prijevozom i primjeni električnih vozila, s ciljem smanjenja gužvi i emisija CO₂.
- **Implementirati pametni turistički informacijski sustav** koji će koristiti umjetnu inteligenciju i personalizirane preporuke za poboljšanje turističkog iskustva, smanjenje gužvi i distribuciju turista na cijeli otok.
- **Razviti digitalne platforme** za e-trgovinu i digitalni marketing lokalnih proizvoda i usluga, s ciljem povezivanja malih proizvođača, obrtnika i pružatelja usluga s kupcima na lokalnom i globalnom tržištu.
- **Uspostaviti sustav za digitalnu komunikaciju i participaciju građana** u procesima donošenja odluka, s ciljem povećanja transparentnosti, odgovornosti i sudjelovanja javnosti.

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Postati regionalni digitalni centar izvrsnosti za održivi razvoj otoka**, koji će privlačiti inovatore, poduzetnike i investitore iz cijele Europe, s ciljem razmjene znanja, razvoja novih tehnologija i testiranja inovativnih rješenja.
- **Uspostaviti digitalni ekosustav** za poticanje istraživanja i razvoja u području digitalne poljoprivrede, pametnog turizma, obnovljivih izvora energije i kružne ekonomije, s ciljem stvaranja novih gospodarskih prilika i rješavanja lokalnih izazova.
- **Osigurati potpunu digitalnu transformaciju svih sektora** na otoku, uključujući automatizaciju, robotizaciju i primjenu umjetne inteligencije u proizvodnji, uslugama i javnoj upravi.
- **Implementirati sustav za analizu podataka i predviđanje trendova** u području klimatskih promjena, turizma i razvoja gospodarstva, s ciljem proaktivnog upravljanja otokom i prilagođavanja promjenama.
- **Uspostaviti visokokvalitetnu digitalnu infrastrukturu** koja će osigurati pouzdan i brz internet za sve građane i poduzetnike, s ciljem stvaranja konkurentnog i inovativnog digitalnog okruženja.

6.1.6. Socijalna skrb i demografija

Hvar će težiti **stvaranju pravednog i inkluzivnog društva** koje osigurava **visoku kvalitetu života za sve građane**, bez obzira na dob, socijalni status ili posebne potrebe. Kroz **integriranu i proaktivnu socijalnu politiku** i **ciljane demografske mjere**, Hvar će **stvoriti poticajno okruženje** za ostanak i povratak mladih obitelji, **zaštititi ranjive skupine** te **osnažiti lokalnu zajednicu**. Teži se **održivom demografskom razvoju** kroz **jačanje međugeneracijske solidarnosti, pružanje kvalitetnih socijalnih usluga i stvaranje uvjeta za siguran i aktivan život svih stanovnika**. Cilj je **preokrenuti negativne demografske trendove** i osigurati **stabilnu i vitalnu zajednicu** koja cijeni različitost i doprinosi općem blagostanju.

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Uspostaviti sveobuhvatnu mrežu socijalnih usluga** za starije osobe i osobe s posebnim potrebama, uključujući dnevne centre, gerontološke centre, pomoć u kući, osobnu asistenciju i specijalizirane rehabilitacijske programe.
- **Provesti programe stambenog zbrinjavanja mladih obitelji** s naglaskom na izgradnju novih pristupačnih stanova za najam i kupnju, uz subvencije i poticaje za mlade obitelji koje se doseljavaju na otok ili ostaju na otoku. (formirati registar praznih kuća)
- **Unaprijediti infrastrukturu za socijalnu skrb** kroz opremanje postojećih objekata i izgradnju novih, modernih prostora za pružanje usluga, uključujući centre za rehabilitaciju, radne terapije, socijalne i psihološke usluge.
- **Izraditi detaljan popis potreba stanovništva** za socijalnim uslugama i demografskim mjerama, temeljen na analizi statističkih podataka i anketi građana, kako bi se osiguralo ciljano planiranje socijalnih mjera.
- **Povećati broj educiranih stručnjaka u području socijalne skrbi**, putem stipendiranja studenata i kontinuirane edukacije postojećih djelatnika u sustavu socijalne skrbi.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Razviti integrirani sustav socijalne podrške u zajednici**, uključujući obiteljske savjetovanišne centre, centre za psihološku pomoć, centre za edukaciju stranih radnika, programe vršnjačke potpore, volonterske programe te rehabilitacijske usluge u lokalnoj zajednici.
- **Implementirati mjere aktivne politike zapošljavanja** usmjerene na zadržavanje i privlačenje radne snage, uključujući subvencije za zapošljavanje, prekvalifikacije i programe mentorstva za mlade.
- **Povećati suradnju između socijalnih službi, lokalnih organizacija civilnog društva i volontera** kroz zajedničke projekte, partnerstva i razmjenu informacija, s ciljem pružanja sveobuhvatne i koordinirane pomoći najugroženijim skupinama.
- **Uspostaviti sustav za praćenje i evaluaciju socijalnih programa** kako bi se osiguralo njihovo učinkovito provođenje, optimizacija resursa i prilagodba potrebama korisnika, te redovito analizirati rezultate i predlagati poboljšanja.
- **Razviti programe za poticanje međugeneracijske solidarnosti**, uključujući volonterske projekte u kojima sudjeluju mladi i stariji, razmjenu iskustava, kulturne i sportske aktivnosti, te programe podrške za mlade obitelji od strane starijih generacija.

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Implementirati integrirani i personalizirani sustav socijalne skrbi**, koji će osiguravati proaktivan pristup svim socijalnim grupama, uključujući rano prepoznavanje potreba, individualno planiranje usluga i praćenje napretka korisnika.
- **Provesti sveobuhvatne i koordinirane demografske strategije**, koje će poticati stabilizaciju demografske strukture, povećanje nataliteta, doseljavanje mladih obitelji i smanjenje emigracije, uz naglasak na obiteljsku politiku, sufinanciranje vrtića i obrazovanja.
- **Stvoriti poticajno i održivo okruženje za život mladih obitelji**, kroz osiguravanje pristupačnog stanovanja, kvalitetno obrazovanje, siguran i zdrav okoliš, dobre prometne veze, kulturne sadržaje i mogućnosti zapošljavanja.
- **Razviti sustav za praćenje demografskih trendova i socijalnih potreba** temeljen na statističkoj analizi, istraživanjima i povratnim informacijama građana, kako bi se mogla pravovremeno reagirati na nove izazove i potrebe.
- **Osigurati financijsku održivost sustava socijalne skrbi** kroz diverzifikaciju izvora financiranja, partnerstvo s privatnim sektorom, donacije i fondove EU, kako bi se osigurala kontinuirana i kvalitetna pružanja socijalnih usluga.

6.1.7. Obrazovanje, inovacije i istraživanje

Hvar će postati **regionalno središte izvrsnosti** u obrazovanju, inovacijama i istraživanju, s **fokusom na održive tehnologije i regenerativna rješenja**. Kroz **strateško ulaganje** u ljudske resurse, istraživačku infrastrukturu i

poticanje inovativnog ekosustava, Hvar će **stvoriti dinamično okruženje** za razvoj novih znanja, vještina i tehnologija. Suradnjom s akademskim, istraživačkim i poslovnim partnerima, Hvar će **postati prepoznatljiv lider** u području održivog razvoja, s **naglaskom na inovacije u ključnim sektorima** kao što su poljoprivreda, turizam, energija i zaštita okoliša. Teži se **stvaranju inovativnog i poticajnog okruženja** koje privlači mlade talente, stimulira poduzetništvo i **osigurava konkurentnost gospodarstva** na regionalnoj i globalnoj razini.

Kratkoročni ciljevi (2025–2029):

- **Razviti i implementirati kurikulume i programe cjeloživotnog učenja** u području regenerativnih tehnologija, održive poljoprivrede, ekoturizma i društvenog poduzetništva, u suradnji s lokalnim obrazovnim institucijama i stručnjacima.
- **Pokrenuti pilot projekte za razvoj inovacija** u poljoprivredi (npr. ekološki uzgoj, pametno navodnjavanje, prerada poljoprivrednih proizvoda), turizmu (npr. održivi turistički proizvodi, digitalna rješenja za turizam, autentična lokalna iskustva) i energiji (npr. korištenje obnovljivih izvora energije, energetska učinkovitost), te poticati korištenje **open-source** rješenja.
- **Osigurati financijske poticaje i mentorsku podršku** za mlade poduzetnike i inovatore koji razvijaju nove proizvode i usluge u gore navedenim sektorima, te organizirati natjecanja i inovacijske kampove.
- **Uspostaviti suradnju s regionalnim i nacionalnim inovacijskim centrima i tehnološkim parkovima** kako bi se osigurao pristup znanju, resursima i mrežama, te promovirala inovacijska kultura na otoku.
- **Organizirati javne tribine, radionice i edukacije za lokalno stanovništvo** o važnosti inovacija, održivih tehnologija i poduzetništva, te o mogućnostima uključivanja u te procese.

Srednjoročni ciljevi (2030–2039):

- **Osnovati istraživačko-inovativne centre specijalizirane za održive tehnologije** (npr. zelena energija, upravljanje otpadom, zaštita okoliša) i **održivu poljoprivredu** (npr. organska poljoprivreda, agroekologija, biodinamika), s ciljem razvoja novih znanja, tehnologija i praktičnih rješenja, uz korištenje **open-source** i **open-data** pristupa.
- **Razviti i financirati projekte suradnje između obrazovnih institucija, istraživačkih centara i privatnog sektora**, koji će se fokusirati na razvoj inovacija i transfer tehnologije u praksu, uz poticanje sudjelovanja studenata i mladih istraživača.
- **Osigurati modernu istraživačku infrastrukturu** (laboratoriji, oprema, softver) u centrima izvrsnosti i obrazovnim institucijama, te uspostaviti sustav upravljanja intelektualnim vlasništvom kako bi se zaštitili rezultati istraživanja.
- **Organizirati međunarodne znanstvene konferencije i radionice** o održivim tehnologijama i inovacijama kako bi se Hvar pozicionirao kao relevantan čimbenik u globalnoj znanstvenoj zajednici, te privukao stručnjake i investitore.

- **Izraditi akcijski plan za promicanje poduzetništva i inovacija** koji uključuje poticaje za inovativne tvrtke, programe inkubacije i akceleracije te platforme za umrežavanje.

Dugoročni ciljevi (2040–2050):

- **Transformirati Hvar u regionalno i međunarodno priznati centar izvrsnosti** za istraživanje i razvoj u regenerativnim industrijama, s posebnim naglaskom na održive tehnologije, kružno gospodarstvo i bioekonomiju.
- **Uspostaviti snažnu i kontinuiranu suradnju s vodećim međunarodnim akademskim i istraživačkim institucijama**, kako bi se osigurao pristup najnovijim znanstvenim spoznajama, razmjena znanja i zajednički projekti.
- **Razviti Hvar kao privlačno okruženje za globalne talente**, osiguravajući kvalitetno obrazovanje, istraživačke mogućnosti, poticajne uvjete za život i rad, te inovativnu i inspirativnu atmosferu, uz otvorenost prema različitostima.
- **Izgraditi inovativnu ekonomiju temeljenu na znanju**, koja će se oslanjati na rezultate istraživanja, razvoj novih tehnologija i stvaranje novih radnih mjesta u regenerativnim industrijama.
- **Pozicionirati Hvar kao globalnog lidera u primjeni i promociji regenerativnih tehnologija**, uz razmjenu iskustava i znanja s drugim regijama i zajednicama, te doprinos globalnom održivom razvoju.

7. Praćenje i evaluacija napretka

Za uspješnu implementaciju Agende, ključno je uspostaviti robustan sustav za praćenje i evaluaciju napretka svih aktivnosti u odnosu na definirane ciljeve. Ovaj sustav treba osigurati usklađenost konkretnih mjera s dugoročnom strategijom, koristiti relevantne indikatore uspjeha (KPI-je), te omogućiti fleksibilnu prilagodbu strategija promjenjivim uvjetima. Također, ključno je razviti kapacitete za proaktivno upravljanje rizicima i kriznim situacijama, čime se osigurava održivost projekta.

7.1. Ključni indikatori uspjeha (Key Performance Indicators - KPIs)

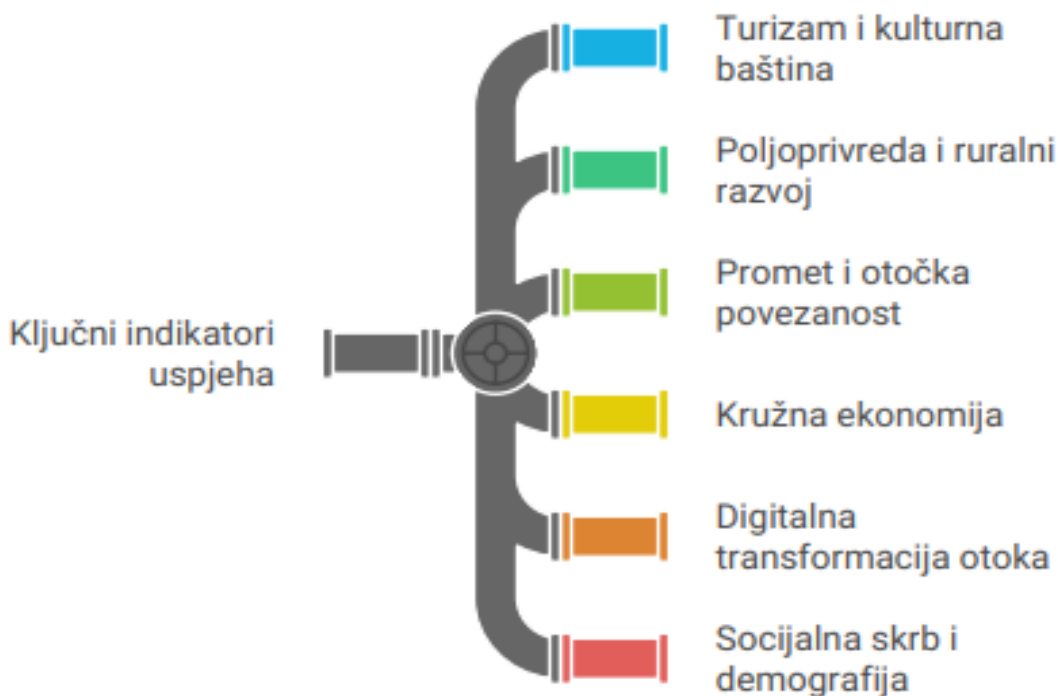
Da bi se mjerio napredak prema zacrtanim ciljevima Agende, potrebno je definirati konkretne, mjerljive, ostvarive, relevantne i vremenski određene (SMART) indikatore uspjeha (KPI-je). Ovi KPI-jevi obuhvaćaju ključne sektore Agende, uključujući obrazovanje, inovacije i istraživanje, s posebnim fokusom na sljedeće:

- **Turizam i kulturna baština:**
 - Prosječno trajanje boravka (broj noćenja po posjetitelju).
 - Prihod od turizma po posjetitelju (ukupni prihod podijeljen brojem posjetitelja)
 - Broj posjetitelja s naglaskom na diversifikaciju izvora (npr. turisti višeg platežnog razreda, specijalizirani turizam)
 - Stopa popunjenosti difuznih smještajnih kapaciteta.
 - Indeks zadovoljstva posjetitelja (anketama).

- Broj kulturno-povijesnih lokaliteta s poboljšanom valorizacijom i zaštitom.
- Udio smještajnih kapaciteta s certifikatom održivosti.
- Kvaliteta turističke infrastrukture i usluga.
- **Poljoprivreda i ruralni razvoj:**
 - Površina poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom.
 - Udio ekoloških proizvoda u lokalnoj ponudi i distribuciji.
 - Broj registriranih OPG-ova koji primjenjuju inovativne metode.
 - Prihod od agroturizma po domaćinstvu.
 - Stopa zaposlenosti u poljoprivredi i ruralnim područjima.
- **Promet i otočka povezanost:**
 - Emisija CO₂ po prijeđenom kilometru u transportu.
 - Udio vozila s nultom ili niskom emisijom u ukupnom voznom parku.
 - Broj korisnika javnog prijevoza na otoku i prema drugim otocima.
 - Povećanje frekvencije i učestalosti otočkih linija (trajekti, katamarani, zrakoplovne linije).
 - Indeks povezanosti otoka (mjereno brojem izravnih linija s drugim lokacijama).
- **Kružna ekonomija:**
 - Stopa recikliranja otpada po vrstama materijala.
 - Učinkovitost sustava za upravljanje vodom (gubitci u sustavu, potrošnja).
 - Potrošnja energije po jedinici bruto domaćeg proizvoda (BDP).
 - Smanjenje emisije stakleničkih plinova u odnosu na baznu godinu.
 - Količina proizvedenog otpada po stanovniku.
- **Digitalna otočka transformacija:**
 - Pokrivenost otoka širokopojasnim internetom.
 - Broj digitalnih usluga koje pružaju lokalne vlasti i poduzetnici.
 - Udio stanovništva s visokom razinom digitalne pismenosti.
 - Broj digitalnih platformi i aplikacija za promociju lokalnih proizvoda i usluga.
 - Indeks digitalne transformacije malih i srednjih poduzeća (MSP).
- **Socijalna skrb i demografija:**
 - Broj korisnika različitih oblika socijalnih usluga (po kategorijama potreba).
 - Stopa migracije po dobnim skupinama.
 - Stopa nataliteta i omjer rođenih i umrlih.
 - Broj mladih obitelji koje su se doselile na otok.
 - Indeks kvalitete života na otoku.
- **Obrazovanje, inovacije i istraživanje:**

- Broj patenata i inovacija iz područja regenerativnih tehnologija.
- Broj istraživačkih projekata financiranih iz javnih i privatnih izvora.
- Broj međunarodnih suradnji u istraživačkim projektima.
- Broj novozaposlenih u regenerativnim industrijama.
- Broj studenata i polaznika edukacija u područjima ključnim za Agendu.

Vizualizacija uspjeha Agende kroz KPIs

7.2. Metode za kontinuirano praćenje i prilagodbu strategije

Kontinuirano praćenje i prilagodba strategije ostvarit će se kroz sljedeće mehanizme:

- **Periodični izvještaji:** Kvartalni i godišnji izvještaji o napretku prema KPI-jevima u svim sektorima, temeljeni na podacima prikupljenim digitalnim alatima, lokalnim izvorima, otvorenim podacima i eksternim analizama.
- **Napredni analitički alati:** Korištenje digitalnih blizanaca otoka, agent-based modela (ABM) i big data analitike za simulaciju scenarija, predviđanje utjecaja mjera te optimizaciju strategija i resursa.
- **Aktivno sudjelovanje zajednice:** Osiguravanje aktivnog sudjelovanja lokalnog stanovništva, udruga, poslovne zajednice i drugih dionika u praćenju i evaluaciji napretka kroz redovite ankete, javne forume, fokus grupe i online konzultacije.

- **Evaluacija i preispitivanje strategije:** Temeljita analiza postignutih rezultata svake tri godine radi ažuriranja strategije, usklađivanja s novim trendovima i potrebama te provedbe eventualnih korektivnih mjera.
- **Sustav za prilagodbu u realnom vremenu:** Uspostava operativnog sustava za brzu reakciju na neočekivane promjene i izazove, s jasno definiranim protokolima za prilagodbu politika i mjera.

7.3. Upravljanje rizicima i krizne situacije

S obzirom na dugoročni karakter implementacije Agende, ključno je prepoznati, procijeniti i aktivno upravljati potencijalnim rizicima i kriznim situacijama, uključujući ekonomske, socijalne, okolišne i tehnološke rizike.

- **Identifikacija i procjena rizika:** Detaljna analiza svih mogućih rizika kroz različite scenarije, kao što su:
 - Učinci klimatskih promjena (ekstremni vremenski događaji, porast razine mora)
 - Promjene u turističkim trendovima i potražnji
 - Ekonomska i financijska nestabilnost
 - Migracije stanovništva (odlazak mladih, priljev novog stanovništva)
 - Političke i regulatorne promjene
 - Tehnološki rizici (cyber napadi, zastarjelost tehnologije)
- **Razvoj planova za krizne situacije:** Kreiranje detaljnih planova za djelovanje u kriznim situacijama, uključujući:
 - Protokole za hitnu reakciju
 - Definiranje uloga i odgovornosti svih uključenih dionika
 - Mjere za ublažavanje negativnih posljedica
 - Komunikacijske strategije s javnošću
 - Planove za nastavak ključnih aktivnosti i inicijativa
- **Fleksibilnost i adaptivnost:** Održavanje fleksibilnosti u provedbi strategije kroz kontinuirano praćenje promjena, prepoznavanje prijetnji u ranoj fazi i adaptaciju pristupa.
- **Financijski mehanizmi za rizike:** Uspostava financijskih instrumenata za osiguranje od potencijalnih rizika (osiguranja, rezervni fondovi, alokacija sredstava za nepredviđene situacije).
- **Koordinacija s relevantnim institucijama:** Suradnja s državnim agencijama, međunarodnim organizacijama, znanstvenim institucijama, stručnjacima i lokalnom zajednicom u prepoznavanju i rješavanju kriznih situacija.

8. Zaključak i vizija budućnosti otoka Hvara

Otok Hvar ima iznimnu priliku postati model regenerativnog razvoja, uspješno integrirajući bogatu kulturnu baštinu, inovacije, ekološku odgovornost i visoke standarde kvalitete života. Ova vizija predstavlja strateški okvir za budući razvoj, utemeljen na tri ključne vrijednosti: održivosti, inovacijama i zajedničkoj odgovornosti svih dionika. Kroz implementaciju konkretnih mjera i postavljanje dugoročnih ciljeva u svim ključnim sektorima – turizmu, poljoprivredi,

infrastrukturi, energetici, socijalnoj skrbi, obrazovanju i istraživanju – otok Hvar može postići ekološku i društvenu stabilnost, gospodarski prosperitet te postati privlačna destinacija za sve generacije.

8.1. Sažetak ključnih ciljeva i preporuka

- **Regenerativni turizam i kulturna baština:** Preusmjeriti se na razvoj cjelogodišnjeg turizma koji valorizira kulturne i ekološke resurse, uz strogo očuvanje kulturne baštine i promociju brenda destinacije "otok Hvar". Implementirati pametne tehnologije za optimizaciju turističkih aktivnosti i minimalizaciju negativnih utjecaja na okoliš, s ciljem regenerativnog razvoja. Uspostaviti difuzni smještaj/hotele model.
- **Ekološka poljoprivreda i ruralni razvoj:** Promicati ekološki prihvatljivu poljoprivrednu proizvodnju, poticati razvoj agroturizma i diversificirati poljoprivredne aktivnosti kroz tehnološke inovacije. Osigurati konkurentnost lokalnih proizvoda na tržištu, povećati obradive poljoprivredne površine i osnažiti lokalni tržišni brend.
- **Pametna i održiva prometna povezanost:** Modernizirati prometnu infrastrukturu, uvesti ekološki prihvatljive modele prijevoza i digitalna rješenja za optimizaciju prometa kroz simulacije i analize scenarija.
- **Kružna ekonomija i upravljanje resursima:** Implementirati napredne sustave za recikliranje i kompostiranje otpada te promovirati učinkovito korištenje prirodnih resursa. Razviti biotehnološke kapacitete za proizvodnju bioenergije, komposta i pročišćene vode, zatvarajući kružne tokove materijala.
- **Digitalna transformacija:** Osigurati sveobuhvatnu digitalnu povezanost i pristup digitalnim uslugama za sve stanovnike. Razviti pametne sustave upravljanja otokom (smart island) te osigurati kontinuiran pristup internetu i digitalnoj edukaciji za sve dobne skupine.
- **Socijalna skrb i demografska politika:** Razviti sveobuhvatne programe socijalne skrbi za starije osobe i osobe s posebnim potrebama. Osigurati kvalitetnu zdravstvenu i obrazovnu infrastrukturu te implementirati mjere usmjerene na smanjenje negativnih demografskih trendova i privlačenje mladih obitelji. Aktivno koristiti napuštene nekretnine za smještaj novih stanovnika i njihovu integraciju u otočki život.
- **Obrazovanje, inovacije i istraživanje:** Podupirati razvoj obrazovnih programa i istraživačkih centara koji osposobljavaju stanovništvo za sudjelovanje u regenerativnim industrijama i inovativnim projektima. Promovirati suradnju s međunarodnim partnerima u razvoju novih tehnologija i sudjelovati u pilot istraživanjima za primjenu inovativnih rješenja.

Sveobuhvatna strategija razvoja

8.2. Inspiracija za buduće generacije

Vizija otoka Hvara do 2050. godine nije samo tehnički plan razvoja, već i izvor inspiracije za nadolazeće generacije. Sposobnost otoka da integrira održivost, inovacije i kulturnu baštinu u svakodnevni život postavlja novi standard za budući razvoj. Usvajanjem naprednih tehnologija, obnovljivih izvora energije i zelenog gospodarstva, Hvar teži postati otok koji usklađuje ljudski život s prirodom.

Buduće generacije imat će ključnu ulogu u nastavku ovog procesa, razvijajući i prilagođavajući strategije kako bi osigurale da otok ne samo opstane već i ostvari kontinuirani napredak. Regenerativni turizam, ekološka poljoprivreda, pametna infrastruktura i ravnoteža između tehnološkog napretka i očuvanja tradicije bit će temelj za izgradnju prosperitetne i stabilne budućnosti za sve Hvarane.

Inspiracija za buduće generacije proizlazi iz bogate povijesti i baštine Hvara, ali i iz potencijala otoka da bude predvodnik u regenerativnim promjenama. Hvar može poslužiti kao model uspješnog održivog razvoja ne samo u Hrvatskoj već i na globalnoj razini. Ovaj put prema održivosti, inovacijama i ravnoteži pruža čvrste temelje za bolji, zeleniji i prosperitetniji Hvar, koji će ostati oaza za buduće generacije.

8.3. Plava zona otoka Hvara: Regenerativni razvojni model

Koncept: Pilot projekt Plave zone – otok Hvar

1. Uvod

Ovaj koncept je temeljen na ideji da se otok Hvar transformira u model regenerativnog razvoja kroz uspostavu Plave zone. Cilj je stvoriti održivu i otpornu zajednicu koja štiti svoje prirodne resurse, potiče kulturno nasljeđe i osigurava kvalitetan život za sve stanovnike. Plava zona Hvar je pilot projekt koji će demonstrirati kako regenerativni pristup može biti integriran u različite sektore te postati model za druge otočne zajednice.

2. Vizija

Hvar kao primjer otočnog sustava koji je samodostatan, ekološki očuvan, kulturno bogat i ekonomski prosperitetan. Plava zona Hvar bit će prostor inovacija i održivih praksi koji će služiti kao inspiracija i model za druge zajednice.

3. Ciljevi:

Pilot projekt Plave zone na otoku Hvaru teži ostvariti ambiciozne ciljeve koji pokrivaju širok spektar aspekata održivog razvoja. Prije svega, projekt ima za cilj osigurati **ekološku održivost** otoka, što podrazumijeva smanjenje negativnog utjecaja turizma i poljoprivrede na osjetljiv okoliš. To se planira postići kroz sustavnu obnovu i zaštitu svih ekosustava, od morskih prostranstava i obalnih područja, pa sve do kopnenih dijelova otoka, kao i promicanjem korištenja obnovljivih izvora energije i uspostavljanjem učinkovitog upravljanja prirodnim resursima. Istovremeno, projekt je snažno usmjeren na postizanje **ekonomske prosperitet** otoka, kroz razvoj održivog turizma koji će osigurati ekonomske koristi za lokalno stanovništvo, a ne na štetu prirodnih resursa. U tom kontekstu, predviđa se i aktivna podrška regenerativnoj poljoprivredi i lokalnoj proizvodnji, kako bi se ojačala lokalna ekonomija i osigurala samodostatnost. Kružna ekonomija, kao ključni element, poticat će se s ciljem smanjenja otpada i ponovnog korištenja resursa. Treći važan stup projekta je **socijalna uključenost**, koja ima za cilj poboljšati kvalitetu života svih stanovnika Hvara, a posebno ranjivih skupina. To se namjerava postići očuvanjem bogate kulturne baštine i identiteta otoka, kao i aktivnim uključivanjem lokalne zajednice u cijeli proces regeneracije. Konačno, projekt je usmjeren na **inovacije i obrazovanje**, prepoznajući ih kao ključne za dugoročnu održivost. To uključuje promicanje inovacija u održivim tehnologijama, razvoj obrazovnih programa koji će stanovništvo upoznati s regenerativnim praksama te stvaranje platforme za kontinuirano istraživanje i razvoj u tim područjima. Sveobuhvatno, cilj je stvoriti otok Hvar kao primjer održive zajednice koja balansira ekološku, ekonomsku i socijalnu dobrobit.

- **Ekološka održivost:**

- Smanjenje negativnog utjecaja turizma i poljoprivrede na okoliš.
- Obnova i zaštita ekosustava (morski, obalni, kopneni).
- Promicanje obnovljivih izvora energije i učinkovito upravljanje resursima.

- **Ekonomska prosperitet:**

- Razvoj održivog turizma koji donosi koristi lokalnoj zajednici.

- Podrška regenerativnoj poljoprivredi i lokalnoj proizvodnji.
- Poticanje kružne ekonomije i smanjenje otpada.
- **Socijalna uključenost:**
 - Poboljšanje kvalitete života za sve stanovnike, uključujući ranjive skupine.
 - Očuvanje kulturne baštine i identiteta otoka.
 - Poticanje sudjelovanja zajednice u procesu regeneracije.
- **Inovacija i obrazovanje:**
 - Promicanje inovacija u održivim tehnologijama.
 - Razvoj obrazovnih programa o regenerativnim praksama.
 - Stvaranje platforme za istraživanje i razvoj.

4. Prostorno-planska rješenja

Prostorno-planska rješenja za pilot projekt Plave zone na Hvaru ključna su za postizanje regenerativnog razvoja. Osnovni princip je pažljivo zoniranje otoka kako bi se uravnotežile različite potrebe i očuvali prirodni resursi. U tom kontekstu, uspostaviti će se stroge **zaštitne zone** koje će osigurati opstanak ključnih ekosustava poput morskih livada, šuma i ostalih zaštićenih područja, ograničavajući ljudsku aktivnost na minimum u tim osjetljivim zonama. Nadalje, planira se odrediti posebne zone za **održivi turistički razvoj**, gdje će se preferirati eko-turizam s niskim utjecajem na okoliš. To znači da će se promovirati manji smještajni kapaciteti, lokalni smještajni objekti i aktivnosti koje su usklađene s očuvanjem prirode. Paralelno s tim, osigurat će se i **poljoprivredne zone** namijenjene poticanju ekološke poljoprivrede. U tim zonama, poljoprivrednicima će biti osigurana potrebna infrastruktura za navodnjavanje, kao i bolji pristup tržištima za njihove proizvode. Konačno, u **naseljenim zonama** naglasak će biti na stvaranju pješačkih i biciklističkih područja, s ciljem ograničavanja motoriziranog prometa i poticanja obnove postojećih objekata umjesto nove gradnje. Cilj je stvoriti prostornu organizaciju koja podržava održivi način života, štiti prirodni okoliš, potiče lokalno gospodarstvo i unaprjeđuje kvalitetu života stanovnika i posjetitelja Hvara.

- **Zoniranje:**
 - **Zaštitne zone:** Osigurati strogu zaštitu ključnih ekosustava (morske livade, šume, zaštićena područja) s ograničenom ljudskom aktivnošću.
 - **Održivi turistički razvoj:** Odrediti zone za razvoj eko-turizma s niskim utjecajem, preferirajući manje smještajne kapacitete i lokalne smještajne objekte.

- **Poljoprivredne zone:** Poticati ekološku poljoprivredu u definiranim zonama, osigurati infrastrukturu za navodnjavanje i pristup tržištu.
- **Naseljene zone:** Promicati pješačke i biciklističke zone, ograničiti motorizirani promet i poticati obnovu postojećih objekata umjesto nove gradnje.
- **Infrastruktura:**
 - Ulaganje u obnovljive izvore energije (solarna, vjetar) za otočnu energetska neovisnost.
 - Izgradnja mreže biciklističkih staza i pješačkih puteva.
 - Uspostava sustava za prikupljanje, recikliranje i kompostiranje otpada.
 - Nadogradnja vodovodne i kanalizacijske infrastrukture radi očuvanja resursa.
- **Zelena infrastruktura:**
 - Sadnja autohtonih biljnih vrsta i stvaranje zelenih koridora.
 - Obnova suhozida i tradicionalnih poljoprivrednih tehnika.
 - Revitalizacija zapuštenih područja i pretvaranje u javne prostore.

5. Ekonomski aspekti

Ekonomski aspekti pilot projekta Plave zone na Hvaru usmjereni su na stvaranje održivog i prosperitetnog gospodarstva koje koristi lokalnoj zajednici i štiti prirodne resurse. **Financiranje** projekta temeljit će se na kombinaciji javnih sredstava, uključujući EU fondove, nacionalni i lokalni proračun, kao i na privlačenju privatnih ulaganja u održive projekte. Važan element financiranja bit će i potpora lokalnim poduzetnicima kroz povoljne kreditne linije koje će olakšati pokretanje i razvoj održivih poslovnih pothvata. U području **poduzetništva**, planiraju se programi poticaja za otvaranje obrta i malih poduzeća koja djeluju u regenerativnim sektorima, uz pružanje podrške razvoju lokalnih brendova koji promiču autentičnost Hvara i njegovu kulturu. Također, projekt će poticati osnivanje poljoprivrednih zadruga i direktnu prodaju proizvoda od proizvođača do potrošača kako bi se osigurala veća ekonomska korist za lokalne proizvođače i smanjio transport hrane. Što se tiče **turizma**, projekt će usmjeriti na uvođenje održivih turističkih praksi, poput "slow travela", kulturnih tura i eko-smještaja, čime će se smanjiti negativan utjecaj masovnog turizma. Hvar će se promovirati kao destinacija za održivi i odgovorni turizam, a broj gostiju će se ograničiti, s preferencijom kvalitete nad kvantitetom. Cilj je osigurati da turizam donosi koristi lokalnoj zajednici, čuva okoliš i ne narušava autentičnost otoka.

- **Financiranje:**

- Kombinacija javnih sredstava (EU fondovi, nacionalni i lokalni proračuni).
- Privatna ulaganja u održive projekte.
- Potpora lokalnim poduzetnicima kroz povoljne kreditne linije.
- **Poduzetništvo:**
 - Programi poticaja za otvaranje obrta i malih poduzeća u regenerativnim sektorima.
 - Podrška razvoju lokalnih brendova koji promoviraju autentičnost Hvara.
 - Poticanje poljoprivredne zadruge i direktne prodaje od proizvođača do potrošača.
- **Turizam:**
 - Uvođenje održivih turističkih praksi (npr. "slow travel", kulturne ture, eko-smještaj).
 - Promocija Hvara kao destinacije za održivi i odgovorni turizam.
 - Ograničavanje masovnog turizma i broja gostiju, preferirajući kvalitetu nad kvantitetom.

6. Socijalni aspekti

Socijalni aspekti pilot projekta Plave zone na Hvaru usmjereni su na stvaranje inkluzivne, prosperitetne i kulturno bogate zajednice. U pogledu **socijalne uključenosti**, ključni cilj je osigurati kvalitetnu zdravstvenu skrb i socijalne usluge dostupne svim stanovnicima otoka, posebice ranjivim skupinama. Projekt će aktivno poticati međugeneracijsku solidarnost i prijenos znanja između starijih i mlađih generacija, istovremeno osiguravajući podršku marginaliziranim skupinama i njihovo aktivno uključivanje u sve aktivnosti projekta. U kontekstu **kulture i baštine**, naglasak je na očuvanju i obnovi kulturne baštine Hvara, što uključuje tradicijske građevine, običaje i manifestacije. Projekt će promovirati lokalnu umjetnost, zanate i kulinarsku tradiciju, kako bi se očuvao kulturni identitet otoka, te će educirati stanovnike i posjetitelje o bogatom kulturnom nasljeđu. Naposljetku, **obrazovanje** ima ključnu ulogu u socijalnoj transformaciji otoka. Projekt planira uvesti programe o regenerativnim praksama u lokalne škole, kako bi se od najranije dobi razvijala svijest o održivom razvoju. Također će se osigurati edukacije i radionice za cjelokupno stanovništvo, kako bi se stekla potrebna znanja i vještine o održivom razvoju, uz aktivnu suradnju s akademskim institucijama u istraživačkim projektima koji će podržavati regenerativne prakse i održivi razvoj Hvara.

- **Socijalna uključenost:**
 - Osigurati kvalitetnu zdravstvenu skrb i socijalne usluge za sve stanovnike.
 - Poticanje međugeneracijske solidarnosti i prijenosa znanja.

- Podrška marginaliziranim skupinama i inkluzija u sve aktivnosti projekta.
- **Kultura i baština:**
 - Održavanje i obnova kulturne baštine (tradicijske građevine, običaji, manifestacije).
 - Promicanje lokalne umjetnosti, zanata i kulinarstva.
 - Edukacija stanovnika i posjetitelja o kulturnom naslijeđu otoka.
- **Obrazovanje:**
 - Uvođenje programa o regenerativnim praksama u lokalne škole.
 - Osigurati edukacije i radionice za stanovništvo o održivom razvoju.
 - Suradnja s akademskim institucijama u istraživačkim projektima.

7. Tehnološka podrška i inovacije

Tehnološka podrška i inovacije predstavljaju ključni aspekt pilot projekta Plave zone na Hvaru, usmjeren na postizanje održivog i efikasnog razvoja. U okviru **digitalne transformacije**, projekt će implementirati pametne sustave za upravljanje energijom i vodom, s ciljem optimizacije potrošnje i smanjenja rasipanja resursa. Također će se razviti digitalna platforma koja će služiti za praćenje i komunikaciju o svim aspektima projekta, osiguravajući transparentnost i učinkovitu koordinaciju među dionicima. Osim toga, online platforma će se koristiti za promociju lokalnih proizvoda i turističkih usluga, otvarajući nove kanale prodaje i poboljšavajući pristup tržištu za lokalne proizvođače i turističke djelatnike. Nadalje, projekt je usmjeren na **inovacije** kroz stvaranje inovacijskog centra koji će biti posvećen razvoju regenerativnih tehnologija, promovirajući nova rješenja u održivom razvoju. Poticat će se korištenje obnovljivih izvora energije u svim sektorima, s ciljem smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima i stvaranja energetske neovisnosti. U tom kontekstu, razvijat će se i primjenjivati novi sustavi za gospodarenje otpadom i recikliranje, kako bi se smanjila količina otpada i povećala učinkovitost recikliranja, što će doprinijeti kružnoj ekonomiji i očuvanju prirodnih resursa. Tehnološki napredak i inovacije temeljni su elementi za postizanje dugoročne održivosti i prosperiteta Hvara.

- **Digitalna transformacija:**
 - Primjena pametnih sustava za upravljanje energijom i vodom.
 - Razvoj digitalne platforme za praćenje i komunikaciju o svim aspektima projekta.
 - Online promocija lokalnih proizvoda i turističkih usluga.
- **Inovacije:**

- Stvaranje inovacijskog centra za razvoj regenerativnih tehnologija.
- Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije u svim sektorima.
- Razvoj i primjena novih sustava za gospodarenje otpadom i recikliranje.

8. Upravljanje i provedba

Upravljanje i provedba pilot projekta Plave zone na Hvaru temelje se na načelima participativnosti, transparentnosti i adaptivnog upravljanja. Ključni element je **partnerstvo**, što znači uspostavu čvrste suradnje između svih relevantnih dionika, uključujući lokalnu zajednicu, lokalnu samoupravu, udruge civilnog društva, akademsku zajednicu i privatni sektor. Ova široka suradnja osigurava da se u projekt ugrade različiti perspektive i osigura podrška zajednice. Nadalje, projekt će primjenjivati sustav **monitoringa i evaluacije** koji će omogućiti redovito praćenje učinkovitosti projekta, mjerenje ključnih indikatora i prilagođavanje strategije prema dobivenim rezultatima. Ovaj proces osigurava da projekt ostane na pravom putu i da se postižu željeni ciljevi. Naposljetku, projekt je usmjeren na **komunikaciju** s javnošću kroz transparentnu i otvorenu komunikaciju o provedbi projekta i postignutim rezultatima. Na taj način se osigurava povjerenje i podrška javnosti, a također se omogućuje i uključivanje šire javnosti u proces regeneracije otoka. Sve ove komponente upravljanja i provedbe osiguravaju da je projekt efikasan, inkluzivan i odgovoran prema potrebama i interesima zajednice.

- **Partnerstvo:** Uspostaviti partnerstvo s lokalnom zajednicom, lokalnom samoupravom, udrugama civilnog društva, akademskom zajednicom i privatnim sektorom.
- **Monitoring i evaluacija:** Redovito pratiti učinkovitost projekta, mjeriti ključne indikatore i prilagođavati strategiju prema rezultatima.
- **Komunikacija:** Transparentno komunicirati s javnošću o provedbi projekta i rezultatima.

Zaključak

Zaključno, ova Agenda za otok Hvar predstavlja paradigmatički pomak prema regenerativnom razvojnom modelu, utemeljenom na analitičkim procjenama i strateškom planiranju. Ne radi se o pukoj strategiji održivosti, već o sveobuhvatnom okviru za transformaciju, čiji je cilj harmonično usklađivanje gospodarskog rasta, ekološke ravnoteže i socijalne kohezije. Ovaj pristup anticipira potrebu za aktivnom obnovom prirodnih resursa, očuvanjem kulturne baštine i jačanjem otpornosti zajednice, postavljajući Hvar kao model naprednog otočnog razvoja.

Centralna točka ovog pristupa je regenerativni razvojni model, koji nadilazi konvencionalne pristupe održivosti. Umjesto pasivnog održavanja statusa quo, naglasak se stavlja na aktivnu revitalizaciju ekosustava i društvenih struktura, čime se osigurava dugoročna stabilnost i prosperitet. Ključna je implementacija sustavnih praksi koje, osim minimaliziranja negativnih utjecaja, potiču pozitivne povratne petlje u okolišu i društvu.

U kontekstu upravljanja prostorom, Agenda postulira uspostavu ravnoteže između turističkih potreba i kvalitete života domicilnog stanovništva. Regulacijom tržišta nekretnina, teži se izbjegavanju gentrifikacije i socijalne isključenosti, osiguravajući dostupnost stanovanja za lokalne obitelji. Takav pristup osnažuje demografsku stabilnost otoka i podržava njegovu socioekonomsku otpornost.

Prioritet se daje zaštiti javnog dobra i okoliša, ograničavanjem obuhvata građevinskih i turističkih zona, te zaštitom morskog pojasa i ekološki osjetljivih područja. Turistička infrastruktura se razvija unutar postojećih granica, čime se osigurava suživot čovjeka i prirode. Regenerativni pristup se manifestira kao razvoj u sinergiji s okolišem, a ne nauštrb njega, čime se jamči dugoročna održivost.

Nematerijalna baština, uključujući lokalne običaje, tradicije i zanatske vještine, integrirana je kao vitalan element regeneracije otoka. Njeno očuvanje i promocija doprinose stvaranju jedinstvenog identiteta Hvara kao destinacije koja cijeni autentičnost i održivi turizam. Integracija tradicionalnih elemenata u suvremeni život stvara sinergiju između prošlosti i sadašnjosti, postavljajući Hvar na čelo regenerativnog turizma.

Strateško ulaganje u ključne sektore, kao što su turizam, poljoprivreda, promet, kružna ekonomija, digitalna transformacija, socijalna skrb te obrazovanje i inovacije, stvara resurse za dugoročni razvoj. Upotreba analitičkih alata, uključujući PESTLE i SWOT analize, digitalne blizance i simulacijske modele (ABM), omogućuje precizno upravljanje resursima, smanjujući rizike i maksimizirajući učinkovitost implementacije strategije. Regenerativnost, u ovom kontekstu, osigurava da Hvar ne samo čuva prirodne resurse, već ih aktivno obnavlja, čime se postiže ekonomska i socijalna dobrobit.

Realizacijom ove Agende, Hvar postaje energetski samodostatan, tehnološki napredan i klimatski otporan otok. Promocija kulturne baštine i regenerativnog turizma osigurava prepoznatljivost na globalnom tržištu, dok poticanje ekološke poljoprivrede i inovacija povećava konkurentnost. Istovremeno, socijalne politike usmjerene na demografsku stabilnost i inkluziju jamče da razvoj koristi svim stanovnicima.

Za uspješnu provedbu Agende, presudna je suradnja svih relevantnih dionika, efikasno upravljanje projektima, osigurano financiranje i kontinuirano praćenje napretka. Transparentnost i adaptibilnost otočke politike su nužni za postizanje svih zacrtanih ciljeva. Kroz implementaciju regenerativnog pristupa u svim sektorima, Hvar postaje paradigmatički primjer održivog razvoja na globalnoj razini, demonstrirajući inovacije koje objedinjavaju tehnologiju, ekologiju i društvenu odgovornost.

Agenda predstavlja više od razvojnog plana; to je vizionarski dokument koji poziva na zajednički angažman svih dionika u izgradnji održivije budućnosti. Hvar, kroz ovaj regenerativni pristup, ima potencijal predvoditi mediteranske otoke u inovativnim praksama održivosti, postajući svjetionik promjene koji inspirira zajednice diljem svijeta. Takva transformacija stvara dugoročni okvir za prosperitet, otpornost i ekološku ravnotežu, postajući inspiracija za inovativne i održive pristupe otočnom razvoju na globalnoj razini.

Prijedlog poboljšanog sadržaja *Agenda otok Hvar 2050*

Sažetak

Kratki pregled vizije, ciljeva i metodologije

1. Uvod: smisao Agende kao razvojne studije

- 1.1. Uloga Agende u dugoročnom razvoju otoka
- 1.2. Predstavljanje otoka Hvara: identitet, posebnosti i izazovi
- 1.3. Vizija regenerativnog razvoja do 2050.
- 1.4. Globalni trendovi i izazovi koji utječu na otoke
- 1.5. Metodologija izrade: participacija, transparentnost i stručno utemeljenje
- 1.6. Uvodna struktura: kako Agenda vodi prema Pravilniku i digitalnoj provedbi

2. Strateški okvir

- 2.1. Glavni cilj održivog i regenerativnog razvoja
- 2.2. Specifični ciljevi po tematskim područjima
- 2.3. Povezanost s nacionalnim i EU dokumentima
- 2.4. Uloga Savjeta za otočki razvoj kao institucionalnog okvira

3. Tematske cjeline i prioriteti razvoja

U svakoj potkategoriji: trenutna situacija, ciljevi do 2050., KPI indikatori, okvir za prikupljanje podataka

- 3.1. Turizam i kulturna baština
- 3.2. Poljoprivreda i ruralni razvoj
- 3.3. Promet i otočka povezanost
- 3.4. Gospodarenje resursima i kružna ekonomija
- 3.5. Digitalna transformacija i pametna infrastruktura
- 3.6. Poduzetništvo i lokalna ekonomija
- 3.7. Socijalna skrb, demografija i kvaliteta života
- 3.8. Obrazovanje, inovacije i znanstveni razvoj
- 3.9. Klimatska otpornost i upravljanje okolišem

4. Sektorska analiza i razvojni scenariji

- 4.1. Analiza trenutnog stanja sektora (sa SWOT i PESTLE pokazateljima)
- 4.2. Ključni izazovi i prilike
- 4.3. Simulacija razvojnih scenarija (stagnacija, regenerativni razvoj, inovativni razvoj)

5. Sustav upravljanja razvojem otoka

- 5.1. Osnivanje i uloga Savjeta za otočki razvoj
- 5.2. Godišnji ciklus izvještavanja i praćenja razvoja
- 5.3. Sudjelovanje javnosti i lokalnih dionika
- 5.4. Povezanost Agende s lokalnim razvojnim planovima

6. Pravilnik o provođenju metodologije praćenja razvoja

- 6.1. Svrha Pravilnika i pravna podloga
- 6.2. Struktura godišnjeg prikupljanja podataka po temama
- 6.3. Metodologija izrade i validacije KPI indikatora
- 6.4. Uloga dionika i jedinica lokalne samouprave u provedbi
- 6.5. Usklađivanje s nacionalnim pokazateljima (npr. indeks turističke razvijenosti)

7. Digitalna infrastruktura: podrška razvoju

- 7.1. Digitalna platforma za godišnje praćenje i analitiku
- 7.2. Tehnički opis digitalnog blizanca otoka Hvara
- 7.3. Integracija podataka: izvori, standardi i metode (API, MQTT, LoRaWAN)
- 7.4. Vizualizacija, izvještavanje i otvoreni podaci

8. Ključni indikatori uspjeha (KPI)

- 8.1. Popis KPI indikatora po sektoru
- 8.2. Način izračuna, izvori podataka i učestalost
- 8.3. Mapiranje indikatorima održivosti (SDG, EU Taxonomy, Zeleni plan)

9. Plan implementacije i evaluacije

- 9.1. Prioritetne mjere po sektorima i fazama
- 9.2. Resursi, kapaciteti i financijski okvir
- 9.3. Praćenje napretka i prilagodba strategije
- 9.4. Upravljanje rizicima i neizvjesnostima

10. Zaključak i vizija budućnosti

- 10.1. Ključne poruke i preporuke
- 10.2. Hvar kao regenerativna plava zona
- 10.3. Agenda kao živi dokument i putokaz novim generacijama

📎 ANEXI

- Detaljna SWOT i PESTLE analiza po sektorima
- Tablica KPI indikatora s metodama mjerenja i izvorima podataka
- Primjeri dobre prakse s drugih otoka (EU, Mediteran, globalno)
- Pravna i strateška podloga (RH, EU)
- Shema digitalnog blizanca i tehnička dokumentacija
- Pravilnik o praćenju i provedbi Agende (radna verzija)
- Vizualne karte, dijagrami, simulacije i grafički dodaci